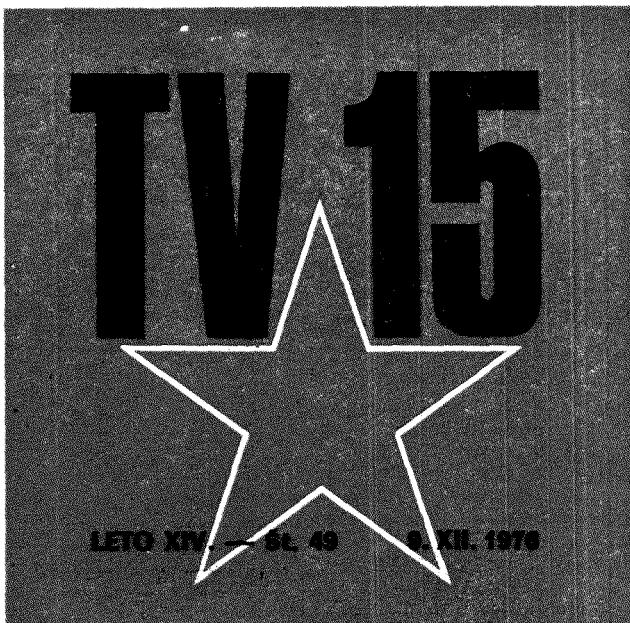

TITO:

Z ENO BESEDO, ENOTNOST VSEH DELOVNIH LJUDI IN NJHOVA PRIVRŽENOST SAMOUPRAVLJANJU IN SOCIALIZMU, JE VEČJA KOT KDAJKOLI IN PREDSTAVLJA POMEMBEN DEJAVNIK STABILNOSTI NAŠE SKUPNOSTI. NADALJEVANJE NAŠE REVOLUCIJE SE ODRAŽA TUDI V TEM, KER SE V NJENO DANAŠNJO RAZVOJNO STOPNJO AKTIVNO VKLJUČUJEJO VSE GENERACIJE, KER SE ZDRUŽUJEJO IN PREPLETAJO REVOLUCIONARNE IZKUŠNJE UDELEŽENCEV OBOROŽENEGA BOJA IN ENTUZIAZEM MLADIH, KI VSE BOLJ PREVZEMAJO ODGOVORNE NALOGE V RAZVOJU NAŠE SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBE.

(Skupščina socialistične federativne republike Jugoslavije je na skupni seji delegatov Zveznega sveta in Sveta republik in pokrajin med svojim dvodnevним zasedanjem, ki je bilo 25. in 26. novembra — v prisotnosti predsednika republike Josipa Broza Tita — sprejela Zakon o združenem delu kot ključni ustavni dokument na zgodovinski poti v boju za brezrazredno družbo; DNE 26. NOVEMBRA JE NA SKUPNI SEJI OBEH ZBOROV SKUPŠČINE SFRJ O STANJU V NOTRANJI IN ZUNANJI POLITIKI JUGOSLAVIJE GOVORIL PREDSEDNIK TITO.)

Polom politike preštovanja na Koroškem

str. 5

Čestitka Koste Nadja tovarišu Titu

Dragi tovariš Tito!

Najpristrčneje ti čestitam ob dnevu republike, v imenu borcev narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in v svojem imenu.

Borci naše revolucije se dosledno in aktivno prizadevajo za uresničevanje politike Zveze komunistov Jugoslavije — skupno z delovnim razredom in vsemi organiziranimi silami — pri izgradnji samoupravne socialistične družbe, v kateri delovni ljudje svobodno odločajo o svojem delu in njegovih rezultatih.

Neomahljivi v boju za krepitev bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, največjih pridobitev narodnoosvobodilnega boja in revolucije, borci aktivno prispevajo — s pomočjo mednarodnega sodelovanja — k naši načelni, neuvrščeni zunanji politiki ter ob tem še posebno podpirajo tvojo neumorno borbo za ohranitev miru, za varnost in enakopravne odnose med narodi sveta, ne glede na njihovo velikost in družbeno ureditev.

Želimo ti dobro zdravje, dragi tovariš Tito!

Odlikovanja nosilcem partizanske spomenice 1941

Dne 25. novembra je predsednik republiškega odbora zveze združenj borcev NOV Slovenije Janko Rudolf v vili Podrožnik 53 nosilcem partizanske spomenice 1941 podelil odlikovanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike Tito.

Red zaslug za narod z zlato zvezdo so dobili:

Jože Gričar, Mira Kraigher-Ružič, Anton Može, Vencelj Perko, Ivan Vovk

Red bratstva in enotnosti z zlatim vencem:

Pavel Henigman, Avgust Marušič.

Red dela z rdečo zastavo:

Štefka Bivic-Čamer, Alojz Čede, Anton Gregorič, Anton Hreščak, Stane Klobčič, Stane Kolman, Angel Kosovel, Franc Kotnik, Ivan Kovačič, Janjo Kralj, Franjo Kreis, Avgust Kremžar, Stane Krištof, Danica Marinček, Franc Markelj, Pavla Mencej, Lojze-Ljubo Mlakar, Zdenko Muhar, Jože Počkar, Edvard Podlogar, Franc Podstudenšek, Janez Primec, Rado Pušenjak, Rihard Romih, Janez Skerlovnik, Franc Stegnar, Stane Šega, Ivan Šorn, Vinko Šumrada, Viktor Tavčar, Terezija Traven, Tone Ulrih, Lado Vidrajz.

Red republike s srebrnim vencem:

Stane Bartolj, Bojko Čertalič, Kristina Fidel-Maslo, Ludvik Jurič, Mara Lipičar-Sušteršič, Ivan Mogu, Maks Nampelj, Jože Potočnik, Stane Simčič, Brane Suhy, Jože Zevnik.

Red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem:

Danica Marinček.

Red za hrabrost:

Mira Kraigher-Ružič.

Slovesnosti so se udeležili tudi Sergej Kraigher, Lidija Sentjura, France Popit, Mitja Ribičič, Andrej Marinc, Janez Barborič in Ljubo Jasnič.

V imenu odlikovancev se je zahvalil Jože Gričar, ki je med drugim dejal, da so odlikovanja velika spodbuda in obveznost. »Po svojih umskih in fizičnih močeh bomo še nadalje sodelovali v revoluciji, ki smo jo začeli v NOB in jo nadaljevali v povojni graditvi naše domovine.«

Temna senca nad svobodo

Odmev na sestavek, objavljen v TV-15, ki je izšel 18. 11. 1976

Pišem o svojem rojstnem kraju Trzihu ob Soči (Monfalcone), na katerega sem še vedno čustveno vezana, čeprav z grenkobo v srcu.

Da, lepo je bilo, ko so prikoračali naši borci — osvoboditelji v Trzihu. Slavili smo konec vojne in zmago nad fašizmom, ki je prinesel zavednim rodoljubom toliko gorja. Spominjam se, da smo delu štaba 26. dalmatinske udarne divizije dali na razpolago pritične prostore naše hiše in hlev. Zelo smo se počutili počaščene z njihovo prisotnostjo, a na žalost le kratek čas.

Kaj se je zgodilo? Na zahtevo zaveznikov so se morali borci umakniti na Kras in nas pustiti, da se v svobodi še nadalje borimo za svoje pravice. Nismo se mogli sprijazniti z mislijo, da nam še včerajšnji zavezniki tako krivično režejo našo zemljo in da ne bomo priključeni k matični domovini Jugoslaviji.

Zato smo prirejali razne protestne manifestacije na glavnem trgu v Trzihu (12. in 19. 9. 1945), kot je videti na fotografiji, ki vam jo pošiljam. Naj vam povem, da so na dežnikih, ki jih vidite na fotografiji, peterokrake zvezde. Na teh manifestacijah so bili polnoštevilno prisotni rodoljubi iz Trzicha, Renk, Dobrdo. Govorili so Ivan Regent, Stoka in drugi.

Demonstracije v Trzihu ob Soči (19. septembra 1945)

Seveda so zavezniki vsa naša prizadevanja sprejeli z ironijo. Ustrahovali so nas s tanki in zapiranjem demonstrantov. Vsiljevali so nam tuje učitelje, ne pa naše, ki jih je narod sam izbral. V osnovnih šolah je bil obvezen italijanski jezik in zgodovina Italije. Šolske knjige so bile prevedene iz angleščine, čeprav smo imeli dovolj učnih knjig v materinem jeziku. Učni načrt za naše šole je sestavil prosvetni referent Simoni in njegov osebni svetovalec dr. Srečko Baraga. Oba sta bila kot fašista razkrinkana. Toda zavezniki so jima kljub temu dali vso podporo. Od zaveznikov smo zahtevali naše učitelje, ki jim ljudstvo zaupa. Pa se je vpisovanje v srednje šole začelo po navodilih in nareku zaveznikov v Gorici in Trstu.

Bile so to res temne sence nad svobodo. Spominjam se tudi, da je Okrožni odbor AFŽ za tržaško okrožje določil od 23. 9. do 30. 9. 1945 nabiralni teden v denarju in materialu, vse kar smo nabrali, pa je bilo namenjeno siromašnim dijakom. V ta namen so se zvrstili tudi razni dobrodelni mitingi.

SREČKA SOLMAJER,
roj. Jrujlec, v počastitev spomina staršev
in sestre Makse

Partizanske pesmi za dobro jutro

Odgovorni pri RTV Ljubljana so res prav ukrepali, ko so spored popestrili s tako lepimi pesmimi

Ko človek zjutraj vstane, posebno še, če je bila zanj noč prekratka, je navadno nejevoljen. Čim pa odpre radijski sprejemnik in zasliši lepe partizanske in narodne pesmi, se takoj bolje počuti. Pesmi mu dajo novih moči za delovni dan, ki ga čaka. Pod vtisom udarnih in lepih zvokov se odpravi v službo in še med potjo mu misli odhajajo k lepi partizanski in narodni pesmi.

Odgovorni pri RTV Ljubljani so res prav ukrepali, ko so spored popestrili s tako lepimi pesmimi!

Sedaj ima človek vsaj občutek, da je doma, na svoji zemlji. Ta program ugaja večini poslušalcev. Verjetno je tudi nekaj takih, ki bi ves dan poslušali tujo glasbo. Naj se potolažijo s tem, da je tudi zanje poskrbljeno, ker tudi le-te glasbe ne primanjkuje.

Danes je že tako, da uporabimo veliko in že kar preveč hrane in pijače, s tujimi oznakami in

Tudi na partizanski Gori boljše šole

Veriga vasi in zaselkov od Čavna tja do Hrušice je vsem udeležencem NOB dobro znana. Zlasti Predmeja in Otlica sta bili zatočišči partizanskih enot in prizorišča številnih bojov. Danes je to višinsko območje ajdovske občine še vedno gosto naseljeno, čeprav so si mnogi poiskali boljše pogoje življenja 800 metrov nižje v Vipavski dolini. Zelja vseh, ki so na Gori ostali, je bila ves čas, da bi veter napredka zavel tudi v njihove kraje. Zato so si obnovili v vojni porušene domove, stremeli po boljši povezavi z nižino... Zlasti so se borili za svojo šolo.

Danes je položaj šolstva v teh krajih precej kritičen. Šole delujejo v izredno starih, dotrajanih in nefunkcionalnih učilnicah. Pouk poteka na več krajih in celo v zasilnih prostorih brez telovadnic, kabinetov itd. Zaradi kritičnega stanja so bile v zadnjih letih burne razprave o tem, kako tu šolstvo organizirati. Govorilo se je celo o ukinitvi šole na Otlici, saj sredstev za sanacijo na tako obsežnem območju ni bilo. Toda tem krajem šole ni bilo mogoče vzeti. Rešitev se je našla v skupnih prizadevanjih vseh občanov, ki naj prispevajo za skladen razvoj šolstva v svoji občini. Tako je občinska skupščina Ajdovščina razpisala

referendum, ki bo tudi otrokom s tega gorskega območja omogočil boljše pogoje šolanja. Predvidevajo, da bodo z zbranimi sredstvi do leta 1981 na Otlici in na Colu zgradili novi šolski poslopji s 560 kvadratnimi metri in sanirali šolske zgradbe na Predmeji.

Razpis referenduma za uvedbo samoprispevka za gradnjo šolskih objektov je razgibal mlade in stare v občini. Pozornost, ki je pri tem namenjena prav partizanski Gori, je naletela na odobravanje zlasti med mladimi, ki so v šoli spoznali, koliko so ti kraji prispevali za osvoboditev.

Manuela Vidmar, učenka iz Ajdovščine, med drugim piše:

»Vsi ti kraji, posebno pa Gora, so dali med vojno za osvoboditev naše domovine poslednjo skorjico kruha in nikoli se jim ob tem niso tresle roke.«

Mali Erik Brecelj pa je napisal: »Mi še nimamo telovadnice. Imamo velik hodnik in tam telovadimo. Učenci v gorskih šolah pa nimajo niti tega. Starše bomo prosili, naj jim pomagajo s prispevkom, da bo vsem lepo.«

Solidarnost se je naselila tudi v srcih mladih.

VENCESLAV MAKUC

nič kaj zdrave, pa naj bo zato vsaj kulturna hrana bolj pristna in naravna.

Pesem, ki je bodrila naše borce med narodnoosvobodilno borbo ne sme v pozabo, ker smo prav v tistih dneh ustvarjali pogoje za lepše življenje! Mnogi so šli med vojno s pesmijo v smrt... Mi, ki uživamo sadove trpljenja naših ljudi med vojno in si danes mirno ustvarjamo svojo prihodnost, moramo spoštovati partizansko pesem, našo pesem.

DRAGO KAJFEŽ,

Predmost 19, p. Poljane nad Škofjo Loko

V imenu resnične podobe NOB

Pripombe k prispevku »Dolina, kjer upora ni bilo težko zanetiti«

Skoraj ni prigradnega članka, reportaže ali česa podobnega v tem ali drugem časopisu ali reviji, pa tudi v TV 15, s snovjo iz NOB, v katerem ne bi bilo vsaj kakšne napake ali netočnosti; izjeme so le prispevki znanih zgodovinarjev in drugih avtorjev, ki se s tem že dlje časa ukvarjajo, pa so že postali občutljivi na točno in resnično prikazovanje dejstev in dogodkov. Seveda so vsi ti spodrsiljaji, netočnosti in napake največkrat plod slabega spomina, nehotene površnosti in česa podobnega in so nekako opravičljivi, še celo v primerih, ko nekdo prvič pripoveduje o kakšnem dogodku, pa se ni imel priložnosti seznaniti z dokumenti, ki o tem obstajajo, ali pa svojega spomina primerjati z drugimi pričevalci istega dogodka, skratka, napake so storjene v »dobri veri«, kot temu pravijo pravniki.

Huje je, kajpak, če objavljamo netočnosti, čeprav je bilo o tem, o čemer pišemo, že objavljeno marsikaj točnega, resničnega, izčrpnega, preverjenega, iz prve roke kot pravimo. Se huje pa je, če se to pogostje dogaja tedniku TV 15, glasilu Zveze združenj borcev NOV, v katerem bi smeli biti takšni spodrsiljaji resnično izjema, se pravi bolj delo tiskarskega škrate kot pa avtorjev oziroma novinarjev samih.

Ob vsakem takem prispevku v našem časopisu z večjimi ali manjšimi napakami se vselej ustavim in pomislim, da bi napisal in utemeljil popravek. Pa največkrat tega ne storim, ker vem, da bi se zdel marsikomu, še celo pa avtorju ali pričevalcu, malenkost.

V primeru, ko se avtor prispevka v vašem spoštovanem listu sklicuje na moje delo oziroma ga

prepiše oziroma priredi z napakami in netočnostmi, pa moram reči kakšno besedo in ga popraviti, kjer je potrebno. Saj bi sicer utegnili biti bralci, še posebno mladi bralci, katerim je vse to naše pisanje o narodnoosvobodilnem boju predvsem namenjeno, v dvomu, kaj je resnično: to ali ono drugo ali celo tretje.

V TV-15 z dne 28. oktobra letos ste objavili na 4. strani v počastitev letošnjega občinskega praznika občine Grosuplje prispevek pisca Andraža »Dolina, kjer upora ni bilo težko zanetiti«. Iz celotnega besedila je razvidno, da je pisec priredil ta sestavek predvsem iz mojega prispevka o grosupeljski partizanski četi v eni prvih številkih zbornika občine Grosuplje, le-tega pa sem že sam priredil in dopolnil iz besedila knjige Čudežna pomlad, zapisa osvobodilnega boja v grosupeljskem in stiškem okrožju 1941—42, ki je izšla 1958. leta pri založbi Borec.

Ze sam naslov je nekoliko neroden in v bistvu netočen, zakaj upor je bilo 1941 povsod kar težko zanetiti, pa tudi v grosupeljski dolini; no, to je navsezadnje stvar piščevega navdih in občutja.

Občina Grosuplje si je za svoj občinski praznik izbrala 29., ne 28. oktober!

Dolje Jakhel, inštruktor centralnega komiteja CK KP Slovenije, ni prišel v Grosuplje oziroma v grosupeljsko okrožje s poglavito nalogo, da tam čimprej oblikuje okrožni komite partije, tik pred vojno, marveč v prvi polovici junija 1941.

Dolje Jakhel se je kot sekretar okrožnega komiteja KPS Grosuplje naselil v transformatorski razdelilni postaji v Grosupljem samo v dneh med 27. in 29. oktobrom 1941, med neposrednimi pripravami za ustanovitev grosupeljske partizanske čete, in samo v teh dveh, treh dneh je to njegovo »prilježališče« delovalo kot nekakšen operativni štab. Tudi okrožni komite se je samo v teh dneh prve mobilizacije v partizane v grosupeljskem okrožju tam zbral vsak večer na sejo, pregledal delo tistega dne in določil nalogo za naslednji dan. Sicer pa se je sestajal občasno, največkrat tedensko, in drugje.

»Toliko nas — člane okrožnega komiteja, op. moja — je prevzelo vse to napeto bojno razpoloženje, da Italijanov, ki smo jih v mrlični zaposlenosti srečavali na vsakem koraku, skoraj nismo več jemali resno...«, tako sem napisal v Čudežni pomladi na str. 39 in ponovil v grosupeljskem zborniku, ko sem hotel prikazati naše razpoloženje v tistih zadnjih dneh oktobra 1941, pisec Andraž pa to, ne da bi trenil, pripiše kar vsem Grosupeljcem in kar za celo 1941. leto, napiše: »Grosupeljski Italijanov skorajda niso jemali več resno...«

Ne vem kako in čemu je mogel pisec prireditve mojih besedil spregledati takšno »malenkost«, da niso Italijani tik pred formiranjem čete prijeli samo Jakhla in Janka Rodeta, temveč skupno z Doljetom Jakhljem tudi mene in posamič še Janka Rodeta; da so nas vse tri zaprli v zapor na žandarmeriji, to je pri karabinjerjih; in da smo vsi trije ne vso noč, marveč »uro, dve ali tri, kdo bi vedel natančno, menjaje se s konci prstov, ki so vse bolj krvaveli in skeleli, majali eno opeko... dokler ni malta popustila...« Sicer pa je vsa napeta zgodba o našem begu iz zapore podrobno opisana v Čudežni pomladi na str. 39—44 pod naslovom Židovi se umikajo.

V zaključku sestavka z naslovom Pomen grosupeljske čete, ki je povsem piščev, je tudi nekaj netočnosti oziroma podrsiljajev. Okrožnih komitejev OF, seveda, ni bilo; bili so samo okrožni komiteji KP in okrožni odbori OF, pa je bilo tako tudi v grosupeljskem okrožju. Zato je moč reči le tako, da so po kapitulaciji Jugoslavije organizatorji OF oziroma okrožni odbor OF, ko je bil oblikovan, tudi v grosupeljski dolini ustanavljali terenske odbore OF po vaseh, ne podobore.

RADKO POLIČ,
Stražni vrh,
68340 Črnomelj

Še lepši spomenik

Da bi se izognili polemiki in kritiki, ki je bila ob porušitvi spomenika padlim v NOB v Partizanski ulici v Idriji, kjer danes stoji mnogo lepši spomenik — pojasnjujemo že vnaprej, da bodo zaradi rekonstrukcije ceste porušili tudi spomenik Pod gorami v Idriji, nov lepši spomenik pa bodo postavili le nekaj metrov v stran, na vidnejšem mestu.

JANEZ JERAM,
Sp. Idrija 15,
p. Sp. Idrija

Med italijanskimi partizani

Srečanje starih vojnih tovarišev in znancev iz raznih srečanj tostran in onstran meje je bilo izredno prisrčno. Kmalu je partizanska pesem združila vse. Med delegati je bilo veliko slovenskih partizanov z onkraj meje. Obe delegaciji sta bili nastanjeni v istem hotelu, kjer so se v naslednjih štirih dneh sklepala nova prijateljstva in oživljali številni spomini na težke ali slavne dni osvobodilne borbe.

Dne 4. novembra je bil slavnostni začetek 8. kongresa vsenacionalne organizacije ANPI, in sicer v čudovitem okolju kongresnega centra v Firenzah. Pogled na dvorano, kjer se je zbralo 607 delegatov iz vse Italije, nad 500 gostov, delegacije borčevskih organizacij iz 17 držav in številni najuglednejši predstavniki vseh političnih strank današnje Italije, je bil resnično svečan. S polaganjem vencev na spomenik padlim in žrtvam vojne, z izvolitvijo delovnega predsedstva, ter pozdravi župana Firenz in predstavnikov Toskane je predsednik vsedržavne organizacije italijanskih partizanov Arrigo Boldrini podal uvodni referat. V referatu se je Boldrini dotaknil vprašanj, ki prevevajo današnjo Italijo. Velika skrb borcev je namenjena krizi, ki teži italijansko družbo. Organizacija kot vse italijanske odporne sile dajejo vso podporo republikani in njenim institucijam, demokraciji, ki je izšla iz italijanskega odporneškega gibanja. Fašizem ki se v Italiji še vedno pojavlja (pojavlja pa se tudi drugod po svetu) je potrebno izolirati in dokončno zatreti.

Iz referata veje skrb za borce, za mladino, kulturo, šolstvo, potreba, da se v celokupno življenje povojne demokracije Italije vtkejo moralne vrednosti, ki jih je dalo italijansko odporneško gibanje. V referatu, kot tudi v poseb-

nem političnem dokumentu kongresnega gradiva, je poudarjen moralni uspeh konference v Helsinkih, skrb zaradi Sredozemlja in Bliznjega vzhoda Cipra in ostalih neralgičnih točk, ki ogrožajo mir v svetu. Posebej je v tem dokumentu naglašena potreba za konsolidacijo republikanskih institucij na podlagi principov svobode in demokracije, ki je dobro opredeljena v povojni italijanski ustavi.

Borci in vsi člani italijanskega odporneškega gibanja vseh smeri in političnih nivojev so proti vodenim izjavam o antifašizmu, brez dosledne antifašistične politike.

Ob koncu referata je predsednik Boldrini predlagal koncentracijo vseh italijanskih in protifašističnih sil odporneškega gibanja z ustanovitvijo federacije vseh organizacij. V poznejših govorih so predstavniki ostalih organizacij in političnih strank vsestransko podprli ta predlog. Omenjena federacija bi v italijanskem političnem življenju predstavljala izredno moralno silo in pomoč republikani in demokraciji.

V času tridnevne razprave so delegati iz vseh delov Italije delili skrb o težkem položaju v Italiji in miru v svetu nasploh. Posebna pozornost naše delegacije in delegatov je bila dana nastopu delegatov Furlanije in Julijske krajine, ki so govorili o rešitvi položaja Slovencev v Italiji. Delegat Vincenti in Padoan sta v svojih govorih pretežno del namenila temu vprašanju. Talko kot vselej na kongresu v Firenzah so borci poudarjali možnost takojšnje rešitve položaja Slovencev. V zaključni analizi je predsednik Boldrini poudaril, da je potrebno talko po ratifikaciji osimskih sporazumov rešiti globalno vprašanje Slovencev v Italiji. Med govorimi posameznih delegatov so pozdrav-

Na povabilo deželnega odbora ANPI za Furlanijo in Julijsko krajino se je 3. novembra zbrala delegacija predstavnikov ZZZB iz obmejnih krajev v Vidmu. V naši delegaciji, ki je predstavljala drugi del jugoslovanske delegacije, so bili predstavniki občinskih odborov Tolmina, Nove Gorice, Sežane, obalne organizacije in občinskega odbora iz Buja. Poleg njih sta bila še dva borca italijanske narodnostne skupnosti obalne organizacije in kot posebna povabilenca Toni Ukmar in Franc Fajntar. Kakor je že znano, so bili v glavni jugoslovanski delegaciji predsednik zveznega odbora ZZZB NOV general armade Kosta Nadj, predsednik ZZZB NOV Slovenije Janko Rudolf in sekretar komisije za mednarodne odnose pri zveznem odboru Branko Golovič. Popoldne tistega dne je delegacija, skupno z delegati dežele Furlanije in Julijske krajine, odpotovala z vlakom v Firenze. Delegatov iz dežele Furlanije in Julijske krajine je bilo, pod vodstvom predsednika pokrajinskega odbora Vincenti Federica in sekretarja Gobo Adelchija iz štirih provinc Trsta, Gorice, Vidma in Pordenona, šestdeset.

ljali kongres predstavniki inozemskih borčevskih organizacij ter predstavnik FIR in FMAG (svetovnih organizacij odporneškega gibanja in bivših borcev).

Posebno navdušeno je bil pozdravljen predstavnik ZZZB NOV, general armade in španski borec Kosta Nadj. Naša delegacija je bila deležna na kongresu posebne pozornosti. Ves čas so prihajali delegati-borci naših emot ali enot, ki so se borile skupno pod našim poveljstvom in pozdravljali ter naročali pozdrave soborcem naših brigad. Ne gre pozabiti, da so bili med borci drugih narodov, ki so se borili v naši NOV, Italijani najštevilnejši (približno kakih 40.000).

Za inozemske delegacije na kongresu so organizacije NAPI v Firenzah priredile sprejeme s kulturnimi programi in pogovori za okroglimi mizami. Vsa-kega srečanja se je udeležilo tudi nekaj članov naše delegacije, ki so bili povsod izredno toplo sprejeti. Tako je mladina predmestja Cascine priredila kulturni program, na katerem so nastopali mladinci, ki so bili pred nekaj tedni gostje Beograda na evropski prireditvi »Radost Evrope«.

V soboto, 6. novembra, je bila jugoslovanska delegacija povabljen v občino Calmaiole v pokrajini Versilia (v bližini Via Reggio na Tirenskem morju). V mestni skupščini je župan Fabio Pezzini pozdravil naše predstavnike in izrazil iskreno zadovoljstvo nad obiskom. Ob izmenjavi pozdravov in spominskih daril je delegacija obiskala kraj St. Anna, kjer so nemško-fašistične horde leta 1944 požgale in pobile 560 otrok, žena, starcev, med njimi 15 duhovnikov. V spomin na ta dogodek je

tamkajšnja cerkev spremenjena v spominski muzej, nad cerkvijo pa je zgrajena veličastna skupna grobnica. Razumljivo je ogorčenje italijanskih anti-fašističnih množic nad vestjo, da so izpustili zločinca Kappelerja, ki je bil eden fašistično-nacističnih rabljev, obsojen na dosmrtno ječo v Italiji.

Na slavnostnem kosilu v Lido di Camaiore je bilo izrečenih mnogo toplih besed. Poudarjen je bil pomen antifašističnih borcev z obeh strani meje. Tu smo srečali tudi partizanskega zdravnika, kirurga dr. Marchettija in njegovo ženo, hercegovsko partizansko, (kirurga 29. hercegovske divizije), ki je bil s to divizijo navzoč tudi pri osvoboditvi Ljubljane.

V nedeljo je bil kongres zaključen, in sicer v Palazzo Vecchio. Prisotni so bili vsi delegati, gostje, predstavniki oblasti, poslanec predsednika republike in predsednika vlade ter predstavniki vseh političnih strank.

Kongres je ocenjen kot izredno uspešen. Potrdil je privrženost italijanskih naprednih množic idealom odporneškega gibanja, za kar so se borili in umirali za bojso in srečnejšo Italijo številni partizani.

Po štirih dneh bivanja v čudovitih Firenzah so na železniški postaji zado-nele v pozdrav naše in italijanske partizanske pesmi. V imenu naših borcev se je tovariš Vladimir Senk-Gaber zahvalil za izredno gostoljubje in tovarništvo, ki je vladalo vse dni in nas spominjalo na dneve narodnoosvobodilne borbe. Vtisi so resnično globoki, saj je bila na kongresu visoka zavest in enotnost vseh odporneških gibanj v Italiji, posebno v ANPI tej najmočnejši organizaciji italijanskih partizanov.

V. S. G.

Zapis z vsenacionalnega kongresa italijanskih partizanov ANPI v Firencah, ki je bil od 4. do 7. novembra letos

Nove možnosti v Strunjanu

● Naraščanje zmogljivosti

Izgradnjo počitniških objektov doma, ki so bili projektirani za poletno sezono, so pričeli leta 1960 z zmogljivostjo 80 ležišč. Izredno ugodni klimatski pogoji so narekovali namestitve dodatnih ležišč v dvoposteljnih sobah, tako da je zmogljivost narasla na 120 ležišč. Ze v letu 1962 oziroma 1963 pa se je izkazalo, da so kuhinja in sedežne zmogljivosti preskromne in da je nujno potrebno rekonstruirati kuhinjo in dograditi restavracijo ter povečati zmogljivost za 60 sedežev. Vzporedno s tem se je pokazala potreba po ambulanti in upravnih prostorih kar so v istem letu tudi storili.

Omeniti moramo še spremembo, ki je omogočila povečanje funkcionalne vrednosti omenjenega doma. Bivanje v domu je bilo omogočeno v okviru normalnih pogojev le v mesecih junij, julij in avgust, medtem ko meseci maj, september in deloma tudi oktober niso dovoljevali oz. omogočali normalnega poteka bivanja borcev. V omenjenih mesecih je bilo bivanje onemogočeno ali vsaj otežkočeno vsem borcem, ki bi se lahko na sreč, pljučih in drugih organih, saj prostori niso bili centralno ogrevani. S postavitvijo 30 dodatnih ležišč, nove kotlarne in centralnega ogrevanja je prišlo do kvalitativnega dviga standarda pri nudenju uslug borcem tudi v času, ko so vremenski pogoji neugodni.

Zastarela, dotrajana in amortizirana kuhinjska oprema je bila z obnovo in opremo usposobljena v letih 1968 in 1969 in prišlo je do vzpostavitve novih pogojev za potrebna delovna mesta. V istih letih so obnovili oziroma dogradili obalo in tako omogočili varen dostop do morja predvsem pa so zmanjšali

možnost poškodb kopalcev, zlasti težkih invalidov.

● Povsem nove kvalitete

Opisani izboljšani pogoji so povzročili povečano zanimanje uporabnikov doma za kopanje na urejeni plaži. Tako je bila izkazana tudi potreba po izgradnji garderob in okrepčevalnice na plaži. To so storili v letu 1970. V Strunjanu so poskrbeli tudi za varnost pešcev in sicer tako, da so uredili pešpot do plaže na delu vrta vile Tartini. Omenjena pot predvsem koristi invalidom med katerimi je mnogo težkih.

Oglejmo si sedaj nove funkcionalne vrednosti doma z izgradnjo pokritega zimskega bazena.

— Bazen, sauna in kegljišče omogočajo rekreacijsko udejstvovanje udeležencev NOV.

— »Zdravniški« del vključno s fizioterapijo omogoča učinkovitejšo rehabilitacijo invalidov.

— S postavitvijo zimskega vrta so vzpostavili večjo možnost za razvijanje družbenih odnosov.

V letu 1970 je bilo v domu opravljenih 22.000 oskrbnih dni. Kot zanimivost velja omeniti, da je BK dom zaseden v mesecu aprilu in drugi polovici septembra 30 do 40 odstotno, v juniju 60 do 70 odstotno in 100 odstotno le v juliju, avgustu in prve dni septembra.

● Nastali problemi in nakazana rešitev

Zanimivo je, da je z izgradnjo bazena prišlo do polne zasedenosti doma preko celega leta, kjer moramo upoštevati celo prostore, ki v zimskem času ne omogočajo osnovnih pogojev za bivanje.

Gostje doma, med katerimi je veli-

O domu vojaških invalidov v Strunjanu smo v našem časopisu že večkrat pisali, danes pa vas bomo seznanili z novostmi, saj bodo dom dogradili. Analize so pokazale, da je treba dom načrtno dograjevati ob upoštevanju posameznih dejstev kot je to, da naravnost končne izgradnje ne sme spremeniti zahtevane namembnosti doma, da je potrebno zagotoviti odgovarjajoče funkcionalne športne in rekreacijske površine, izločiti motorni in »mirujoči« promet tudi izven območja doma in drugo.

ko težkih invalidov in drugih zdravljenja potrebnih borcev, torej populacija, ki je v svoji mladosti občutila vso težo okupatorjevega nasilja in pod najtežjimi pogoji dala svoj prispevek k osvoboditvi, nosi v sebi posledice, ki se vse pogostejše izražajo kot bolezenski znaki in ki imajo korenine v naddeloškem naporu v vojnem času.

● Problematika

Bazen s svojimi funkcionalnimi podaljški sicer nudi program uslug, ki omogoča kvalitativne pogoje za rekreacijo in zdravljenje, toda samo do izhoda iz bazena. Od tu dalje pa je borec že izpostavljen, ob ugodnem fiziološkem delovanju, neprimernim vremenskim pogojem, saj je temperaturna razlika ob prehodu iz bazena v sobo velika in zdravju škodljiva. Poleg tega, celotna posteljna zmogljivost ne ustreza več celotnim zahtevam bivanja. Upoštevati namreč moramo, da vse kar je bilo do danes zgrajenega, karakterizira nesistemsko narekovane rešitve, torej take, ki so nastale spontano, postopoma, ob danih finčnih možnostih.

Preteklost je pokazala na nujnost načrtnega dograjevanja doma, ker je to edina možnost zagotavljanja resnično smiselnih dejstev in pogojev bivanja v domu.

Razprave so narekovale naslednje:

— naravnost končne izgradnje ne sme spremeniti končne narave doma

— največja zmogljivost doma naj v končnem stanju zagotovi možnost namestitve približno 300 ležišč, ki sodijo v hotelsko B kategorijo.

— zagotoviti je potrebno športne in rekreacijske površine, ki bodo ustrezale funkcionalnim zahtevam in drugo.

● Namen idejne študije

Da bi dosegli popolno funkcionalno vrednost v Strunjanu je potrebno zgraditi hotelski objekt B kategorije z zmogljivostjo 160 ležišč in z ustreznimi pomožnimi prostori,

— Zgraditi je potrebno restavracijo s 300 sedeži in ustrezno kuhinjo s pomožnimi prostori,

— Centralno recepcijo s skupnimi prostori,

— Športno rekreacijske površine s ustreznimi površinami parkov,

— Funkcionalno cesto ter ustrezne površine za »mirujoči promet«,

— Zagotoviti ustrezne stanovanjske zmogljivosti za delavce doma in njihove družine.

Pri tako postavljenih funkcionalnih izhodiščih in ob upoštevanju izredno neugodnega stanja s katerim se srečujejo delavci doma na eni strani in gostje na drugi strani, daje idejna študija naslednjo rešitev:

— Glede na zahtevane rešitve mora uporabnik doma »obviadati« vse zgradbe doma takorekoč v copatah. Edino pod tem pogojem funkcionalna vrednost zgradb in površin dobi prave razsežnosti. Ze s koncepta je razvidno, da so pri uporabi prostorov izključene vse funkcionalne motnje.

Z našim opisom seveda nismo povedali vsega, vsekakor pa je mogoče razbrati, da se obeta pri domu v Strunjanu urbanistična celota, ki zagotavlja največjo možno učinkovitost, ki jo v današnjem času prinaša urbanizacija. Ob koncu naj povemo še to, da napor za ureditev doma potekajo, kot je razvidno iz opisa, že vrsto let, sadovi pa so pred nami.

ANDREJ SKALERIC

● Naredi si bombo sam

Seveda pa je bilo partizanskim borcem priti do bombe prav tako težko, kot do puške in streliva. Bombe je bilo treba upleniti mrtvim sovražnim vojakom ali pa z drznimi akcijami iz sovražnih skladišč. Toda teh bomb je bilo vse premalo. In drzni mehaniki so se vprašali:

»Zakaj pa jih ne bi naredili sami...«
Tine Sušteršič je bil eden izmed takšnih mehanikov. Rojen je bil leta 1903. Ze s sedemnajstimi leti se je zaposlil na železnici. Med stavko na Zaloški cesti pa so ga odpustili. Sodeloval je pri tistem delu stavke, ko so stavkajoči od takratne Dunajske ceste proti šišenski kolodvoru polegali po tračnicah, da bi na ta način zaustavili vlak. Toda pred lokomotivo, ki je vozila korakoma, so šli vojaki z nasajenimi bajoneti in metali ljudi s tirov. Sušteršič je tekel na rampo v Šiški in tam s kamenjem obmetaval strojevodjo tega vlaka, dokler ga neki vojak ni s puško udaril po hrbtu. Nekaj dni pozneje so ga odpustili, na železnico pa se je vrnil šele leta 1928 in bil nadzornik signalov do 1941. leta. Bil pa je izkušen ključavničar in avtomehanič, skratka tehnični tip, kakor danes takšnim ljudem pravimo. Leta 1941 ga je centralni komite poslal v Belo krajino, naj organizira vstajo, saj je Sušteršič že pred vojno organiziral tam komunistično partijo.

Potreba po partizanskih delavnicah se je pokazala že spomladi 1942. leta in tako so v Podstenicah na žagi že takrat začeli popravljati orožje za dolenske partizane.

»Teh delavnic nisem organiziral jaz,« pripoveduje Tine Sušteršič, »pač pa je delavnico v Podstenicah ustanovil Avgust Pogačnik, ki je tja pribežal z Jesenic pred Nemci in na žagi, katere lastnik je bil njegov stric, začel popravljati orožje.«

● Krojači, čevljarji in puškarji v Podstenicah

Spomladi 1942 so se tam okrog formirale že puškarska, čevljarska in krojaška delavnica. V krojaški delavnici so iz blaga, ki so ga zbrali oziroma zaplenili, izdelovali partizanske obleke. Delali so takojmenovane »špichoze« pa tudi vojaške bluže, kape pa so bile triglavke. Vse skupaj je bilo v temni petrolejsko modro-zeleni barvi.

»Menda je to nekdo namenoma porbarval tako, pa ne vem kdo,« pravi Tine Sušteršič.

Razen blaga so partizani dobili tudi nekaj usnja, iz katerega so izdelovali polvisoke škornje na vezalke. Toda niti blaga niti usnja ni bilo mnogo.

Najpomembnejša pa je bila puškarska delavnica. Tu so popravljali puške, pa tudi strojnice. Te delavnice so bile sposobne popraviti merilne naprave, zaklope, pa tudi narediti novo kopito. Razen tega pa so v teh delavnicah izdelovali bombe in mine.

V nekih drugih partizanskih delavnicah so vlivali litoželezna ohišja bomb in min. Tine Sušteršič se ne spomni, kje so to vlivali, prepričan pa je, da tega niso vlivali v mestu, saj bi bil transport večjega števila ohišij za bombe pretežek. Bombe in mine so polnili s trinitrotuolom, z raznimi smodniki oziroma z razstrelivom, ki ga uporabljajo v kamnolomih.

Tine Sušteršič pa se ne spomni, kakšne vžigalnike so imele te bombe in mine.

»Med vojno sem videl toliko min in bomb, da se sploh ne spomnim več, kako so te partizanske bombe iz Podstenic izgledale,« pravi Tine Sušteršič.

Delavnice na Podstenicah so delale do poletja 1942. leta, ko se je začela italijanska ofenziva. Takrat so se morali partizani umakniti in okupator je delavnice uničil. Tine Sušteršič se spomni, da so pod zemljo skrili nekaj čevljarsko šivalnih strojev. Sicer pa so partizanski mehaniki svoje bomo orodje — nekaj pil, klešče, izvijače, kladi — v sekače — zbasali v nahrbtnik in se umaknili skupaj z borci.

● Meja postane zakladnica eksploziva

Ko se je ofenziva začela, je bil Sušteršič na Gorjancih. Potem je z Guibčevo brigado prišel do Podlipoglava. Tu pa je zbolel in ostal. Na Podlipoglavu je bil politkomisar 3. bataljona zahodnodolenskega odreda. Komaj je malo ozdravel, že mu njegova žilica ni dala miru. Se ko je bil na Gorjancih in ko so Italijani bombardirali vasi Gaberje, Cerov log in Vrhpolje, nekaj bomb ni eksplodiralo. Te letalske bombe je demontiral Tine Sušteršič in iz njih pobral za partizane prepotrebno razstrelivo. Zdaj, v Podlipoglavu, pa je naletel

ZAPISI IZ NASE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

PARTIZANSKO »GOBARSTVO«

Imel sem namen pisati o partizanskih delavnicah na Starih žagah, ko pa sem se pogovarjal s Tinom Sušteršičem, tovarišem, ki mu je centralni komite partije med vojno poveril nalogo, naj organizira partizanske delavnice, sva v pogovoru zašla precej vstran. Pri tem pa je bil ta stranski tok pogovora tako zanimiv, da sem sklenil zgodbo o partizanskih delavnicah na Starih žagah in drugod — kajti Tine Sušteršič ni organiziral le delavnic na Starih žagah — napisati kdaj drugič, in tokrat posvetiti ta prostor partizanski bombi oziroma mini.

Partizanskemu borcu je bomba zlasti v začetku narodnoosvobodilnega boja pomenila vsaj toliko kot puška. Nadomestovala mu je top, kajti ko je bilo treba napasti utrjen bunker, si partizanski poveljnik ni mogel privoščiti razkošja in telefonirati topniški bateriji v zaledje, naj bunker uniči. Ostalo mu je edino to, da je pozval bombaše — prostovoljce naprej. Hkrati je bila bomba tudi najboljši ključ za prebijanje sovražnih obročev, naredila pa je tudi tisti nujno potrebni predah, v katerem so se borci pred prodirajočim sovražnikom lahko v redu umaknili na nov položaj. In ne navsezadnje je to, na pasu bingljajoče prgišče železa in eksploziva, za marsikaterega borca pomenilo tudi zadnje zagotovilo, da krvnikom ne bo prišel živ v roke.

na pravo zakladnico eksploziva. Takoj se je spravil na delo. Ta zakladnica je bila namreč meja med »isočletnim reichom« in »rimskim imperijem«.

Ko so okupatorji vdrl v Slovenijo so jo nemudoma razkosali. Bržkone so mislili, da bodo meje, ki so jih na novo zarisali, prijateljske, toda hudo so se ušli, kajti sovražna jim je bila vsa Slovenija in torej tudi ljudje ob tej novi meji. Predvsem pa partizani teh meja niso priznavali in to ne le načelno, ampak tudi dejansko. Hodili so čez nje, pri tem pa so okupatorji imeli precej težav, če so hoteli usklajevati svoje akcije proti partizanom. Da bi zatrli ali vsaj omejili partizansko gibanje, so pozneje med prijateljskim reichom in Italijo, potegnili tri, ponekod pa tudi pet vrst bodeče žice. Pri tem so Nemci s svojega konca nenehno patrolirali ob meji, Italijani pa so mislili, da je dovolj, če so pred mejo s svoje strani posejali nekaj deset metrov širok pas z minami.

Toda meja, ki naj bi zatrla partizansko gibanje, se je zasukala proti okupatorju. Zakladnica bomb, min in eksploziva je privlačevala takšne ljudi kot je bil Tine Sušteršič. Skoraj vsak dan od novembra 1942 pa do novega leta 1943 je odšel na mejo demontirati mine.

● Kako se dodobra ogreješ

»Vsega skupaj sem takrat demontiral kakih 1200 min,« pripoveduje, »bile so različne nemške, francoske in pa mine, ki smo jih imenovali »muštarice«. To so bile mine, težke kake štiri in pol kilograma, ki so imele v notranjosti 350 kroglic pokvarjenih ali izrab-

ljenih krogličnih ležajev. Ko si jo aktiviral, jo je naboj najprej vrgel v zrak, nakar se je raztreščila in kroglice, ki so se razletele, so morale naokrog.«

— Toda za takšno demontiranje min mora imeti človek strahotno močne živce, sem pripomnil.

»Seveda, danes jih nimam več. Pa tudi takrat je bilo hudo. Ko sem šel prvič na mejo, je bil še eden z menoj, ne spomnim se več, kako se je pisal. Opozoriti bi me moral, če bi z one strani prišla nemška patrolja. Bila je pozna jesen in spomnim se, da je bilo zelo mraz, jaz pa sem bil brez zimskega perila in tudi brez plašča. Toda v dveh urah, ko sem razmontiral 25 min, je od mene kar teklo, tako mi je bilo vroče. In celo onega, ki me je varoval, je ogrelo.«

— Ali ste ustroj in sestavo min poznali, ali ste delali po logiki?

»Po logiki. Mine imajo detonatorje, ki se sprožijo na pritisk, na poteg ali pa je vžig električen. Sproti sem se učil.«

— Toda to je hudo tvegano učenje, ali ne? Saj se lahko zmotiš samo enkrat...

»Res je. Ampak demontiranje min je čisto podobno gobarstvu. Tudi tam se lahko zmotiš samo enkrat...«

● Kako visoko cvili ženska

Tine Sušteršič je med vojno postal odličen »gobar«. Lahko bi rekli, da ga je zagrabil prava strast. Še pozneje, ko je bil že v delavnicah v Stari žagi, je večkrat skočil na »svoj« teren, na mejo med Zalogom in Litiijo in vsakič nabral koš min. Pri tem se je naučil

tudi vseh skrivnosti. Pozorno je ogledoval teren pred seboj... Količki so bili sumljivi za eno vrsto min, rumen mah za drugo. Te slednje so bile zakopane, rumen mah pa je izdajal, kje. Toda kljub vsej pozornosti se je enkrat zmotil.

»Prišel sem na mejo in nenadoma je zacvililo. Nobena ženska ne cvili tako visoko. Takoj sem se vrgel za neko skalo in že je treščilo. Morda me je rešilo to, ker je bila muštarica. Najprej je odskočila in šele potem usekala. Nobena kroglica me ni zadela.«

Eksploziv, ki ga je Tine Sušteršič in njemu podobni raz-minerji pridobili, so potem v partizanskih delavnicah vgrajevali v partizanske bombe in mine. Toda tudi to je bilo marsikdaj nevarno delo. Tine Sušteršič se spominja, kako so nekoč pozneje Nemci izvedeli, da se partizanski glavni štab zadržuje v Dragatušu in napadli z letali. Metali so 250 kilogramov težke bombe. Ena pa ni eksplodirala. Bila je poldrug meter dolga in kakih 40 centimetrov debela. Ko so ljudje izvedeli, da ena od bomb ni eksplodirala, so pobegnili iz vasi.

● Kuhanje letalske bombe

Tine Sušteršič se je spravil nad bombo. Imela je dva detonatorja, ki sta se aktivirala na tresljaj. Počasi je demontiral detonatorja, potem pa so bombo naložili na avtomobil in jo odpeljali v delavnico v Tušji dol. V šoli so jo vtaknili v velik svinjski kotel, poln vode in zakurili pod njim. Treba je bilo razmehtati TNT, da so ga lahko spravili ven. Toda če bi bila temperatura previsoka, bi tudi lahko eksplodiralo.

V tem Tušjem dolu bi se drugič tudi kmalu zgodila huda nesreča. Brat Kozakove žene, izkušen ključavničar, je delal mine. Sušteršič mu je dejal, naj pobere detonatorje iz štirikilogramskih lesenih zabojčkov in naj električni vžig preizkusi z žarnicami. Partizani so namreč razvili tehniko električnih detonatorjev. Iz pokvarjenih žarnic so vzeli volframove nitke, jih razrezali na majhne koščke in ko so te nitke priključili na tok ploščate baterije, so zažarele, pri tem pa vžgale eksploziv. Te detonatorje so preizkušali z navadno baterijsko žarnico. Oni pa se je zmotil in v roki mu je eksplodiral detonator ter mu raznesaril roko. Toda pod mizo, kjer je to počilo, so bile tri kante plastika, vsega skupaj kakih 300 kg.

»Vse skupaj, pa še pol vasi bi nas lahko odneslo v zrak,« pravi Tine Sušteršič.

Tako je eksploziv z zloglasne meje in iz zlovesčih bomb letel nazaj k tistim, ki so ga sejali. Kljub vsemu pa je bila bomba ali mina za partizana še vedno dragocenost. S tem, da so ljudje močnih živcev demontirali bombe in mine, partizanski mehaniki pa tako rekoč iz nič delali novo orožje, so na drugi strani partizanske bombaše in minerje zavezovali, da tega težko pridobljenega eksploziva niso razsipali. Bombe bombašev so morale zadeti, mine minerjev so morale imeti efekt. Tine Sušteršič se spominja, da so si partizanski minerji izmislili izredno domiselne načine miniranja. Po gozdu so postavljali zajčje zanke, minirali pokvarjene puške.

Izdelovali so tudi mine proti tankom in ker so Nemci z detektorji odkrivali železne mine, so si partizani izmislili lesene mine, kontakte pa izdelali iz medenine (največkrat so uporabili kar patrone).

● Nemški tankist je obupal

Se zlasti je zanimiva prigoda, ko je nemški tank z detektorjem iskal po cesti razsejane mine, potem pa toliko časa streljal vanje, da so eksplodirale. Prihodnjic Nemci niso imeli več uspeha. Partizani so v cesto zabili veliko žebeljev, ki sicer držijo tračnice. Tank je streljal in streljal in s kroglicami metal žeblje iz ceste. Končno se je tankist naveličal te šale. Ni se več oziral na detektor in je zapeljal — na mino.

Sicer pa o partizanskih minerjih, kamor je tudi spadal Tine Sušteršič, najbolj govori tale anekdota. Ko so Italijani s tanki napadli iz Žužemberka, so partizani postavili neko Sušteršičevo mino. Eksplozija je tank uničila. Toda še predno se je pok polegel, je že eden od partizanov tekel k tanku, da bi mrtvemu tankistu sezul čevlje. Sklonil se je v kupolo, nato pa razočaran skočil s tanka in zakričal:

»Prekleti Tine! Toliko eksploziva si dal v mino, da je še čevlje razneslo!«

ANDRAŽ

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Bralce prosimo, da nam pošljejo podatke o fotografiji, ki jo danes objavljamo. Pišite nam, kje je bila fotografija posneta.

Julka je bila rojena 7. junija 1905. leta na Javorniku v jeseniški občini. Izučila se je za šiviljo in 1930. leta se je poročila s komunistom Albinom Pibernikom iz Šmarce pri Kamniku, ki je delal v Jeseniški železarni. Kako znanu je bilo Pibernikovo revolucionarno delo zvezo iz pisma tovariša Edvarda Kardelja z dne 4. X. 1942 sekretarju KP KPS za Gorenjsko Lojzetu Kebetu, v katerem med drugim sporoča: ...» Iz Srbije se je vrnil tudi Albin Pibernik. Morda se ga boš spomnil z Jesenic. Vsekakor ga pozna sleherni naš Gorenjec. Je nekdanji sekretar partije na Gorenjskem. Bil je v Srbiji pri partizanih, nato tudi politkomisar pri četi v vrhovnem štabu ...«

Leta 1930 se jima je rodil sin, ki sta mu dala ime Albin. Julka je bila napredna žena. Kmalu po poroki je bila sprejeta v Komunistično partijo Jugoslavije. Leta 1935 je ilegalno odpotovala v mednarodno leninsko šolo v Moskvo, od koder se je vrnila čez dobri dve leti. Kmalu po vrnitvi iz Moskve se je družina preselila v Zemun, kjer je Albin delal v tovarni Ikarus. Tako kot pred tem na Jesenicah je tudi v Zemunu pokazal svoje politične sposobnosti. Udeleževal se je partijskih sestankov, konferenc in drugih manifestacij naprednih delavcev. Njegovo politično življenje policiji ni ostalo skrito; leta 1940 ga je zaprla v znano beograjsko jetnišnico Glavnjačo. Ob kapitulaciji so pazniki pobegnili, zaporniki pa odšli na svoje domove. Albin Pibernik se je z ženo in sinom vrnil na Jesenice, kjer se je zaposlil v kurilnici železarne. Nemci so ga čez dva meseca z družino izselili v Pribički Kiseljak pri Užiški Požegi v Srbiji.

V Pribičkem Kiseljaku je bila slovenska kolonija, ki je na prvih volitvah izvolila Albina za predsednika kolonije. S prihodom prvih partizanov je z ženo in enajstletnim sinom stopil v Ivaniško četo. Ko je bil postavljen prvi stik z Uziško republiko, je dobil Albin zvezo s tovarišem Edvardom Kardeljem in Ivanom Mačkom. Zaupa-

Kdo je bila Julka Pibernik-Anica?

Znano je, da pripravlja filmski režiser Tori Janković film o Igman-skem maršu. Pred nedavnim sem tudi prebral, da bo igrala vlogo Julke Pibernik — Anice Luis Flecher (dobitnica letošnjega oskarja za film »Let nad kukavičjim gnezdom«. Nekateri borci se sicer sprašujejo, če je izbor tuje igralke za takšno vlogo najprimernejši, sam pa bi želel predvsem nekaj malega zapisati o tej junakinji naše revolucije.

la sta mu nalogo, da sodeluje pri ustanavljanju slovenske partizanske čete. Petega novembra se je četa nastanila v gimnaziji v Titovih Užicah. Na sestanku, ki sta se ga udeležila tudi tovariša Kardelj in Maček, je bil Albin izvoljen za komandirja čete, Julka pa je postala sekretarka partijske organizacije v četi, ki so jo imenovali: slovenska četa Ivana Cankarja.

V bojih se je četa razredčila in ob ustanovitvi Prve proletarske brigade je šel v njen sestav vod Ivana Cankarja. Pred vrhovnim komandantom maršalom Titom je v vrsti prve proletarske brigade (v vasi Rudo 22. decembra 1941. leta) stala vsa družina Pibernik: oče Albin, mati Julka in 11-letni sin Albin, ki so mu pravili Korčagin.

Odvč bi bilo opisovati vse boje, v katerih je sodelovala družina Pibernik. Od Srbije do Bosne, skozi Podromanijo proti Han Pijesku, Vlasenici in Pijenovcu, kjer je bil Albin ranjen v noge ...

Zaradi močnega sovražnikovega pritiska je brigada nadaljevala pot čez Sarajevsko polje in Igman planino. Julka je imela slabo obutev. Zmrzile so ji noge. Tudi mali Albin je začel zmrzovati in na vrhu Igmana že ni mogel več dvigniti rok. Oče mu ni mogel pomagati, ker je bil sam ranjen. Z nadčloveškimi napori je najmlajši borec prve proletarske brigade

komaj dohajal kolono. Tu na vrhu Igmana mu je roke in telo masiral dr. Gojko Nikoliš.

Dokazano je, da je bilo januarja 1942 leta na Igmanu minus 40 stopinj celzija.

Družina Pibernik v stanovanju na Jesenicah, slikana pred vojno

Vladimir Dedijer je 14. februarja 1942. leta zapisal v svoj Dnevnik: »Fotograf, 14. II. 1942.

Zjutraj sem obiskal bolnišnico. Tovarišica Anica Pibernik (Anica je Julkino ilegalno ime, opomba J. V.), Slovenka, je dobila zastrupljenje krvi in umira. Ostal bo njen sin, mali Korčagin, dvanajst let star. Z mamo je prehodil Igman planino in ni zmrznil. Žalostno ga je bilo gledati.«

Julka je bila v bolnišnici vsak dan slabša. Dobila je gangreno (prisadno mrtvilo) in odrezati bi ji morali obe nogi. Slutila je, da se smrt neizprosno bliža. Zadnje dni ni mogla več govoriti. S solznimi očmi je gledala sina in moža, ki sta jokala poleg njene postelje. Najprej je njen sin spal poleg nje v postelji, ko pa se je bolezen poslabšala, zdravniki tega niso več dovolili.

Gangrena je prinesla zastrupitev in zdravniki so se odločili za nujno operacijo. Zaradi slabega srca Julka operacije ni prenesla in je umrla. Novica o smrti je žalostno odjeknila med borci.

Naslednjega dne so jo pokopali. V pogrebni povorki so šli poleg številnih domačinov tudi člani vrhovnega štaba NOV in POJ, med njimi tovariš Tito. Pred odprtim grobom sta se od Julke poslovila Oskar Šavli in Pavle Zaucer.

Tovariš Tito je globoko sočustvoval z družino Pibernik. Julko je spoznal 1936. leta v Moskvi. Po pogrebu je vzel njenega sina Albina s seboj in nekaj noči je spal z njim. Po njegovem nalogu so v krojaški delavnici Albinu sešili lepo novo uniformo, dodelili so mu malega konja — poniža in Tito mu je osebno poklonil majhno pištolo.

Tudi oče Albin je padel v vojni. Nekoč najmlajši borec Prve proletarske brigade Albin Pibernik živi v Ljubljani in je poklicni pilot pri Adriaavio prometu.

Na Jesenicah se vzgojno varstvena ustanova imenuje po Julki Pibernik, na Javorniku pa delavski dom nosi ime po Julki in Albinu Piberniku.

JOŽE VIDIC

Polom politike preštevanja na Koroškem

Ko so v nedeljo, 14. novembra popoldan zaprli skrinjice ljudskega štetja »posebne vrste«, s čigar rezultati naj bi »uresničili« prvi del manjšinskega paketa, ki ga je avstrijska vlada spravila skozi parlament 7. julija, nihče ni mogel vedeti, da se je v avstrijski povojni zgodovini končala ena najbolj spornih statističnih operacij. Že iz medsebojnih obtožb (ki so se začele nekaj dni pred preštevanjem) parlamentarnih strank, kdo bo nosil vse posledice, če zaradi bojkota manjšine in podpore demokratičnih množic Avstrije preštevanje ne uspe, temveč se izrodi v tragično farso z neslutnimi posledicami, smo pričakovali neuspeh ugotavljanja manjšine.

Velik trenutek manjšine

Izredno velik odstotek abstinence po vsej Avstriji, ki jo tudi največji pesimisti niso pričakovali (od 5—86 odst., oziroma 30 odst. v povprečju za celotno republiko), pomeni polom prizadevanj, da bi kovali v volilni kapital na račun prizadetih Slovencev in Hrvatov. Tudi popuščenje nemškimi nacionalistom okoli organizacije Heimatdienst, ki brez kazni rušijo slovenske partizanske spomenike in dvojezične krajevne topografske napise (ki jih je vlada postavila), da bi ustvarili ozračje strahovlade in brezpravnosti, v katerem dajo vsakomur, ki se prizna za Slovence pečat izdajalca, ki je za odcepitev dežele in priključitev k »nazadnjaški balkanski državi«, ni obrodilo prav nobenega sadu. Volilna »strategija strahu« tokratni slavila zmage, lahko celo trdimo, da so rezultati jezikovnega štetja statistično neuporabni, ker so avstrijske množice, kot je zapisal Salzburger Nachrichten, z nizko udeležbo politične voditelje pošteno osramotile. Popis tistih, ki se upirajo pritisku šovinistov, bi pomenil le legalizacijo tega pritiska, saj nobena skupnost ne more sprejeti rešitev, ki ne varujejo njenega obstoja, zožujejo njene pravice in trgajo njeno naseljitveno območje na odmaknjene rezervate.

Vse kaže, da je slaba udeležba Avstrijev prej posledica nezainteresiranosti in neobveščenosti (morda tudi želje, da bi se izognili plebiscitu med nemštvom in nemštvom) kot pa dokaz, da je nemški nacionalizem končno presežen in nadomeščen s sodobnejšo toleranco do manjšin (zadnja anketa,

ki so jo izvedli v Avstriji je pokazala, da je 42 odstotkov prebivalstva mnenja, da bi bilo bolje, če ne bi bilo manjšin v državi).

Namesto, da bi iz poloma preštevanja potegnili določene konsekvence, ki bi vodile k iskanju bistva o razmerah na Koroškem, so se politični voditelji raje odločili, da se s prikrievanjem neuspeha izognejo politični odgovornosti pred lastnim ljudstvom. Za preštevanje 14. novembra, ki ga nihče ni hotel, (kancler B. Kreisky zatrjuje, da ga je hotela le ÖVP) zagotavlja pa tudi, da štetje nima prav nobenega opravlja z zagotovitvijo pravic manjšin, 25-odstotna klavzula za postavitev krajevnih dvojezičnih napisov na katere se obeša organizacija Heimatdienst, pa izjavlja, da je le navadna šala. Ponovno je poudaril bodoče »sosvete« — institucije, kjer naj bi manjšine izražale svoje želje. Ustanova naj bi začela delovati 1. februarja 1977, v njej naj bi prioriteto sodelovali tako »zastopniki manjšin« kot tudi predstavniki manjšinskih organizacij. Iz tega je moč sklepati, da skušajo oblasti preko imenovanja »zastopnikov manjšine« razbiti enotno fronto obeh slovenskih osrednjih organizacij ter ju ločiti od lastnega ljudstva. Zato koordinacijski odbor osrednjih organizacij koroških Slovencev zavrača sosvete in predlaga, naj bi po ponesrečenem jezikovnem štetju obnovili kontakti komite in skušali v takšnem okviru najti način za uresničitev 7. člena državne pogodbe.

Kako neargumentirana in nepreverjena stališča nujno vodijo v nesmisel, je pokazala debata o manjšinskem vprašanju, kjer je minister Pahr izjavil, da v Avstriji sploh ni etničnih narodnostnih skupnosti, temveč žive le Avstrijci nemške pripadnosti in nenemške jezikovne pripadnosti.

Če je tako, kako tedaj uveljaviti sedanjí zakon o narodnostnih skupinah, ki ga je vlada predpisala?

Zanimanje svetovne javnosti

Jezikovno štetje, 14. novembra je zbudilo zanimanje tujega tiska. Zahodnonemški Handelsblatt pripisuje krivdo za neurejene razmere na Koroškem dosedanjim dunajskim vladam, od katerih nobena ni hotela uresničiti določil državne pogodbe. Sovjetska agencija TASS pa je objavila širše poročilo, v katerem

pripominja, da s štetjem ne gre reševati vprašanja narodnostnih manjšin, ker to ne prispeva k razumevanju med manjšinami in Avstrijci, temveč zaostre politične razmere v deželi in spodbuja k delovanju šovinistov in nacistov. Prav akcije teh skupin ogrožajo formalno razrešeno odgovornost Avstrije za sodelovanje v boju tistih, ki so bitko izgubili in to vse v upanju, da zajamči takšen notranji razvoj povojne Avstrije, ki bo ohranil njeno neodvisnost in nevtralnost ter ji omogočil, da se upre vsakemu oživiljanju sil, ki bi lahko ogrozile demokratični značaj republike.

Koroški glavna vloga

Sedaj, ko je polom preštevanja že mimo, lahko povemo, da je bila celotna komedija odigrana izključno zaradi Koroške. S tem je preštevanje dobilo vse značilnosti plebiscita, s katerim naj bi večina prebivalstva Koroške revidirala 7. člen državne pogodbe na škodo slovenske in hrvaške manjšine. Pokazala pa bi tudi, da slovenski osrednji organizaciji ne predstavljata nikogar razen samih sebe, da nimata vpliva na slovensko prebivalstvo in da je treba zaostritev ozračja na Koroškem pripisati samo agitaciji »ekstremistov«. Da se za takšnimi izjavami skriva le slabo prikrita želja odvzeti obema slovenskima organizacijama nastopanje za pogajalno mizo, je povsem jasno. Toda rezultat komaj 3816 slovenskih glasov na številih listih je takšno politično tendenco v krali odstranil — še več: manjšinski organizaciji, ki sta imeli proti sebi celoten državni aparat, sta z bojkotom odstranili vse zapreke ter doživeli pravi prerod. Pokazalo se je, da je manjšina velika ne le po svoji številčnosti, temveč po svojem vplivu na javno življenje: mar ni svoj problem uspela prenesti čez celotno Avstrijo in istočasno povzročila ostro socialno diferenciacijo državljanov in tako postala subjekt okoli katerega se zbirajo napredne sile dežele? Vso moč proti tolikšnemu uradnemu nasilju koroški Slovenci črpajo iz solidarnosti, ki so jo pokazali slovenski in drugi narodi v matični državi in iz podpore jugoslovanske vlade, ki nenehno opozarja Dunaj na kršenje pogodbe.

Mednarodni politični položaj po drugi svetovni vojni (zaradi blokadske zaostritve) ni bil naklonjen demokratični rešitvi manjšinskega vprašanja v Avstri-

ji. Kasneje so se razmere spremenile, posebno po Helsinkih. Sodobni svet sedaj zahteva odpravo vseh vrst odtujevanja, da bi ustvaril pogoje mednarodnega sožitja in pravičnosti, predvsem pa želi odstraniti vse oblike socialnega in nacionalnega zatiranja. Spoznali so, da predstavljajo manjšine posebno vrednoto, ker lahko prevzamejo vlogo posrednika v procesu zblíževanja in sodelovanja med narodi. Takšna ugotovitev je spodbudila nekatere napredne politike in dežele k oblikovanju nove koncepcije odnosov med večinskimi narodom in pripadniki manjšin (SFRJ pripisuje manjšinskemu problemu načelni pomen za razvoj mednarodnih odnosov. V tem smislu bo zahtevala od Združenih narodov, naj bi dali pobudo za izdelavo in sprejetje mednarodnega akta za varovanje pravic in notranjega položaja manjšin, ki bi bil splošnega pomena za napredek v sistemu mednarodnih odnosov — po E. Kardelju.

Štart v prihodnost

V času, ko narodi razmišljajo kako odpraviti meje, oziroma, kako jih vzajemno odpirati, ne pa jih nasilno spreminjati, postaja sprožitev novega konfliktnega območja v Srednji Evropi (med SFRJ in Avstrijo) pravi zgodovinski anahronizem, ki ga bo Avstrija morala odpraviti, če bo hotela postati središče razsojanja medbloksovskih sporov in nasprotij. Urediti pa bo morala tudi razmere s svojo južno sosedo (SFRJ), s katero ima že zaradi geografskega položaja mnogo skupnih interesov, zlasti na področju gospodarskega sodelovanja.

Perspektive koroških Slovencev so se sedaj nekoliko izboljšale. Nove in močnejše težave pa bodo nastale ob pogajanjih z dunajsko vlado, ki jih že napovedujejo, po polomu jezikovnega štetja. Vsa avstrijska trma izvira iz podpore velikomemskih monopolov, ki krepijo konservativne težnje z nekaterimi tendencami obdobja hladne vojne in imajo sovražni odnos do razraščanja neuvrščeniosti in osveščanja tretjega sveta, ki jo vodi Jugoslavija. Tu je potrebna pomoč ne le demokratično osveščenih množic Avstrije, temveč predvsem podpora matičnega naroda in države.

ZELJKO KUMAR

Nič je ni premagalo

PREBERITE

Že v otroških letih je Pavla Mencej spoznala gospodovalnost in nagnjenost k zatiranju Slovencev vseh treh bodočih okupatorjev Slovenije: Nemcev, Italijanov in Madžarov.

Pavla Mencej se je namreč rodila na Reki leta 1906, kjer je bil njen oče zaposlen v Torpedu, takratni vojaški tovarni. Na Reki je spoznala Italijane, ki so jo še kot deklico zmerjali s »sciajo« ter z Madžari, ki so v takratni Avstro-Ogrski z velikimi apetiti hoteli Reko narediti za madžarsko luko. Tudi Madžari do v Avstro-Ogrski »manjvrednih« Slovencev niso čutili nič drugega kot prezir. Tretjega kasnejšega okupatorja pa je Pavla Mencej spoznala po letu 1915. Takrat je stopila Italija v vojno proti Avstro-Ogrski. Nekoga dne se je priklatil nad Reko zavezniški zepelin in začel bombardirati tovarne. Avstrijci so se ustrašili za svojo vojaško industrijo in tovarno preselili v okolico Dunaja, skupaj s tovarno pa je prisilno moral iti tudi Pavlin oče, oziroma vsa Mencejeva družina.

V St. Pöltnu, kamor so se preselili, je Pavla Mencej že v prvi svetovni vojni okusila taborišče. Stanovali so v barakah ob taboriščih vojnih ujetnikov, Rusov in Italijanov. No, seveda to še niso bila tista taborišča, ki sta se jih izmislila povampirjeni fašizem in nacizem v drugi svetovni vojni, toda tudi v tem taborišču so ljudje umirali kot muhe, zlasti vojni ujetniki. V taborišču je namreč vladal nenehen glad, ne samo med vojnimi ujetniki, ampak tudi med prisilno privedenimi delavci in njihovimi družinami.

Oče Pavle Mencej ni dočkal konca prve svetovne vojne. Zbolel je za jetiko in umrl spomladi leta 1918. To je bil za vso družino hud udarec. Še pred vojno je oče imel dobro službo, zdaj pa se je družina znašla tako rekoč brez prebite pare. Po očetovi smrti se mati ni hotela vrniti več na Reko, ampak je odšla s svojimi hčerami od katerih najmlajša ni bila stara niti leto dni, in tremi sinovi v Ljubljano.

Mati je hodila na delo k različnim strankam, najstarejša Pavla pa ji je morala pomagati.

»Še danes mi je hudo, ker nisem mogla v šole,« pripoveduje Pavla Mencej, »toda preživeti je bilo treba brate in sestre.« Življenje ni bilo lahko, saj mati ni dobivala nikakršne pokojnine, v teden dni pa se za siromake ni nihče zanimal.

Čeprav je Mencejevi Pavli leta 1932 umrla mati, se ji je takrat vsaj za nekaj kratkih let nasmehnila sreča. Dve leti pozneje se je namreč poročila s pasarjem Avgustom Mencejem in s skupnimi naporoma sta skrbeli za obrt. Leta 1934 se jima je rodil prvi sin Pavle. Toda sreča je bila kratkotrajna. Tri leta pozneje se je Pavlin mož, ki je pri galvanizaciji večkrat delal s strupi, smrtno ponesrečil s ciankalijem.

»Bila sem visoko naseča, ko so mi povedali strašno novico. Tekla sem v bolnišnico, a mož je bil že mrtev. Kot danes se spomnim! Bil je četrtek in mrtvem možu sem prisegla, da bom za otroke storila vse. Tri dni pozneje, v nedeljo, sem rodila drugega sina Gustija.«

★

Za Pavlo Mencej so spet nastopili hudi časi, toda borila se je. Da je možu zagotovila dostojen pogreb, je morala zastaviti delavnico. Zapustila jo je celo babica, ki ji je pomagala pri porodu, ker je mislila, da Mencejeva nima denarja. Potem so prišli drugi pasarji in skoraj zahtevali od nje, naj opusti obrt, češ da nima ustreznih kvalifikacij. Te celovsko pogoltno mojstre je pregnala, a že so napadli davkarji. Šla je na davkarijo in rekla: »Toliko davka lahko plačam, več ne morem!« Toda zahtevali so ostanek. Pa so bili davkarji od vseh skoraj še najbolj uvidevni. Pri davku so ji končno le pogledali skozi prste.

Ko se je začela druga svetovna vojna, si je Pavla Mencej že opomogla.

Italijane je sovražila že od prvega dne. Uglajenost je ni premamila, saj se je spomnila psovka iz otroštva. Razen tega pa Pavla Mencej ni bila samo zavedna Slovenka, ampak si je dobro zapomnila vse socialne krivice, ki jih je doživela in ki jih je videla. Prvo iskro poznejše revolucije je že videla v St. Pöltnu, kjer je kmalu po vesteh o revoluciji v Rusiji, prišlo do nemirov.

No, jeseni leta 1941 je tudi Pavla Mencej postala članica komunistične partije.

Njena delavnica na Medvedovi ulici 7 je postala pomembna točka v sistemu ilegalne mreže v Ljubljani. Pri Pavli Mencejevi so se sestajali revolucionarji in aktivisti, razen tega so v njeni delavnici izdelovali razstreliva za ilegalce in

Pavla Mencej-Meta

partizane, popravljali orožje in imeli pod mizo v delavnici celo skriven bunker.

Na dvorišču, kjer je imela Pavla Mencej delavnico v najemu, so imeli namreč garaže tudi Italijani. Vojaki so se mirno sprehajali in celo pomagali v možnarju mešati razstreliva. Pavla Mencejeva je imela namreč kot obrtnica v galvanizerski in pasarski stroki na voljo tudi sestavine za eksploziv. Italijani pa se seveda niso spoznali na recepture. In tako so marljivo delali za partizane. Še več! Ko so kopali bunker, si je aktivisti, ki ga je kopal, šel sposoditi kramp in lopato kar k Italijanom. Ali pa nekega dne, ko je k njej prišel Bravničar. Italijani so mu bili za petami. Straža ga je spoznala, saj je bil že večkrat pri Pavli, kot tudi drugi aktivisti OF. Stražar ga je mirno spustil noter. Kmalu na to je prišel karabiner, ki je lovil Bravničarja in vprašal

stražarja, če je videl kakega bandita. Stražar je seveda rekel, da ni bilo nobenega bandita.

★

»Aktivisti so prihajali vsak teden, točno ob dvanajsti uri. Da, najprej je prišel tovariš Bravničar, pozneje Tone Tomšič in Kraigher... Aktivisti v stanovanju ali v delavnici, italijanski vojaki pa na dvorišču. To je bilo vzdušje, ki je narekovalo vrsto izjemno napetih (nevarnih in celo smešnih) trenutkov.

Brata Jožeta so Italijani ujeli 2. januarja 1942. Dogodek me je hudo prizadel. Bunker? Delal ga je Granziti. Čeprav smo nameravali vanj najprej spravljati sol, ki je nastajala pri izdelavi razstreliva, smo ga pozneje (zaradi vlažnosti) uporabili za shranjevanje orožja in streliva. Za bunker mi je pomagal skrbeti Stane Glavač. V tistem obdobju sem bila istočasno tudi vojaški intendant. Tudi dve kurirki sta mi pomagali pri omenjenem delu. Lotevala sem se tudi sabotažnih akcij. V bencinske tanke italijanskih tovornjakov sem vsipala smirkov prah...!

Leta 1944 so dobili belogardisti obvestilo, da je v naši delavnici bunker. Prva preiskava za fašiste ni bila uspešna, jaz pa sem vedela, da moram čimprej iz Ljubljane. Do tistih dni je bilo v mojem stanovanju v Malgajevi ulici veliko sestankov naših aktivistov. Tja je prihajala Vlasta Svetinova, spominjam se tudi Vide Tomšičeve in tovariša Miklavža. Le-ta je prihajal oblečen kot železničar. V mojem stanovanju je bila tudi javka za tiste tovariše, ki so odhajali iz Ljubljane med partizane.

Dobila sem torej ponarejeno propustnico in ob nevarnih peripetijah z okupatorskimi vojaki mi je uspelo zapustiti Ljubljano. Z vlakom sem pripotovala v Postojno. Na poti mi je pomagal cerkveni »ciborij«, saj sem govorila Italijanom, da je posvečen in da se ga niti sama ne drznem dotakniti. Tako me niso pregledovali. Trdila sem jim, da nesem nekaj cerkvenih podob v neko faro, da bi v zameno dobila nekaj za pod zob.

Iz Postojne sem pripešala v Hrašče, kjer so me sprejeli z velikim neupanjem. V gostilniško sobo, kjer so me celo za nekaj časa zaprli, je vstopil končno Leopold Krese-Još. »Ja Meta! Kaj pa ti tu?« je bil presenečen. Prav takrat so prišli iz zasedanja SNOS nekateri naši vodilni tovariši s katerimi sem odšla na oblastni komite 360, ki je deloval v okviru 9. korpusa.

Nekaj časa sem bila gospodinja, pozneje pa sem odšla v partijsko šolo v bližino Cerknega. Delala sem tudi na srednje primorskem okrožju, od koder sem odšla s 4. armijo v Trst. Tam sem kasneje prosila Franceta Bevka, da bi smela v Ljubljano. Skrbela sta me otroka. Izvedela sem, da so sestro Angelo (Dolharjevo) ubili na Turjaku belogardisti in da sta moja otroka ves čas tožila po meni. Čeprav sem našla doma popolnoma izropano stanovanje, sem bila srečna, srečna med otrokoma in tudi med novimi delovnimi dolžnostmi.«

★

Pavla Mencej se je po vojni posvečala predvsem socialnemu delu. Globoko je namreč prepričana, da je treba pomagati vsem tistim, ki so se borili in ki so s partizani delili zadnjo skorjo kruha. Še so potrebni pomoči! Njena socialna skrb za ljudi ni zrasla zgolj na teoriji, pač pa na bogatih izkušnjah.

Omenimo le dva primera, ki povesta več kot suhoparne knjige.

Ko je nekoč na Primorskem prenočevala pri neki kmetici s kupom otrok na peči, ji je ta zjutraj ponudila zadnjega pol deci kozjega mleka. Pavla seveda tega ni hotela odvzeti otrokom, toda kmetica jo je skoraj z mistično-nesmiselnim prepričevanjem prosila: »Če ne boste popili tega mleka, bodo prišli Nemci!« Ali drugič, ko so Nemci zažgali eno izmed vasi pri Čepovanu. Pavlo so poslali, naj gre tolažiti domačine. Ko pa je prišla tja, so se je vaščanke razveselile, kot se lahko razveseliš samo Pavle Mencejeve. »Dobro, da si prišla, tovarišica! Krompir je pravkar pečen,« so se smejale in izpod ožganih tramov jemale krompir.

»Prišla sem jih tolažiti,« je Pavla Mencej končala svojo pripoved, »pa so me pobolažile mene.«

Takšna je naša Pavla, ki je med vojno izgubila štiri brate in sestre in ki je v okupirani Ljubljani več kot dve leti hodila po ozki brvi med življenjem in smrtjo. Pa je bila mati dveh majhnih otrok.

Popravek

Pisec članka »Matricola 451«, ki je bil objavljen v eni zadnjih števil TV 15, je med drugim navedel, da vodim taborniški odred Bičkova skala za Bežigradom, kar pa ni res. Taborniški odred Bičkova skala že vrsto let uspešno vodi tovarišica Majda Severjeva. Res pa je, da sem bil ustanovitelj takratnega rodu Bičkova skala in njegov prvi načelnik in sem v njem deloval tudi vrsto let.

PAVEL LESNJAK,
Večna pot 11,
p. Ljubljana

Žalna slovesnost na Pokljuki

Odbor VII. SNOUB »Franceta Prešerna« vabi borke in borce imenovane brigade — pa tudi druge občane, predvsem mladino — da se v čim večjem številu udeležijo žalne slovesnosti na Pokljuki, ki bo 12. decembra ob 12. uri pri spomeniku tretjemu bataljonu VII. SNOUB »Franceta Prešerna«.

Če bo prijav, ki jih sprejemajo občinske organizacije ZZZB NOV dovolj, bodo vozili na Pokljuko posebni avtobusi in sicer iz Kranja, Škofje Loke in Radovljice. Avtobusi bodo odpeljali s postaj točno ob 9. uri.

Slavnostni govornik bo generalni polkovnik Franc Tavčar-Rok.

Za podrobnejše informacije se obrnite na svoje občinske organizacije ZZZB NOV.

Odbor VII. SNOUB
»Franceta Prešerna«

Iščem kurirja Briško-beneškega odreda

Poizvedujem po kurirju Briško-beneškega odreda, doma iz Brd, ki je naletel prve dni novembra leta 1943 v vasi Robič na nemško zasedo in se je s pomočjo domačinov srečno rešil. Enkrat pozneje, med narodnoosvobodilnim bojem, je bil ranjen v roko in je postal invalid.

MARA SKOČIR,
Robič 4,
p. Kobarid

Poizvedba

Moj oče Anton Trontelj s partizanskim imenom Diebalo, rojen 14. XII. 1903, je bil borec Cankarjeve brigade, namestnik političnega komisarja čete. Padel je 15. VI. 1944 nad vasjo Sad, v bližini St. Vida pri Stični. Priče njegove smrti so bili bolničarji Jože Barba, Frane Potepan in Franc Habjan, pa jih prosim, če mi pošljejo svoje naslove oziroma, da jih kdo od njihovih znancev opozori na mojo poizvedbo.

ANDREJ TRONTEJ,
Tomažičeva 38
p. Ljubljana

Presenetili so nas

Kolektiv Viatorja, TOZD Potniški promet Prevalje, se je pred dnevom republike samoiniciativno odločil organizirati in financirati izlet za borce narodnoosvobodilnega boja s koroškega področja.

Občinski odbori ZZZB NOV so iz vsake organizacije ZB izbrali udeležence izleta v Kočevje.

Povedati je treba, da je bil izlet organizacijsko res dobro pripravljen. Udeleženci smo podrobneje spoznali ta del slovenske zemlje in še posebno njegovo zgodovino. Ne le, da smo videli vse kraje, znane iz narodnoosvobodilnega boja, si ogledali muzej, dan smo preživeli tudi v izrednem družabnem in tovariškem vzdušju.

Čutimo dolžnost, da se kolektiv Viatorja, TOZD Potniški promet Prevalje, zahvalimo in da mu zaželimo nadaljnjih delovnih uspehov!

V imenu borcev NOB,
udeležencev izleta:
Ivan Hercog,
Center 67, p. Črna na Koroškem

TV-15 VAŠ TOVARIŠ

Socialnokritična umetnost

Leto leto je bilo zelo bogato s proslavami, ki so se nanašale na razne dogodke iz delavskega gibanja pred zadnjo vojno. Morda je dnevni tisk v večjem obsegu omenjal le res največje in osrednje proslave, vendar pa je bilo temu pomembnemu spominu in pogledu v preteklost namenjeno nešteto manjših, intimnejših proslav v mnogih delovnih kolektivih širom Slovenije. Veliko je namreč tovarnih in delovnih organizacij, ki so nastale ali podedovale in obogatile delo krvavih delavčevih žuljev izpred vojne in tem in takim dogodkom naj bo ob koncu leta namenjen tudi današnji prispevek.

Gre za to, da se je tudi ljubljanski Muzej ljudske revolucije v svojih celoletnih planih razstav pridružil splošnemu vzdušju praznovanj dogodkov iz zgodovine delavskega gibanja in predstavil na posebni razstavi z naslovom »Socialnokritična umetnost: grafika in risba« dela slikarjev, ki so pred vojno črpali tematiko za svoje ustvarjanje iz takratne socialne problematike in tako v likovni umetnosti pripravljali tematski in umetniški teren za kasnejšo tako pomembno in širokim masam poznano partizansko grafiko. Med imeni enih in drugih umetnikov, najdemo veliko istih imen. Razstavo in Katalog v zvezi z njo je za muzej pripravil njegov kustos IZTOK DURJAVA, razstava sama pa je obiskala že nekaj slovenskih krajev.

Pojav socialnokritične umetnosti v likovni umetnosti pred vojno je pojav, ki v svojem bistvu še ni dovolj raziskan, posebno ne s stališča njegove velike pomembnosti za nadaljnji razvoj umetnosti s to ali podobno tematiko. Prav tako so le redke ocene, ki bi pojav postavile na trda tla z znanstvenokritično vsebino. Zato gre prav gotovo hvala ljubljanskemu Muzeju ljudske revolucije, da se je tako obširno in strokovno lotil tega likovnega pojava pred drugo vojno, ki je s svojo umetnostjo na nek način v lastni govorici podpiral in razlagal konkretne akcije premišljene boja KP Slovenije v tridesetih letih, tistega boja, ki mu je uspelo v prvih dneh vojne sprožiti pobudo za ustanovitev OF, ki je s 27. aprilom prevzela vodstvo slovenskega naroda v boju za osvoboditev in revolucionarno preobrazbo.

Že v začetku je treba poudariti, da je socialnokritična umetnost tesno povezana s pojavom novega realizma v razpotju med impresionizmom in ekspresionizmom, hkrati pa tudi s sodanm literarnim ustvarjanjem v slovenski literarni zgodovini, ki se je prav tako kot likovna umetnost naslanjala in črpala v delavski, kmečki in bajtarski tematiki, prežeti s takratnimi socialnimi problemi, za katere so značilni predvsem zapostavljanje delavčevega dela, revščina, lakota, brezposelnost in ne nazadnje veliki lik ljubeče in trpeče matere.

Nova likovna smer je tako izražala tudi novo duhovno vsebino, se pravi predvsem socialno vsebino. Izražala se je predvsem s simboli, posegala v revščino, kmečke teme in kapitalistično izkoriščanje. Prav na sintezi umetnost-revolucija se je kasneje in kmalu zatem oplajala slovenska partizanska likovna tvornost. Prava vsebina sloven-

ske vojne grafike se je tako porajala že davno pred ljudsko vstajo in se tudi v naših dneh še ni izčrpala. Okvir te vsebine se pravzaprav razmika čedalje bolj.

● Mnogo posameznikov in Gruda

Glavna imena, ki jih srečamo med deli socialnokritične umetnosti predvojne obdobja so Ivan Čargo, Franjo Golob, Božidar Jakac, Boris Kobe, Ivan Kos, Tone Kralj, Stane Kumar, France Mihelič, Lajči Pandur, Veno Pilon, Nikolaj Pirnat, Ljubo Ravnikar, Maksim Sedej, Hinko Smrekar, Franjo Stiplošek, Lojze Šušmelj, Fran Tratnik, Ante Trstenjak, Drago Vidmar in njegov brat Nande Vidmar. Vsi ti socialnokritični umetniki so imeli več ali manj določen angažiran umetniški program, še posebno člani zagrebške Grude, prav tako pa je potrebno v njihovi umetnosti iskati tudi nekatere vzore ciklov podob v socialnokritični umetnosti v evropski tradiciji slikovne reprezentacije socialne tematike, tudi pasjona, kjer se Kristusova težka pot prav lahko primerja s težko življenjsko potjo slovenskega naroda, kot je to primer pri ciklu del Borisa Kobeta, na primer.

Na splošno in v globalu vzeto pa so bili ti umetniki revolucionarji in izpraševalci javne vesti, hkrati pa so bili tudi izraz splošnega razpoloženja dobe, v najširšem smislu kar evropskega prostora. V njihovih delih se je zrcalila takratna doba, naj je šlo za kulturni, etično-moralni in socialnodružbeni nivo. Njihova umetniška dela so sporočala tisto, kar je bilo pomembno, kar je v simbolih govorilo o tedanjih razmerah. V delih omenjenih umetnikov, je umetniški čopič izpostavil in osvetlil tiste elemente, ki so lahko v umetniški risbi ali grafiki govorili in izgovarjali teda-

KULTURNI OBZORNIK

nje socialne probleme, na njihovih slikah bomo zasledili v poudarku predvsem obraz, roke, prazen krožnik, dopolnjevala pa jih bodo ozadja, ki bodo tudi po svoje simbolično predstavljala predmetja, tovarno ali kmečko zemljo.

Večkrat zasledimo v delih socialnokritičnih umetnikov lik delavca, ki močno spominja na Cankarjevega hlapca Jerneja, iskalca delavčeve pravice. Prav v tem času je nastala tudi nova oprema te pripovedi, in sicer na način dialektizmov. Nova umetniška smer, ki so ji nadelili imen nova stvarnost, se je dotaknila s svojim kritičnim peresom

Ivan Čargo, Rudarji, 1923.

in čopičem tudi vojne, ki s pomočjo simboličnih barv predstavlja človeško klavnico. Ponekod najdemo izrazito sovraštvo do hinavščine in izprijenosti, vendar pa ni zaslediti obupa, kajti te napake so obarvane kot dogodki z zgodovinsko danostjo, zato pa so tudi spremenljivi.

V Zagrebu je potrebno omeniti leto 1938, ko je nastala skupina Gruda, ki se je naslonila na revolucionarno skupnjo takrat že prepovedane skupine Zemlja. Pripadniki te umetniške skupine so študirali predvsem življenje mestnega predmestja, imeli pa so tudi veliko in strokovno oporo v Krstu Hege-dušću, vodji skupine Zemlja in profesorju na akademiji. Eden njihovih najpomembnejših ciljev je bila želja približati umetnost delovnemu ljudstvu in pospešiti njegovo likovno dejavnost. Izkazali so se tudi in navezali svoje delo na pisano besedo in si prizadevali vzpostaviti široko mrežo organizacijskih, narodnoobrambnih in ljudsko prosvetnih prizadevanj med prebivalstvom.

Tematska razstava ljubljanskega Muzeja ljudske revolucije je črpala svoja prizadevanja prav iz teh umetniških krogov, iz krogov socialnokritične umetnosti pred zadnjo vojno. Potrebno je bilo prebrati ogromno literature, ki osvetljuje na način umetniške besede tisti čas, po drugi strani pa študijsko oceniti tudi izdelke, ki jih ni malo, tedanjih in že zgoraj omenjenih pripadnikov nove smeri v likovnem ustvarjanju tistega časa. Ne nazadnje gre tu tudi za vprašanje ohranjanja izdelkov, pa pravilnega galerijskega prikaza, kjer naj bi se razporeditev sama in delna razmejitve prostorov usmerjala gledalca k opredelitvi različnih tem in vzajemnosti del posameznega avtorja in vseh skupaj.

Za vse to je Muzej v svojih prostorih primerno uredil prostor sicer stalne zgodovinske zbirke in pripomogel h galerijskemu vtisu celotne razstave, ki je bila vredna truda prizadevnega kolektiva in izkazuje strokovno izobraženost in primeren odnos do zbranega, selekcioniranega in nazadnje razstavljenega gradiva. Pri tem ima seveda največ zaprav oblikovalec razstave Iztok Durjava, katerega poklicno zanimanje je v širšem smislu prav delavsko medvojno gibanje na Slovenskem. Odnos do te problematike pri gledalcih pa je potrebno v veliki meri še privzgojiti. Eden od začetkov te vzgoje je prav gotovo tudi kvalitetna razstava socialnokritična umetnost v grafiki in risbi, ki jo je letos v okviru leta proslav iz zgodovine delavskega gibanja, postavil Muzej ljudske revolucije v Ljubljani.

NEVA MUŽIČ

Letna knjižna zbirka Prešernove družbe

Kot že mnogo let, je Prešernova družba tudi letos pravkar razposlala svojim naročnikom redno letno knjižno zbirko, bogat knjižni dar v šestih knjigah, ki bo mnogim prišel v roke prav v pravem času, saj so pred durmi dolgi zimski večeri, v katerih knjiga kot najboljša prijateljica najkratkočasneje zabava, svetuje in poučuje.

Osrednja knjiga te zbirke je seveda »Prešernov koledar« za navadno leto 1977. To je priročnik, ki ga radi vzamemo v roke skozi leto in dan in nas seznani s kopico aktualnega gradiva, ki se nanaša na vse pomembnejše dogodke in dogajanja, ki so kakorkoli vezani na obdobje minulega leta ali pa na prihodnje leto, ki mu je koledar namenjen.

Že vrsto let je v navadi, da so strani mesečnih vzglavij opremljene z likovnimi stvaritvami enega izmed slovenskih slikarjev. Letos sta v koledarju predstavljeni brata Jurij in Janez Šubic, katerima je namenjen tudi prispevek Anice Cevc. Spričo tega, da bomo v letu 1977 slavili 40. obletnico ustanovnega kongresa KPS na Čebinah, je prispeval Janko Liška kratek pregled razvoja in dejavnosti KP v Sloveniji in sicer od šestojanuarskega režima in pokrajinske konference v Goričanah, do ustanovnega kongresa KPS in do začetka druge svetovne vojne, v kateri je KPS odigrala tako pomembno vlogo.

Nekaj poglavij iz zgodovine koroških Slovencev je prispeval Bogo Grafenauer. Opis zgodovinskega razvoja sega vse do VII. stoletja, ko se je Karantanija začela razvijati v najpomembnejšo politično tvorbo na slovenskem ozemlju. Avtor navaja posamezne razvojne mejnike vse do današnjih dni, vse do državne pogodbe, katere členi, zlasti 7. člen govori o zaščiti slovenske manjšine, ki pa jo avstrijska oblast ne izpolnjuje, pač pa bolj ali manj odkrito podpira rafinirano germanizacijo in asimilacijo naših rojakov na Koroškem.

Od proznega leposlovja je v koledarju ena

sama novela Miška Kranjca »Divja raca«, ki je nekakšen pisatelj labodji spev. K leposlovju sodijo tudi tri pesmi Janeza Menarta, ki so ubrane na avstrijsko in koroško temo. Tone Pavček je prispeval daljšo pesnitev »Korenine«. Tu naj omenimo tudi sestavek Franca Zadavca, posvečen Dragotinu Ketteju ob skoraj prezrti stoletnici rojstva (1876–1899). Čeprav je pesnik eden izmed največjih slovenskih lirikov, kar so mu tudi ostali trije »ptiči istega gnezda« — Cankar, Zupančič in Murni soglasno priznali in sicer osebno in umetniško zrelost.

Na čas narodnoosvobodilnega boja se nanaša prispevek Metoda Mikuža »Prvo osvobodeno ozemlje na Slovenskem«, ki je bilo na Dolenjskem in Notranjskem izbojevano spomladi 1942. Ivan Bratko je posvetil spominski zapis pokojnemu Borisu Zihleru, znanemu teoretiku marksizmu, pa tudi dolgoletnemu predsedniku Prešernove družbe. Omenimo naj tudi sestavek Janeza Čučka »Odtujeni svet fantazije«, v katerem piše o delovanju slovenske politične emigracije v svetu. Zanimiv je članek Ivana Sedeja, ki piše o lepotah kmečkega stavbarstva v Beneški Sloveniji. Bogdan Novak nas seznani z muslimanstvom in Muslimani v Bosni in Hercegovini, medtem ko nas Gorazd Kušej seznani z delom in organizacijskim ustrojem Slovenske akademije znanosti in umetnosti. O prusmerjanju gospodarstva piše Jože Olaj, ob katerem naj omenimo še zapis o peti konferenci neuvršenih v Colombu. Zelo do podrobnosti je podana kronika dogodkov za obdobje enega koledarskega leta.

Če je v koledarju manj leposlovja, je zato v knjigah zbirke bogato zastopano. Prešernova družba se je oddolžila stoletnici rojstva Ivana Cankarja s tem, da je uvrstila v Zbirko Cankarjev življenjske idealiste, povest »Martin Kačur«, zgodbo o učitelju, ki ga je njegov idealizem pripeljal v Blatno vas in je v spopadu z zagatnimi družbenimi razmerami doživel svoj nesrečni konec. Martin Kačur

je doživel letos tudi uspešno filmsko upodobitev.

Manica Lobnik je bila še zelo mlada, ko je bila odšla med partizane na Pohorje. To ji je tudi zapustilo globoka, pretresljiva doživetja, ki jih je pozneje, v miru, oblikovala v povesti in romane. Njen roman »Mrtvi odred«, ki je izšel že po nesrečni pisateljski smrti, izpričuje nadarjenost v oblikovanju partizanskega romana o življenju in tragičnem koncu pohorskega odreda.

Fantastična in humoristično pobarvana povest Smiljana Rozmana »Leteči krožnik«, je zelo prijetno in zabavno branje. Vsa zgodba se vrti okoli letkega krožnika ali NLP, ki so ga bili uzrli nekega poletnega dne nad Črnim vrhom. To je rodilo različne pobude posameznih vaških junakov, od šoferja in krčmarja do učitelja in župnika. Seveda do svoje veljave pridejo tudi hipiji in še marsikateri odtonek sodobnega življenja na vasi, ki vzbujajo smeh in hkrati prijetno zabavo.

Nevil Shute je bolj ali manj znan angleški pisatelj. Njegova povest »Čarobni piskač« opisuje čas prvih dni druge svetovne vojne in nemške okupacije Francije, ko razširi nad njo gestapo svojo okrutno vladavino. »Čarobni piskač« je pravzaprav vojni roman, ki bo našemu bralcu pokazal marsikatero sličnost iz tistih temnih dni. Povest je poslovenil Mart Ogen.

Knjiga Vlade Marcon »Moda s pletilko, kvačko in iglo« je pravzaprav zelo umesten, ustrezen in potreben priročnik za ženski svet. Knjiga je zelo barvito opremljena in daje številne praktične napotke, ki jih ponazorjuje s skicami in barvnimi prilogi. Nedvomno bo ta knjiga izpolnila svoj namen in bo zaradi koristnosti in praktičnosti zlasti med bralkami tudi prijazno sprejeta.

Celotna zbirka je izšla ob finančni pomoči Kulturne skupnosti Slovenije in Ljubljanske banke. Tudi to je hvalevredno!

ČRT SINKOVEC

Uspešno vključevanje mladih v SLO

Ogranizacije in organi ZSM Slovenije so zaključili prvo mandatno in programsko obdobje po 9. kongresu ZSMS. V minulih dveh letih so storili bistvene korake v preobrazbi mladinske organizacije. Mladi se bolj kot do- slej vključujejo v organiziran boj vseh socialističnih sil za ustvarjanje oziroma uveljavitev novih odnosov v družbenopolitičnem in gospodarskem siste- mu. Obravnavano obdobje namreč sovpada s časom intenzivnega uresničeva- nja sklepov 10. kongresa ZKJ in uveljavljanja ustavnih določil.

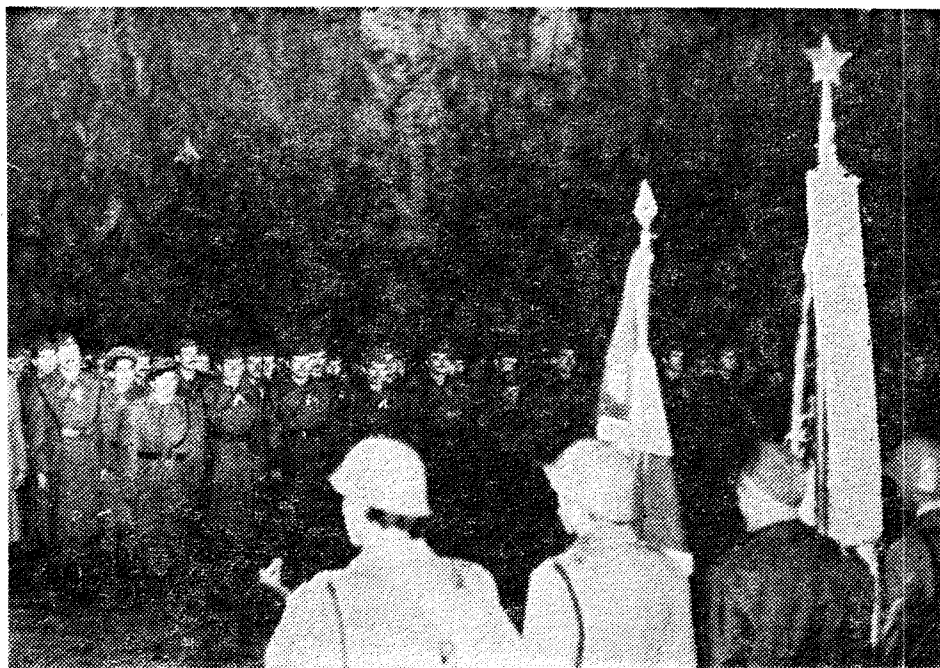
Takšno oceno daje poročilo o delu ZSMS, ki so ga podali na 6. seji RK ZSMS 19. in 20. novembra letos. Med posameznimi področji delovanja ZSMS precej izstopajo njena prizadevanja pri krepitvi obrambne pripravljenosti in usposobljenosti mladih. Različne aktiv- nosti s področja ljudske obrambe se vedno pogostejše in množično pojavljajo v dejavnostih te organizacije. Razvile in utrdile so se številne nove oblike dela, predvsem pa je ravnanje mladih prežeto z zavestjo o nujnosti obramb- nih priprav. Prav v to dejavnost se namreč vključuje največje število član- stva ZSMS, občinske organizacije pa že prehajajo od faze informiranja in temeljitega spoznavanja obrambnih pri- prav k resničnemu obrambnemu uspo- sabljanju mladih.

Izredno pestro in bogato je sodelo- vanje ZSMS z enotami JLA, Zvezo re- zervnih vojaških starešin in Zvezo bor- cev, kjer so mladi skoraj praviloma iniciatorji in glavni nosilci akcij. Po- zitivni rezultati se kažejo tudi v vlogi ZSMS pri kadrovanju v vojaške poklice in v razne enote JLA nasploh. Največje uspehe pa je ZSMS dosegla pri spreje- manju mladincev prostovoljcev v teri- torialno obrambo. Tudi negovanje in razvijanje tradicij revolucije ter brat- stva in enotnosti zavzemata vidno me- sto v vseh programih ZSMS, najbolj množična in zanimiva oblika te dejav- nosti pa so partizanski pohodi. V pre-

teklem letu so občinske konference ZSMS sodelovale tudi pri oblikovanju in sprejemanju samoupravnih sporazu- mov in družbenih dogovorov o družbeni samozaščiti, nekatere pa so na osnovi sklepov republiške konference izdelale lastne programe delovanja na tem po- dročju. Posebej je treba omeniti anga- žiranost pri pripravi in izvedbi mladins- kih študentskih učnih centrov na po- dročju ljudske obrambe ter razna ori- entacijsko-taktična in strelska tekmova- nja, ki so prispevala k strokovnemu usposabljanju mladih za sodelovanje v različnih oblikah obrambnih priprav.

ZSMS je torej na vseh ravneh po- stala odločnejši dejavnik obrambnih priprav znotraj SZDL kot enotna fron- ta organiziranih socialističnih sil. Tudi programska usmeritev za drugo man- datno obdobje po 9. kongresu ZSMS, ko bosta organizacijo vodila predsednik Ljubo Jasnič in sekretar Vito Habjan, predvideva nadaljevanje takšne politi- ke. Dejavnost na področju ljudske ob- rambe in družbene samozaščite bodo namreč usmerili v krepitev sistema ljudske obrambe tako v temeljnih sa- moupravnih skupnostih kot tudi v dru- gih sredinah v skladu z zakonom o ljudski obrambi, zakonom o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih de- javnikov.

E. Z.

Med svečano zaobljubo

Nepozaben praznik

Mladi vojaki garnizonov Postojna in Pivka ne bodo nikoli pozabili dneva, ko so dali svečano zaobljubo. K temu je v veliki meri pripomogel tudi ambient, v katerem so to storili. Zaobljubili so se namreč v Koncertni dvorani Po- stojnske jame. Besede zaobljube so glasno odmevale pod visokim svodom jame in gromoglasni »hvala« nam je potem, ko je komandant vojakom čes- tital k prazniku, še dolgo zvenel v ušesih. Slovesnosti so prisostovali številni predstavniki vojaškega in družbenopoli- tičnega življenja regije, s svojo prisotnostjo pa so vojake počastili nekdanji borci Serčerjeve brigade in udeleženci napada na bencinsko skladišče v Po- stojnski jami.

E. Z.

»ARMADA ZMAGE — ARMADA SVOBODE« — Pod tem imenom je letos po- tekalo že tradicionalno tekmovanje »Mladost v pesmi, besedi in veščini«, katerega organizatorji so bile občinske konference ZSMS vojnih pošt. Od junija do 27. novembra — ko je bila v Hali Tivoli sklepna prireditev tekmo- vanja »Mladost v pesmi, besedi in veščini« — je tekmovanje zajelo več sto mladih brez in v uniformi. Za nami pa je tudi že zaključni del tekmovanja za ljubljansko področje, ki je bilo minulo soboto zvečer na Vrhniki. Za prvo mesto sta se pomerili ekipi ZSMS (po trije vojaki, trije civilni mladinci) ob- čine Logatec in Ljubljana-Vič-Rudnik, zmagali pa so Logatčani: Djokica Jo- vanović, Peter Bogdan in Meho Sušić (vojaki iz enote Danila Poberaja) ter mladinke: Judita Mihelčič, Maja Korenč in Zvonka Loštrek-Staš.

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZASČITA

ZVEZNI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO

Personalna uprava razpisuje

NATEČAJ

za sprejem učencev v vojaške gimnazije in gojencev v srednje vojaške šole v letu 1977, in sicer:

1. za učence vojaških gimnazij:

- Letalske gimnazije »Maršal Tito« v Mostarju,
- Vojaške gimnazije »Bratstvo i jedinstvo« v Beogradu,
- Vojaške gimnazije »Ivo Lola Ribar« v Zagrebu in
- Vojaške gimnazije »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani (samo s področja SR Slovenije);

2. za gojence srednjih vojaških šol:

- Srednje vojaške šole kopenske vojske v Sarajevu, (smeri: pehota, artilerija, artilerijsko-raketne enote protizračne obrambe, oklepne enote, inženirstvo, zveze in ABK obramba)
- Tehniške srednje vojaške šole kopenske vojske v Za- grebu (smeri: strojniška, elektrotehniška, prometna in kemijsko-tehnoška),
- Letalskotehniške srednje vojaške šole v Rajlovcu (smeri: strojniška, elektrotehniška, elektronsko- tehniška in telekomunikacije);
- Mornariškotehniške srednje vojaške šole v Splitu,
- Sanitetne srednje vojaške šole v Novem Sadu,
- Intendantске srednje vojaške šole v Sarajevu (za gojence, ki se bodo usposabljali za aktivne nižje oficirje, in za učence za kvalificirane kuharje), in
- Glasbene srednje vojaške šole v Beogradu.

Pogoji natečaja

Natečaja se lahko udeležijo fantje, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

a) splošni pogoji

- da so redni učenci VIII. razreda osemletk,
- da so VII. razred končali najmanj z dobrim uspehom in imajo v matematiki, fiziki in kemiji najmanj oceno dobro,
- da so rojeni leta 1961 ali kasneje
- da so zdravi in sposobni, kar bo ugotovila pristojna vojaška zdravniška komisija,
- da niso bili sodno kaznovani in da niso v kazenskem postopku,
- da imajo priporočilo občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo o moralnopoličnih kvalitetah za šolanje in službo v oboroženih enotah ter
- soglasje staršev — skrbnikov;

b) posebni pogoji

— natečaja za srednje vojaške šole se lahko udeležijo tu- di fantje, ki so rojeni leta 1960 ali kasneje, če so redni učenci VIII. razreda osemletke ali če so končali osem- letko, s tem, da so VIII. razred končali z najmanj do- brim uspehom in imajo v matematiki, fiziki in kemiji oceno najmanj dobro;

— natečaja za vojaške gimnazije se lahko udeležijo tudi učenci I., II. in III. razreda, za letalsko gimnazijo pa učenci I. in II. razreda gimnazije ali učenci I. in II. razreda kake druge srednje šole, če so prejšnji razred (učenci I. razreda pa prvo polletje) končali z najmanj dobrim uspehom in da imajo v matematiki, fiziki in ke- miji oceno najmanj dobro, ter da niso starejši: učenci I. razreda od 16 let, učenci drugih razredov pa za toliko let več, kolikor razredov so končali;

— kandidati za sprejem v Glasbeno srednjo vojaško šolo morajo imeti dober posluh, glasbeni spomin in smisel za ritem, kar dokažejo z ustreznim potrdilom;

— če se bo za kako izmed v natečaju navedenih šol iz posameznih republik ali pokrajin zgledilo dovolj kandi- datov z odličnim in s prav dobrim uspehom, kandidatov z dobrim uspehom iz te republike ali pokrajine ne bodo poklicali na specialistični zdravniški pregled in jih tudi ne bodo sprejeli v šolo.

Udeležba na natečaju

Kandidati, ki se želijo udeležiti natečaja, naj pošljejo prošnjo, kolkovano z 2 din občinskemu upravnemu orga- nu za ljudsko obrambo. Prošnjo napišite na obrazcu- ki ga dobite pri omenjenem organu.

Prošnji priložite naslednje:

- potrjen prepis izpiska iz rojstne matične knjige,
- potrjeno potrdilo ali prepis spričevala z ocenami po predmetih za VI., VII. razred in polletje VIII. razre- da — za učence, ki obiskujejo VIII. razred, oziroma pre- pis spričevala z ocenami po predmetih za VII. in VIII. razred — za tiste, ki so končali osemletko,
- potrdilo o rezultatu preizkusa posluha, spomina in smisla za ritem — za kandidate za sprejem v Glasbeno srednjo vojaško šolo.

Učenci I., II. in III. razreda civilne gimnazije in učenci I. in II. razreda drugih srednjih šol naj poleg izpiska iz rojstne matične knjige priložijo: potrjen prepis spri- čevala iz prejšnjega razreda in potrdilo o uspehu po predmetih v polletju razreda, ki ga obiskujejo.

Šolanje, pravice in obveznosti učencev in gojencev

V vojaških gimnazijah in srednjih vojaških šolah se bo pouk začel 1. septembra 1977 in bo trajal štiri leta,

za učence za kvalificirane kuharje pa 3 leta. Za učence iz civilnih gimnazij je trajanje šolanja v vojaških gimna- zijah odvisno od razreda, v katerega so sprejeti.

Ko gojenci srednjih vojaških šol končajo šolanje po skupnem programu, nadaljujejo šolanje na eni od sme- ri, navedenih v natečaju.

V času šolanja bodo učenci in gojenci stanovali v inter- natu in imeli na stroške finančnega načrta Zveznega se- kretariata za ljudsko obrambo pravico do: stanovanja, prehrane, obutve, obleke, šolskih potrebščin, učbenikov, zdravstvenega varstva, denarnega nadomestila za prevoz do doma in nazaj ob polletnih in letnih počitnicah in do mesečnih denarnih prejemkov.

Učenci letalske gimnazije bodo morali v času šolanja v gimnaziji poleg rednega programa obvezno po progra- mu letenja leteti z jadralnimi in motornimi letali z dvoji- nimi komandami, po končani gimnaziji pa bodo nadalje- vali šolanje v letalski vojaški akademiji.

Učenci vojaških gimnazij bodo po končani gimnaziji na- daljevali šolanje v vojaški akademiji kopenske vojske in intendantске službe, odvisno od potreb pa tudi v drugih vojaških akademijah.

Gojenci srednjih vojaških šol bodo po končanem šolanju dobili čin aktivnega vodnika ustreznega rodu oziroma službe; glede na pogoje, predpisane vsako šolsko leto posebej, pa se lahko takoj udeležijo natečaja za sprejem na šolanje v vojaški akademiji ustreznega rodu, oziroma službe. Gojenci Glasbene srednje vojaške šole po končanem šolanju dobe ustrezn razred vojaškega usluž- benca glasbene službe.

V intendantски srednji vojaški šoli, se gojenci šolajo za aktivne nižje oficirje intendantске službe, in po poseb- nem programu tudi učenci za kvalificirane kuharje.

Učenci za kvalificirane kuharje bodo po končanem šola- nju dosegli strokovno izobrazbo kvalificiranega kuharja in jih bodo poslali na služenje vojaškega roka. Po konča- ni vojaščini bodo razporejeni na delovna mesta kuharjev kot civilne osebe, zaposlene v JLA.

Učenci oziroma gojenci bodo morali po končanem šola- nju obvezno ostati v službi v JLA toliko časa, kolikor je določeno v zakonu o službi v oboroženih silah. Medsebojne obveznosti učencev oziroma gojencev in Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo bodo urejene s pogodbo. S pogodbo bo urejeno tudi nadmestilo za stroške šolanja (stroški za prehrano, stanovanje in me- sečni denarni prejemki) v primerih, če učenec oziroma gojenec ne izpolni obveznosti po svoji krivdi. Natečaj velja do 15. marca leta 1977.

O rešitvi prošenj bo kandidate obvestila komisija za izbiro učencev in gojencev do konca maja 1977. Podrobnejša pojasnila v zvezi z natečajem lahko dobite pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo, poveljstvu vojaškega okrožja in pri vojaških šolah.

Severno od reke Idrijce in vzhodno od reke Bače se razprostira ozemlje, Šentviška planota imenovano. Številne vasi, odmaknjene od prometnega vrveža, so pod fašizmom in med narodnoosvobodilnim bojem odigrale pomembno vlogo. Siromašni ljudje so ob trdem delu spoznavali bistvo izkoriščanja malega človeka, zlasti še ob poslabšanju gospodarskega stanja po okupaciji Primorske. Za osvoboditev narodnih in socialnih krivic je poskrbela komunistična partija, okoli katere so se zbirali mladi razgledani komunisti na Planoti. V partijski celici, ki je delovala na Prapetnem brdu v letih 1924—1928, so bili: Tone Pervanje-Klakov in Franc Laharnar iz Prapetnega brda, Ivan Mrak-Mešlec in Franc Kobal-Lukc iz Pečin. V tesni povezavi z znanim revolucionarjem Jožetom Srebrničem in z drugimi napredno usmerjenimi, so na Šentviški planoti nadaljevali boj toliminskih puntarjev pod pogoji fašističnega zatiranja slovenskega življa na Primorskem.

● Nadaljevalci revolucionarnih tradicij

Klakov oče, Fortunat Pervanje, je bil še pred pojavom fašizma napredno usmerjen. Bil je zelo načitan kmet in socialdemokratsko usmerjen. V tem pogledu mu je sledila tudi žena Antonija, ki je vzgajala svoje otroke v naprednem duhu. Menda je bila potomka znane kmečkega puntarja, Matije Podgornika.

Seme, ki sta ga vlagala zakonca Pervanje v vzgojo svojih otrok, je bogato obrodiло. Sin Tone je postal že leta 1924 član KPI, sin Stanko leta 1937, sin Franc pa je bil leta 1925 sprejet v SKOJ.

Zgodaj so sinovi odhajali od doma, saj za devetčlansko družino ni bilo dovolj kruha na skopi Šentviški zemlji. Sejali pa so drugje in širili komunistično propagando v Italiji, v Jugoslaviji, v Parizu, v Avstriji, v Belgiji, na Češkem...

Med narodnoosvobodilnim bojem so Klakovi okusili italijanske ječe in delovali na terenu že od leta 1941. Kar pet bratov (Tone, Franc, Stanko, Ignac in Edvin) in sestra Ana Marija so bili aktivni borci. Vsi so imeli v NOV pomembne dolžnosti. Iz vojske se ni vrnil Tone, ki je padel leta 1944 na Kojci. Tudi priletna mati Antonija je za vedno ostala med žrtvami Auschwitza. Trije (Stanko, Nace, Edvin) so postali vojni invalidi. Ana Marija in Stanko sta dobila Spomenico 1941.

● Aktivistka in partizanka Ana Marija

V številni Pervanjevi družini se je kot zadnja pred šestdeset leti rodila hčerka Ana Marija. Odraščala je v napredni družini staršev in bratov. Komunistično usmerjeni bratje so jo uporabljali za prenašanje pošte med posameznimi partijskimi enotami. Hodila je celo na vezo v Cosenzo in v Trst. Čeprav tedaj formalno ni bila članica komunistične partije, je delovala kot njena članica.

Po kapitulaciji stare Jugoslavije in razočaranjem nad njo je takoj vedela, kaj je njeno delo. Bila je med prvoborci, ki so začeli propagirati partizansko gibanje in pozivati na upor. Se pred vstopom v partizansko enoto je pomagala organizirati Osvobodilno fronto na Planoti, pomagala je pri prehrani prvoborcev, bila je terenski delavec in vodič.

Leta 1942 je prišel na dopust domačin, italijanski mornar, Pavel Kobal, ki ga je Ana Marija takoj pregovorila, da je stopil med partizane.

V domači hiši na Prapetnem brdu so imeli mehanično delavnico, v kateri so bratje samouki izdelovali predmete za domačo uporabo in popravljali kmečke stroje. Ta delavnica pa je služila tudi za druge namene. Ko je Ana Marija v letu 1941 obiskala brate, Tone, Stanko in Nace, ki so bili kot komunisti konfinirani v Kalabriji, so ji podrobneje pojasnili, kako se da izdelati eksplozivno telo. Ana Marija je opazovala brate pri izdelavi nevarnega orožja.

Prvoborka Ana Marija iz Prapetnega brda

ja. Po njihovem nasvetu se je lotila in izdelala približno 25 nevarnih eksplozivnih zažigalnikov. Veliko je bilo naporov in tveganj, a uspela je. Nekaj izdelanih »peklenjskih strojev« je izročila Francu (Jaki Platiši), politkomisarju čete na Pečinah. To orožje je pozneje dobro služilo svojemu namenu. V Baški grapi sta mini uničili žago in skladišče. Nekaj primerkov zažigalnih jeklenih teles je Ana Marija odnesla ilegalcem v Trst. Uporabili so jih pri sabotažnih akcijah.

● Odhod med partizane

Njeno na široko razpredeno aktivistično delo sovražniku ni ostalo skrito. Pretila ji je aretacija. Zaradi tega se je odločila, da bo odšla v partizane. Tudi mati ji je vedno govorila: »Ne dajte se prijeti! Pojdite med partizane, ko je še čas!«

Proti koncu leta 1942 je bila med redkimi dekletki, ki so si nadele puško na ramo. Izkazala se je kot neustrašna borka. Že v decembru je postala politkomisararka čete v drugem bataljonu Soškega odreda, kmalu zatem namestnica politkomisarja drugega bataljona na novo osnovanega Severno-primorskega odreda, na enakem položaju pa je bila tudi v Gradnikovi brigadi, ki se je pravkar formirala. Z njo je na Golobar planini nad Bovecem 26. aprila 1943 doživela ognjeni krst.

● Težka preizkušnja

Še preden so se utegnile zbrati vse enote na novo formirane šeste slovenske brigade »Ivana Gradnika« na Golobar planini, so jih presenetile močne italijanske vojaške sile. Po utrudljivem nočnem pohodu in ob lepem sončnem vremenu, na velikonočni ponedeljek, so borci plegli po travi ter se veselili snidenja s tovariši iz ostalega dela brigade. Nekaj pred enajsto uro je zaregijalo. Popolnoma obkoljeni in presenečeni borci so sprejeli neenak boj, ki so ga vsilili katoliški italijanski fašisti prav v dneh »Vstajenja«. V tej težki bitki, v kateri je padlo 42 borcev in bork, je sodelovala tudi Ana Marija. Tedaj je bila na položaju namestnice komisarja bataljona. Z manjšo skupino borcev je jurišala proti sovražnikovim položajem. Ko je uporabila vse naboje, razen enega, ki ga je hranila zase, je aktivirala poslednjo bombo in si ušla pot skozi sovražne položaje. Ob gromu eksplozivne bombe je skupini borcev uspelo

prebiti prvo barikado, a znašli so se pred novo zasedo. Pred seboj je Ana Marija zagledala italijanskega vojaka. Vanj je naperila pištolo in ga prisilila, da je njej, ranjencu Savi, Švejkju, Matjurju... pokazal pot mimo zasede. Podarila mu je življenje potem, ko so se umaknili proti Kozjemu bregu. Med borbo, ko so sovražne krogle najbolj

Ana Marija Pervanje

kosile in so padali najboljši borci, je skupina z Ano Marijo na čelu prepevala »Avanti popolo...« Iz svinčenega pekla se je izvela brez ran, čeprav so ji krogle dobresedno preluknjale plašč.

● Skok v mrzlo Sočo

V februarju 1943 je hitela s svojim komandantom Borisom k četi na Kani. Pri Kamnem ob Soči sta dobila od zaupnika zagotovilo, da v bližini ni sovražnika. Šla sta razmeroma brezskrbno čez most in padla v dvojno zasedo. Komandant je takoj skočil v Sočo, naka je skočila v globino še Ana Marija, čeprav ni znala plavati. Nagonsko se je v deroči vodi še pravi čas oprijela Borisovega nahrbtnika in se rešila sigurne smrti, ki ji je pretela tudi potem, ko sta se ob toči svinčenk izvela iz vode.

● Svoboda je pred vrati

V številnih borbah je Ana Marija dočakala kapitulacijo Italije. Tedaj je

postala politkomisararka bataljona Vojkove brigade, ki je bila septembra 1943 ustanovljena v Cerknem. Borcem je na dvorišču kasarne navdušeno govorila o borbi proti nacifašizmu: »Fašiste smo že premagali in se ne bomo ustrašili niti Nemcev. Še nekaj mesecev, pa bodo morali tudi ti zapustiti naše kraje in takrat bomo svobodni zavriskali.«

Vojna pa je še trajala. Presenetila je še celo največje pesimiste. Še se je bilo potrebno boriti, navduševati in upati. Prirodni optimizem Ane Marije je vselej premagoval malodušje, tudi takrat, kadar so borci doživljali poraze. Komisararka jih je znala vzbuditi prav s svojo hrabrostjo, močjo, ki je vedno učinkovitejša od besede. Vedela je, da je potrebno za spreminjanje sveta dvoje: borba in upanje v prihodnost. Za porazi so vselej prihajale zmage in končna osvoboditev. Ostali so spomini na težke borbe v Zakrižu, na Golobarju, na Stolu, na Miji, na Krnu, na Zirovskem vrhu...

Postala je politkomisararka zaščitnega bataljona 31. divizije, politkomisararka partijske šole 31. divizije, nato je odšla na partijski tečaj pri CK KPS, da si nabere znanja za nove naloge. Nazadnje je bila v Glavnem štabu Slovenije. Njen vzpon je bila logična posledica discipliniranosti, predanosti in hrabrosti. Že od doma je imela dobro politično podlago, ki jo je bogatila v nenehnem spopadu s puško in izkušnjami narodnoosvobodilnega boja.

● Sovražnikom trn v peti

Med narodnoosvobodilnim bojem je bila s strani sovražnikov ena izmed najbolj zapaženih partizank na Primorskem. Znano je, da so italijanske oblasti razpisale na njeno glavo visoko nagrado, da so jo v časopisih imenovali »Rdeča komisarka« in »Goriški Dakin«. Domobranski »Goriški glas« pa jo je celo razglasil za mrtvo, ko je zapisal, da je pri čiščenju na Banjski planoti pri Čepovanu padla zloglasna komunistka Ana Marija Pervanje iz Šentviške gore. To je bila cenena propaganda laži, da bi na ta način demoralizirali prebivalstvo.

● Dva svetla trenutka

Spomladi 1943 je Ana Marija dobila sporočilo, da se je iz tujine vrnil brat Franc. V tujino je odšel, ko je bila še čisto majhna. Poprosila je komandanta brigade Danila Šoroviča, da jo je odredil v patruljo, ki je odšla na Šentviško Planoto. Z neprikritim nemirom se je približevala domači hiši. Ko je prestopila prag, je zagledala človeka, ki ga ni poznala. Pa tudi nje se niso nadejali, saj so v okolici raznesli vest, da je padla v borbi na Golobar planini. Potem sta se z bratom objela in solze so jima zalile oči. Da je bilo presenečenje še večje, sta v sobo vstopila še brata Nace in Stanko, ki sta iz drvečnega vlaka pobegnili iz rok kvesturinov. Tudi mama se je vrnila iz italijanskih zaporov, zato je bilo veselje nepopisno. Brata sta še isto noč odšla med partizane, Ana Marija pa s patruljo nazaj k svoji enoti.

Nekoliko prej, 3. aprila 1943, se je Ana Marija poročila z znanim primorskim komandantom Tonetom Bavcem-Cenetom in sicer neke v osrčju Rezije. Poročil ju je tedanji politični komisar bataljona Severno-primorskega odreda Janez Krajnc, za priči pa sta bila komandant bataljona odreda Slavko Bombač-Boris in Bine Logar, komandir čete.

● Zvesta ciljem revolucije

Po vojni se je z vso zagnanostjo lotela nalog, ki jih je postavljala izgradnja nove socialistične družbe. Še nekaj mesecev po njej je bila v vojski in opravljala pomembna dela načelnice personalnega oddelka Komande mesta Trst, potem pa enako dolžnost na Komandi mesta v Ljubljani. Po demobilizaciji je delovala na ministrstvih za industrijo v Sloveniji in Hrvatski, na kontrolni komisiji zvezne vlade v Beogradu, nazadnje pa na Republiškem zavodu za zaposlovanje SRS. Ves čas svojega poklicnega dela je bila tudi politično aktivna. Je tudi rezervni major.

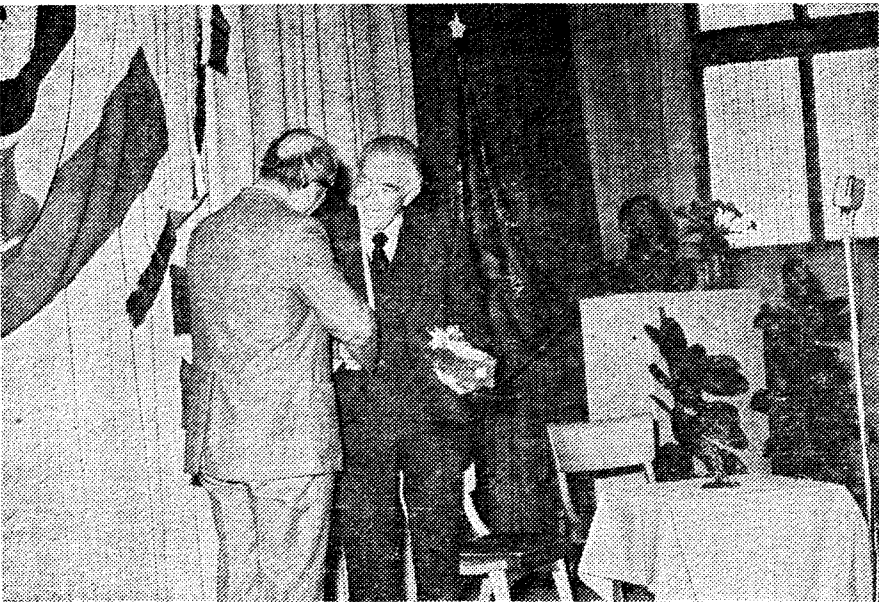
TONE KEBE

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

SLOVO TOVARIŠEM

Črni, težki bili dnevi so, ko smo praznih rok ta težki boj sprejeli.
Trpeli, umirali smo, a smo vendar dan svobode doživeli.
Takrat smo svojce, domove zapustili in v gore v boj odšli,
da okupatorja fašiste in izdajalce bi uničili.
To složno smo v bratstvu in edinstvu častno izvršili.
Golazen vso, ki mučila je narod, smo z zemlje naše prepodili.
Zdaj pa odšli bomo domov gradit novo domovino,
da izbrisemo fašistov sled in izdajalcev krutih zapuščino.
Zdaj fašistov osvojenih smo, a boj še ni končan.
Delo čaka nas, obnova domovine, dom porušen je in razdejan.
Če pa spet kdaj kdo svobodo poskusil nam bi vzeti,
razsajati, požigati, uničevati po naši zemlji sveti,
spet šli bomo v boj, braniti naše meje,
ki segajo do tam, kjer je tekla naša kri, kjer sinov naših kosti trohne,
ker so naše meje, kjer je tekla naša kri
in tam so naši bratje, kjer jezik se slovenski govori.

JANEZ MOHAR

Karel Prušnik-Gašper na proslavi ob dnevu republike v ljubljanskem Centru strokovnih šol.

LJUBLJANA

KAREL PRUŠNIK-GAŠPER Z MLADIMI

Na povabilo mladih iz Centra strokovnih šol se je ob prazniku republike, 29. novembra, udeležil slovesne proslave pisatelj, narodni heroj in borec za pravice koroških Slovencev, Karel Prušnik-Gašper.

Po proslavi, na kateri so učenci obudili spomin na dogodke iz NOB, se je zadržal z njimi v daljšem razgovoru in jim opisal svojo revolucionarno pot. Poudaril je, da boj koroških Slovencev ni le boj za slovenski jezik, ampak tudi za ohranitev slovenskega dostojanstva. Izrazil je željo, da bi se slovenska mladina bolj povezala s sovrstniki na Koroškem, še posebno sedaj, ko v široki akciji pod naslovom »SLOVENSKA MLADINA« zblizu je vse slovenske mladince na Koroškem. Ker je namen »Slovenske mladine« vzgajati zavedne, značajne in razgledane pripadnike slovenske manjšine na Koroškem, jih podpreti v strokovni in splošni izobrazbi ter v športnih dejavnostih, poudarja Karel Prušnik, da jim lahko v tem največ pomagajo tudi mladi iz Slovenije. Vse mlade je vzbudil, da še naprej spremljajo dogodke v sosednji Avstriji in podprejo Slovence v pravičnem boju.

EDI MASNEC

IZ NASIH KRAJEV

HORJUL — V počastitev dneva republike so v Horjulu tudi letos pripravili zanimivo spominsko proslavo. Na le-tej je mimo nastopa domačih pevskih zborov, ki so zapeli vrsto revolucionarnih in borbenih pesmi ter recitatorjev iz osnovne šole ter podjetja Iskra, spregovoril tudi predsednik ljubljanske občine Vič-Rudnik Vili Belič. Ob tej priložnosti so podelili tudi šest državnih odlikovanj šestim najzaslužnejšim članom kolektiva Iskra-Horjul in značke najprizadenejšim krvodajalcem z območja krajevne skupnosti Horjul.

B. VRHOVEC

XXX

ILIRSKA BISTRICA — Dne 15. decembra bo poteklo že 35 let od junaške smrti skupine primorskih borcev za svobodo, ki so bili obsojeni na 2. tržaškem procesu. Na openskem strelišču so padli pod fašističnimi strelji Pinko Tomažič iz Trsta, Simon Kos iz Grapovega v Baški grapi, Ivan Ivančič iz Bovca, Viktor Bobek iz Trnovega pri Ilirski Bistrici in Ivan Vadenjal iz Žej pri Pivki. Posebno sodišče je takrat obsodilo kar 60 Slovencev. Obtožili so jih terorizma, ščuvanja italijanskih vojakov in teženj po odcepitvi, kar je pomenilo veleizdajo. Fašistični oblastniki so pobesneli od jeze in tožilec je zahteval 12 smrtnih obsodb ter 973 let ječe.

VOJKO ČELIGOJ

XXX

KOPER — Športno društvo Invalidi je 13. novembra priredilo vsakoletno področno tekmovanje v kegljanju. Prijavile so se ekipe invalidov iz Nove Gorice, Pirana, Postojne, Izole, Sežane in dve iz Kopra. Najboljši so bili Novogo-

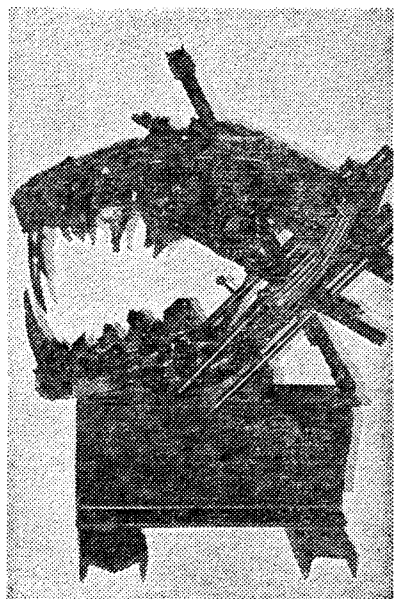
ričani, ki so s 556 podrtimi keglji zasedli prvo mesto, 2. mesto pa imajo Koprčani s 520 keglji. Prvi dve ekipi sta si pridobili pravico do nastopa na republiškem prvenstvu, ki bo v Ljubljani 11. t. m.

AVGUST ZERBO

XXX

JESENICE — Dne 25. novembra so odprli v prostorih Muzeja delavskega gibanja razstavo varjenih skulptur, ki jih je izdelal pisatelj Tone Svetina z Bleda. Njegova dela predstavljajo morijo okupatorja po naši domovini in drugih evropskih deželah. Zanimivo razstavo si je ogledalo veliko Jeseničanov, ekskurzije pa so organizirale številne šole.

BRANKO BLENKUŠ

Jeklena čeljust iz ostankov okupatorjevega orožja je simbol nenasičnega uničevanja zemlje lačnega okupatorja. Foto: B. B.

DOPISNIKI NAM POROČAJO

ČRNA NA KOROŠKEM

VOJAŠKI INVALIDI OB DNEVU REPUBLIKE

Invalidi Črne in okolice so proslavili dan republike 29. novembra. Dan zatem so imeli svoj občni zbor. V Črni z okolico živi namreč petdeset vojaških invalidov. Navzoči so bili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Predsednik združenja je ob začetku pozdravil predstavnike mladinskega krožka NOB na osnovni šoli Miloša Ledineka in jim podaril Strletovo knjigo »Veliki finale na Koroškem«. V pregledu opravljenega dela so invalidi s ponosom lahko poudarili svojo pomoč pri obnovitvi partizanske bolnišnice B-11 Pepca v Bistri pod Belo pečjo. Odbor je posvečal veliko skrb bolnim in onemoglim članom.

Na občnem zboru so ponovno obsodili delovanje heimatdiensta na Koroškem in protimanjšinsko politiko. Invalidi iz Črne so se borili kot partizani onkraj meje in na sedanjem avstrijskem ozemlju so bili ranjeni. Dandanes tam preganjajo naše borce in še celo mrtvim ne dajo miru, ko jim podirajo nagrobnike in spomenike.

IGNAC ZDOVC

PREBOLD

PREDAVANJE O NEUVRŠČENOSTI

Na povabilo Društva inženirjev in tehnikov Tekstilne tovarne Prebold in tovarniškega komiteja ZKS sta imela predavanje o minuli 5. konferenci neuvrščeni v Colombu sekretar medobčinskega odbora ZKS Janez Zahrastnik in sekretar univerzitetnega komiteja ZKS Emil Rojc. V predavanju sta še posebej poudarila pomen vprašanja manjšin v Avstriji in Bolgariji.

Najprej je govoril tovariš Rojc. Opisal je priprave na konferenco in nato pojasnil njen pomen za neuvrščene države. Kljub številnim poskusom nekaterih blokovskih držav, da bi omalovraževali pomen neuvrščeni pri reševanju gospodarskih in političnih problemov so predstavniki neuvrščeni izkazali enotnost v pogledih. Razen neuvrščeni ni nobene druge alternative zanje.

Za njim je nastopil tovariš Zahrastnik. Na zelo neposreden način je prikazal neuvrščeni nekaterih manj znanih vidikov. Pojasnil je tudi vprašanje naših manjšin. Sogovornikom je ob kot-

cu odgovarjal na vprašanja, ki so jih zastavili navzoči.

Ljudje so bili tega predavanja zelo veseli in si kaj takega še želijo, saj bi si zaradi nepoučenosti lahko tolmačili marsikatero dogajanje v svetu v na- pačni luči.

DARKO NARAGLAV

NOVO MESTO

PIONIRJEM PRIZNANJE ZA DELO V SLO

Letošnjo spomlad je odbor za LO in družbeno samozaščito KS v Novem mestu priredil dve akciji, v katerih so sodelovali s propagando vsi pionirski oddeli in aktiv ZSMS na gimnaziji; uporabili so svoja glasila. Na vseh šolah so ustanovili prisluškovalne skupine, katerih namen je bil poslušati vesti krajevne radijske postaje. Te vesti so posredovali vsem krajanom. Tako so izdali posebne številke svojih glasil, tem pa so dodali še po kakšno pesem in sliko. Za dan republike se jim je na grmski šoli imenovani odbor zahvalil s prisrčno prireditvijo. Po kulturnem sporedu so letos prvič podelili nekaterim občanom priznanja za marljivo sodelovanje pri organiziranju ljudskega odpora, zastopnikom pionirskih odredov in mladincem z gimnazije pa so izrazili posebno zahvalo in jim izročili priznanja.

Zelimo si, da bi takšnih pionirjev in mladincev bilo čimveč po vsej Sloveniji.

MARJAN TRATAR-UCO

TRŽIČ

MLADINSKA ORGANIZACIJA IN RAZVIJANJE TRADICIJ NOB

Člani ZSMS imajo v svojem akcijskem programu tudi negovanje in razvijanje tradicij narodnoosvobodilne borbe. Tudi mladi v občinski konferenci ZSM v Trziču so zvesti tej nalogi, nosilec akcij na tem področju pa je komisija za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito pri občinski konferenci. Komisija združuje 7 članov; realizatorji vseh akcij, katerih pobudnik je komisija, pa so osnovne organizacije ZSM oziroma komisije za SLO in DS po osnovnih organizacijah.

V trziški občini deluje pod okriljem konference ZSM mladinska pohodna enota Kokrški odred, ki vsako leto pri-

ANDREJ GMAJNAR:

Kozjansko rojstvo

(2. nadaljevanje)

V sobi so stali v vrsti konji, nemirni in zbegani zaradi stoterih ognjev. Hranje je vihralo skozi okna tja do cerkvenega stolpa, do zadnje trške hiše, najbrž tudi do gradu in kdo bi vedel, če ne še naprej. Tako se je dozdevalo v tistem tesnem trenutku materi.

Vrata na trg so preprosto vrgli s tečajev in med konji se je sukal vojak s povsemo slame v rokah, gladoč še vedno mokre živali, izčrpane od uničevalskega divjanja njihovih gospodarjev. Čisto tam v kotu, kjer je umiral Anza.

»Poskrbi za otroke, mati,« je zagrmel enkrat pa še enkrat.

»Saj zdaj ne bo treba več dosti, ko so že vsi pri kruhu in si rešena vsega najhujšega, zdaj pač lahko grem« in je čisto narahlo obrnil glavo.

»Ključ bi rada, gospod oficir, ključ od gorce, saj nimam zdaj kam drugam, zdaj ko ste to... Tam je pač še nekaj prostora, nekaj...« In potem je izbruhnilo iz nje, kje da so domači, njeni.

Oficir je stal nekaj trenutkov čisto tiho in molk je ključal materi po možganih. »Nikogar ni bilo v trgu, žena, ko smo prišli.

Uspelo jim je pobegniti. Tudi vašim, ja, tudi vašim. Mar naj se znesem nad te izstoj, žena? Vem, da to ne nis bi bilo prav, a čimprej pojdi, izgini iz tega kraja, ljudje so te so podivjani. Tako je, tako pač mora biti. Voja je, niti tebi najbrž ne prva a prav bi bilo, da bi bila zadnja,« je še dejal, se v trenutku obrnil in odšel.

Brez besede

Iz police, prislonejene tik ob steni, je vzela ključ, zaobjela prostor in odšla. Nihče je ni več oviral. Mrki pogledi so jo spremljali ob poti, grob pozdrav sovražnikovih vojakov.

Na hribu, ob poti, tik ob drevesu, menda je bila silva, a vsega tega materi se da ni bilo mar, je vase zgrbljen čepel sosedov Poldač, premražen in zbit v neskončni strah pred tujci. »Pojdiva, poba, pojdiva!«

Tako je rekla in ga stresla za ramena, močno in odločno, da je reveža pograbil še hišji strah. Kmalu ne.

Z namenom seznaniti se z delom in rezultati dela borčevskih organizacij ob koncu leta, smo obiskali borčevsko organizacijo v Medvodah. Pogovarjali smo se s tajnikom te organizacije tovaršem Karlom Notarjem, ki nam je izčrpno postregel s podatki, za katere smo ga prosili. Naj že v uvodu poudarimo, da je organizacija ZB v Medvodah dosegla v preteklem letu velike uspehe, ki so plod dejavnosti in zavzetosti članov organizacije.

Organizacija Zveze borcev v Medvodah je imela pomembno vlogo v vseh političnih, oziroma družbenopolitičnih akcijah na njihovem območju, pri čemer velja omeniti aktivno udeležbo in pripravo v smislu vseh občinskih, republiških in državnih praznikov. Odkritje spominske plošče na gradu Goričane, žalna komemoracija v Preski pri Medvodah, komemoracija v počastitev padlih v Gramozni jami, proslava ob Dnevu borca, zbor občanov za izvedbo samoprispevka II, vse to so dogodki, kjer je organizacija ZB imela pomembno ali odločilno vlogo. Člani organizacije nadalje organizirajo vsako leto nekaj izletov in sicer v kraje kot so Begunje, Pokljuka, Podljubelj, kjer je bila proslava povezana z oživiljanjem tradicij NOB in podobno. Njihova aktivnost sega tudi na področje prireditve, ki jih organizira osnovna šola narodnega heroja Franceta Bukovca. Naj omenimo samo Kurirčkovo pošto in Dan pionirjev. Podobno sodelovanje poteka tudi z osnovno šolo Valentina Rožanca v Pirničah.

● Značilna problematika

S tovaršem Karlom Notarjem smo se v nadaljevanju našega razgovora pomenili še o problemih, ki so samo njihovi, specifično borčevski, ki pa imajo seveda pomembno mesto v celotni družbeni skupnosti.

Velika aktivnost

● Posebna doba

Glede posebne dobe, o kateri smo že veliko pisali in za katero so sprostili rok za ponovno vlaganje zahtevkov, smo izvedeli, da na občinski odbor organizacije vloge že prihajajo. Verjetno je situacija glede tega vprašanja podobna tistim po vsej Sloveniji.

● Stanovanjska problematika

Tako kot skorajda po vseh krajih Slovenije so tudi v Medvodah rešili stanovanjski problem borcev v celoti. Izjema je en sam prosilec v lanskem letu. Pri stanovanjski problematiki velja omeniti adaptacije lastnih hiš borcev, ki predstavljajo stanovanjski problem v celoti.

● Zdravstveno varstvo

Za zdravstveno stanje približno 750 članov organizacije v Medvodah skrbijo zdravniki, v smislu posebnih ur za borce, v zdravstvenem domu Šiška. Po besedah tovarša Notarja so

borci z zdravstvenimi storitvami zadovoljni kar je končno zelo pomembno, saj gre za populacijo, kjer so obolenja dokaj pogosta.

● Organizacijska struktura

V organizaciji ZB v Medvodah deluje več komisij, ki skrbijo za problematiko na posameznih področjih.

— **Komisija za socialnozdravstvena vprašanja** daje predvsem predloge za toplotno-klimatsko zdravljenje obolenih borcev, izbere 20 do 30 borcev, ki jim dodeli takojimeno zimsko pomoč, obiskuje bolne in ostarele članke in drugo.

— **Komisija za razvijanje tradicij NOB**

Ta komisija skrbi za razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja tako, da organizira izlete v razne partizanske kraje in je pri tem tudi zelo uspešna.

— **Komisija za zgodovinska vprašanja**

Ta komisija zbira na primer gradivo iz časa vojne in gradivo, ki ima

po svoji naravi neko zgodovinsko vrednost. Vsekakor je to zelo pomembno delo, saj mnogi od teh predmetov najdejo svoje mesto v muzejih NOB. Delo komisije obsega seveda tudi zbiranje zgodovinskih podatkov s tega območja. Organizacija ima nadalje še komisijo za interniranje in politične zapornike, komisijo za spominska obelježja in razne druge komisije, ki jih imenujejo občasno.

● Vloga borcev v gospodarstvu

Borci so zelo učinkovito prisotni v gospodarstvu občine, je dejal tovarš Notar in imajo v večjih delovnih kolektivih kot je Color, Tovarna celuloze, kemična industrija Donit, aktivne ZB. S temi aktivni v delovnih organizacijah imajo člani zagotovljen vpliv na dogodke in gibanja v gospodarstvu in s tem posredno na celotno družbenopolitično življenje.

Tovariša tajnika smo na koncu vprašali še za mnenje o zavzetosti mladine za oživiljanje tradicij NOB in povedal nam je, da mladi večkrat organizirajo izlete v partizanske kraje in da so z njihovo dejavnostjo zadovoljni.

Prikaz stanja in dejavnosti borcev v Medvodah je zapustil v nas vtis, da je prizadevnost članov, predvsem pa članov odbora in komisij, ki smo jih našli, velika, prav tak vtis pa smo dobili o predanosti delu tovarša tajnika Notarja. Torej, zagotovilo več.

ANDREJ SKALERIČ

pravi pohod po poteh skozi kraje, ki so odigrali pomembno vlogo v NOB. V letošnjem letu je bil to pohod do spomenika pod Storžičem in nato v partizansko vasico Gozd. Pohod je izredno lepo uspel in dal obenem dobre napotke za še boljše organizirane in množične tovrstne akcije.

Mladi iz občine so vključeni tudi v enoto teritorialne obrambe v Tržiču, ki prav tako nosi ime legendarnega Kokrškega odreda. Enota ima 120 članov. Prav sedaj pa teče v občini široka akcija pod vodstvom komisije za SLO in DS pri občinski konferenci ZSM za vključevanje mladink-prostovoljk v enoto teritorialne obrambe. Mladinska organizacija in njeni člani radi sodelujejo pri urjenju enote, kajti le izurjene in moralno podkovane enote se bodo lahko uprle morebitni agresiji.

Mladi delujejo tudi v najširši obliki množičnega odpora — civilni zaščiti. Osnovne organizacije ZSM v občini so na zadnjih taktičnih vajah v občini »Storžič 76« izkazali dobro pripravljenost in sposobnost hitrega vključevanja v naloge.

Za dobro delovanje v splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti je nujno tudi nenehno izobraževanje mladih. Zato pripravlja občinska komi-

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

MISLINJA — Dne 12. XII. 1941 je padel narodni heroj Rado Iršič.
BOHINJSKA BISTRICA — Dne 14. XII. 1941 se je razplamtela v Bohinju ljudska vstaja proti okupatorju.

MOJSTRANA — Dne 16. XII. 1941 se je v tem kraju razplamtela ljudska vstaja proti okupatorju. Borci so zavzeli žandarmerijsko postajo in zažgali most na Belci.

sija seminar za vse poverjenike po osnovnih organizacijah in njihova vodstva, na katerem bodo spoznavali novi zakon o ljudski obrambi.

Izvedene naloge in začrtani program občinske mladinske organizacije zagotavljajo, da bo uresničevanje naloge razvijanja revolucionarnih tradicij NOB v Tržiču še naprej uspešno in vsestransko.

M. VALJAVEC

MURSKA SOBOTA

POUDAREK OBVEŠČANJU

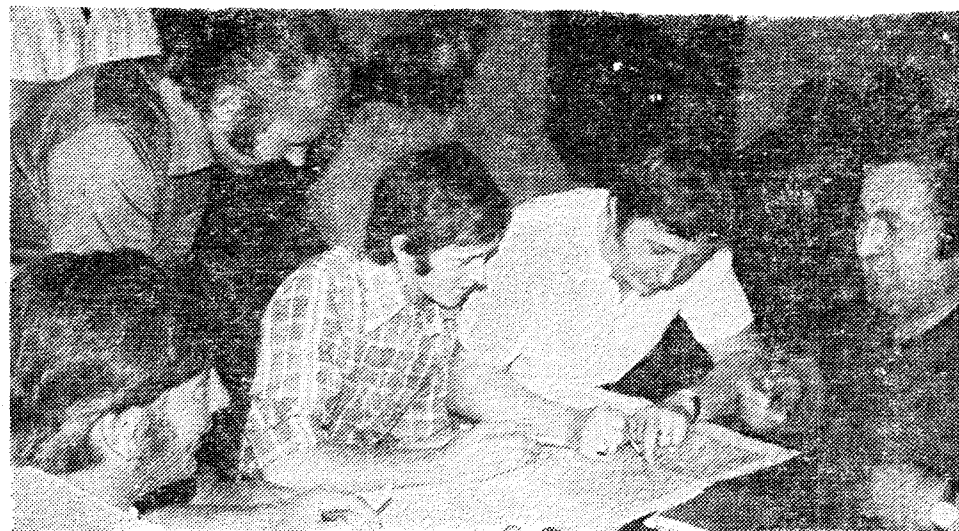
V začetku meseca novembra je bila v Murski Soboti 7. seja občinskega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin, ki so se je udeležili tudi delegati iz osnovnih organizacij ZRVS ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Murska Sobota. Spregovorili so o dosedanjem delu te pomembne organizacije na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, kritično pa so se opredelili tudi do programa ZRVS v prihodnjem letu.

Za minulo obdobje je bila sprejeta ugodna ocena dela, kajti vse naloge iz programa so bile izpeljane, čeprav ne vedno tako, kot so želeli. Izrečena je bila kritika na račun oddelka za narodno obrambo pri skupščini občine Murska Sobota, kajti predstavnik tega organa ali nevede ali pa namerno ne prisostvuje sejam in drugim akcijam ZRVS že precej časa. O tem bo v kratkem spregovoril tudi aktivni komunistov — rezervnih vojaških starešin.

O programu za leto 1977 je v uvodu spregovoril predsednik občinskega od-

činskega odbora ZRVS, ki pa naj bi zajel tudi mlade, mladinke in mladince, člane Zveze socialistične mladine. Predlagani program dela izhaja iz programa ZRVS Slovenije in republiškega štaba TO SR Slovenije, dopolnjen pa je s stališči in smernicami družbenopolitičnih organizacij naše občine.

Delegati iz osnovnih organizacij so se v razpravi dotaknili programa, ki je v murskosoboški občini zelo razsežen: taktično orientacijske vaje, usposabljanje širših ljudskih množic — občanov za družbeno samozaščito in ljudsko obrambo v obliki predavanj v krajevnih skupnostih, strokovna pomoč šolam pri organiziranju obrambnih dnevo, sodelovanje s specializiranimi organizacijami, ki vključujejo mlade (planinci, taborniki), sodelovanje z Zvezo socialistične mladine pri mladinskih delovnih akcijah ter sodelovanju z JLA, kadrovanje za vojaške šole in vojaške poklice, idejnopolitično delo s članstvom ZRVS za sprejem novih kandidatov — RVS v Zvezo komunistov, seminarji in predavanja za rezervne vojaške starešine ter ostalo prebivalstvo, sodelovanje na reških akcijah ZRVS (Po poteh Jelovice — Dražgoške bitke, republiški taktično orientacijski pohod), organiziranje tehničnih zborov za RVS in mladino, po-

bora ZRVS Murska Sobota Nikola Belamarič: »Raje prepustim več časa predsednikom posameznih komisij pri občinskem odboru ZRVS ter delegatom iz osnovnih organizacij, da spregovorijo o programu, ki naj bi ga sprejeli za prihodnje obdobje, kajti prav oni so glavni nosilci in izvajalci tega programa. Obvezni del predlaganega programa je nadaljevanje triletnega načrta, ki se izteka prav leta 1977 ter obsega 36 ur pouka, od katerih bi naj bilo kar 20 za individualno učenje članov ZRVS ter 16 ur za izpopolnjevanje po programu ob-

moč odborom za SLO v delovnih organizacijah, šolah in krajevnih skupnostih, pridobivanje naročnikov Naše obrambe in TV 15, propagirati oddelke obrambne literature v soboški študijski knjižnici, prirejanje razstav o delu ZRVS in JLA, organiziranje proslav ob dnevu JLA ter s'alne naloge na področju kadrovske problematike, informiranja, idejnopolitičnega dela ter sodelovanja z vsemi, ki delajo na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite v občini in republiki.

FILIP MATKO

se je umiril. Zdaj so mu le še zobje šklepetali, ko je iztisnil iz sebe: »Da vas nisó ubili, tega, joj, kakšno srečo ste imeli, kakšno srečo. Kakšno srečo...!«

Odšla sta in bil je čisto tiho. Ponižno kot pes je cepil brez šuma za njo in se le čez nekaj časa je opazila, da je bos. Bil je december. Ovila mu je nože z naglavno ruto.

Ognji na vseh straneh so se množili kot bolezni, ki ne pozna miru, kadar se pač poloti človeka. Kozjansko se je utapljalo v zadnji veliki preizkušnji, ki jo je imela zadeti v letih pričakovanja in trepetu...

☆
V tisti hiši, kjer so bili v sobi gospodarja in gospodinjice v decembrskih dneh leta 1944 konji, katerih kopta so se potem še dolgo poznala v mehkih smerkovih deskah in so jih morali potem iztrgati in uporabiti za pojato, bi se moral roditi tudi jaz. Tam so se rojevali rodovi naše družine. Hiša ima trdno zasi-

drano zgodovino in zdaj bi bilo potrebno le še pobrskati po župnih knjigah in roditi bi se kar lep spisek ljudi, ki so tod žvečili trpek okus življenjskih resnic. Tu je bila rojena tudi moja mati, tu se je razvejalo obširno sorodstvo, tu so si podajali kljuko rodov. Mene so odtrgali od vse in že ob samem rojstvu so mi določili drugo pot. Vedno ti nekdo kroji usodo, se kot klop zarije v tvojo naravnost, pletenici in grebe po tvoji poti, ti sam pa si brez moči in stojiš v minljivosti.

A od te veje so odtrgali tudi druge, ki so se imeli roditi v tistem času pa vse tja do julija 1945, ko sem prišel na svet jaz. Temu so bili krivi ustaši in njihov preklet pohlep in uničevalni nagon, sovraštvo do naše zmage in idej. Ko so prišli domači nazaj v opustošeno hišo, ni bilo v njej nič kaj dosti videti. So-be so samevale prazne, Sin-gerica je bila kdovekde, klet pa je bila od vrha za-

polnjena s smetmi in konjskimi odpadki. »Prekleta svinjska banda ustaška,« je zinil skozi zobe stric. Stara mati, pravzaprav prababica pa je pripomnila, da hvala bogu, da je vsaj hiša ostala. V ozko votlino, kamor je praded shranjeval pivo, da je ostalo mrzlo, votlina je bila tik nad vodnjakom, ki je dajal potreben hlad, so pred ustaškim vdorom, četudi zanj še niso vedeli, gotovost je le gotovost, shranili najdragocenejše, takorekoč družinske relikvije: dedova pisma od njegovega deda, srebro in zlato in kar je še takega. Skratka, tam je bilo zbrano izročilo družine, tudi slike, četudi jih tistihdob še ni bilo veliko.

Ko so se naši preko vseh smeti in umazanije prebili do votline, treba je povedati še to, da so bile v njej tudi rjuhe za prvo silo, skrbno zavarovane, so že od daleč opazili, ozko luknjo.

(Se nadaljuje)

Rudi Janhuba

Ze močno razredčene vrste španskih borcev so utrpele še eno izgubo. Po dolgotrajni bolezni je umrl Rudi Janhuba.

Rodil se je v Trstu 15. februarja 1914. Med obema vojnama je živel s starši v Mariboru, kjer se je že zelo zgodaj vključil v gibanje dijakov levičarjev, gibanje, ki ga je bilo v Mariboru čutiti morda močnejše kot kje drugod predvsem od leta 1924, to je od trboveljskih krvavih dogodkov. V to gibanje se je vključil v času Živkovićeve diktature. Od leta 1932 do 1936 je študiral slavistiko na ljubljanski univerzi. Vpisal se je v akademsko društvo Triglav, ki je bilo takrat že močno levo usmerjeno in je dajalo pobude za mnoge protirežimske akcije. Posebno aktivno je bilo to društvo leta 1935, ko mu je predsedovala Emica Krepsova — pozneje zdravnica in žena dr. Vita Kraigherja. V tem letu so Rudija Janhubo sprejeli tudi v članstvo Zveze komunistične mladine Slovenije. V letu 1936 so Rudija Janhubo kot enega izmed organizatorjev študentske stavke izključili iz univerze in izgnali iz Ljubljane. Ker je bil po očetu češkega rodu, je nadaljeval študije v Pragi. Tu se je vključil v skupino jugoslovanskih študentov levičarjev, ki je odšla v Španijo leta 1937. Iz Prage je z isto skupino odpotoval tudi Veljko Vlahović, na katerega se je navezal, saj sta se kot mlada komunista oba kalila v bojih, ki jih je vodil delavski razred s komunistično partijo na čelu proti izkoriščevalskemu režimu v stari Jugoslaviji. V Španiji se je boril v internacionalnih brigadah. Že januarja leta 1938 so ga sprejeli v KP Španije. Po umiku internacionalnih brigad je bil interniran v

Franciji. Partija je takrat španskim borcem-komunistom svetovala, da se javijo na delo v Nemčijo, od koder bodo lažje pobegnili domov. Dušanu Kvedru in Rudiju Janhubi se je posrečilo pobegniti že leta 1941, tako da sta skoraj brez zamude začela sodelovati z NOB. Janhuba je postal delegat centralnega komiteja KPS na Štajerskem, zatem pa sekretar okrožnega komiteja in komisar brežiške čete. Po nalogu CK se je vrnil v Ljubljano, od koder so ga poslali za sekretarja okrožnega komiteja KP za Koroško. Zaradi njegovih velikih izkušenj so ga pozneje vključili še v VOS, postal pa je tudi član komiteja VOS za Ljubljano. Zaradi izdajstva so ga sicer ujeli in zaprli, vendar se mu je že junija 1944 posrečil beg in je nato do osvoboditve delal pri OZNI za Slovenijo. Nato je bil najprej v diplomatski službi, pozneje je bil minister oziroma direktor direkcije za tekstilno industrijo LRS, dokler se ni končno vrnil v svoj osnovni poklic novinarja kot odgovorni in glavni urednik ter direktor časopisnega podjetja »Slovenski poročevalec«. Po združitvi »Slovenskega poročevalca« z »Ljudsko pravico« pa je postal glavni urednik skupnega glasila »Delo«. Bil je tudi član CK KPS, član glavnega odbora SZDL Slovenije in republiški poslanec. Za svoje zasluge je prejel več visokih odlikovanj.

IVAN KREFT

IMELI SMO LJUDI

Frančiška Vidmar

Na litjskem pokopališču so se 25. oktobra za vedno poslovili od partizanske matere Frančiške Vidmar. Rodila se je v Višnji gori pred 83. leti. Z možem Filipom sta vzgojila tri otroke. Pokojna je aktivno sodelovala v OF, njen mož Filip je padel v boju za svobodo, partizanka je bila njena hči Mira, sin Milan pa je bil borec Rdeče armade.

Ana Kenda

Na pokopališču v Spodnji Idriji so se 8. novembra za vedno poslovili od partizanske matere Ane Kenda. Rodila se je leta 1889 v Idrijskih Krnicah. Z vso družino se je aktivno vključila v narodnoosvobodilni boj. Štirje sinovi so bili borci oziroma aktivisti in eden izmed njih je daroval življenje za svobodo. Njena domačija je bila partizansko shajališče in zatočišče.

Tone Ancelj

V Semiču je 25. oktobra preminil Tone Ancelj. Rodil se je v Semiču leta 1916. Takoj ob okupaciji se je opredelil za NOB. Konec leta 1941 je odšel v ilegalo njegov brat Rudi, nekaj mesecev pozneje pa so se okupatorske oblasti znesle nad vsemi Anceljevimi in jih odvedli na Rab. Po vrnitvi v septembru 1943 se je Tone vključil v partizanske vrste; v raznih enotah se je bojeval do osvoboditve. Do smrti je ostal aktiven v domačih organizacijah.

Miha Belak

Na ljubljanskih Žalah so se 20. oktobra za vedno poslovili od Mihe Belaka. Bil je najstarejši član ZB v Savskem naselju, saj je dočakal 93 let. Rodil se je v Senovem. Z ženo Marijo sta imela osem otrok, ki sta jih vzgojila v zavedne Slovence. Sina Ernesta so italijanski policaji ubili med akcijo v Ljubljani leta 1941. Pokojni Miha in žena sta bila aktivista od leta 1941, družbeno aktivna pa sta bila tudi po osvoboditvi.

Marija Jelovčan

V Javorjah nad Škofjo Loko so 27. septembra pokopali Marijo Jelovčan-Dolenčico. Rodila se je leta 1900. Bila je mati padlega borca Prekomorske brigade in žena invalida iz prve svetovne vojne. Med NOV je nesebično pomagala z vsem našim borcem.

Pavel Mrak

Dne 4. septembra so pospremili na zadnji poti Pavla Mraka-Jelena. Rodil se je leta 1921 v Gabrku pri Škofji Loki. Kmalu po osnovanju partizanskih enot se je vključil kot terenski obveščevalec v ilegalo delo, v začetku leta 1943 pa je vstopil v NOV. Avgusta istega leta je bil hudo ranjen na Zirovskem vrhu. Po okrevanju se je vrnil v enote in postal je obveščevalni oficir v 31. diviziji. Demobiliziral se je leta 1952. Bil je rezervni major JLA in zgleđen družbenopolitični delavec, nazadnje tudi predsednik ZB NOV Zminec. Prejel je več odlikovanj.

Angelca Podkrižnik

Na pobreškem pokopališču v Mariboru so konec oktobra pospremili na zadnji poti znano politično delavko in borko Angelco Podkrižnik. Rodila se je pred 49 leti v Gorenji Kanomlji pri Idriji. Med vojno se je odlikovala kot zavedna aktivistka.

Jože Šmigel

ZB NOV Selo-Kotredež pri Zagorju je pred kratkim izgubilo najstarejšega člana Jožeta Šmigla. Pokojni se je rodil leta 1888. Od leta 1921 je bil član KPJ. Kot pristaš OF je bil med okupacijo zaprt v Celju. Tudi po osvoboditvi je kljub visoki starosti aktivno sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.

Tilka Strniša

V Mirni peči so 31. oktobra pokopali Tilko Strniševo. Rodila se je leta 1914 v Goriški vasi. Kot obveščevalka in politična aktivistka se je aktivno vključila v OF že leta 1941. Zaradi tega so jo Italijani zaprli spomladi leta 1943 in odgnali v internacijo. Po razpadu Italije se je vrnila in se ponovno vključila v politično delo. Po osvoboditvi je opravljala vodilne funkcije v političnih organizacijah okraja, bila pa je tudi delegatka na 6. kongresu KPJ.

Franc Stare

Dne 5. novembra so se na ljubljanskih Žalah za vedno poslovili od Franca Stareta. Rodil se je v Ljubljani leta 1921. Pri Staretovih na Taboru je bila zanesljiva javka za ilegalce in center VOS za tisti rajon. Sodelovala je vsa družina. Leta 1942 so ga Italijani odvedli v Gonar in Renicci. Po vrnitvi iz taborišča ob kapitulaciji Italije se zaradi bočne noge ni mogel vključiti v partizanske vrste, zato pa je deloval na domačem terenu. Marca 1945 so njega in sestro aretirali plavogardiisti in ju odvedli v Ribnico.

Jože Povše

Na ljubljanskih Žalah so se člani ZB NOV Oskar Kovačič na Prulah za vedno poslovili od tovariša Jožeta Povšeta. Bil je partizanski borec in ugleden poveljni politični delavec, ki je prejel številna odlikovanja in priznanja za svoje nesebično delo.

Franc Roglič

V Zagorju ob Savi so 9. novembra pokopali borca Kamniško-zasavskega odreda Franca Rogliča. Dva meseca pred smrtjo je praznoval osemdesetletnico rojstva. Doma je bil iz Strahovlja nad Zagorjem. V naprednih vrstah je bil že za časa stare Jugoslavije. Do septembra 1944 je deloval kot aktivist, nato pa je vstopil v partizansko enoto. Po osvoboditvi se je izkazal z udarništvom v zagorskem rudniku: tridesetkrat je dosegel naslov udarnika. Prejel je več odlikovanj.

Franc Štefe

Dne 5. junija so se borci za vedno poslovili od Franca Štefeta-Hrasta iz Mlake pri Kranju. Po prvi svetovni vojni je postal borec v vrstah generala Maistra, udeležil pa se je tudi železničarske stavke v Ljubljani in velikega stavkovnega gibanja v Kranju 1. 1936. V letih 1941—1944 je bil aktivist, potem je odšel v partizane. Bil je večkrat odlikovan.

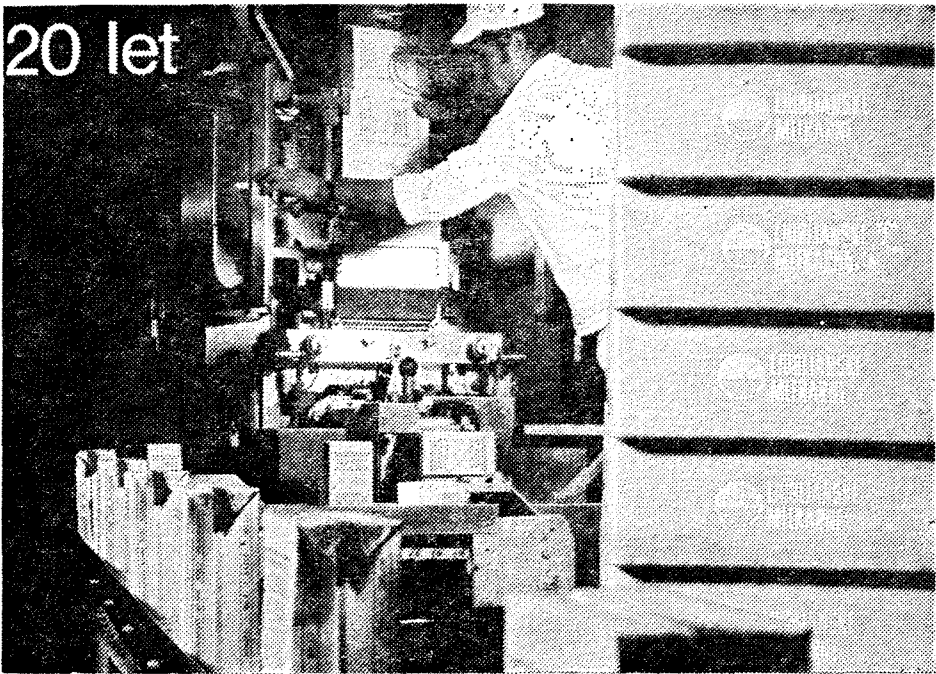
Jakob Mereh

V Poljanah nad Škofjo Loko so 5. oktobra pokopali Jakoba Mereha, po domače Jagaršnikovega očeta iz Srednje vasi. Star je bil 82 let. Bil je eden izmed prvih aktivistov OF v Poljanski dolini. V bližini njegove domačije je bila partizanska tehniko ter bolnišnica in bivaki; vse je sam oskrboval s hrano. V partizanih je imel sina in dve hčerki, ki sta padli kot hrabri borki. Kot hrabrega in zavednega tovariša ga bodo borci ohranili v spominu.

Dinko Silič

Novembra so v Mariboru pospremili na zadnji poti Dinka Siliča. Rodil se je leta 1912 v Račišču na otoku Korčuli in leta 1935 se je naselil v Mariboru, kjer si je ustvaril družino. Vključil se je v napredno levo krilo Sokoia, ki se je borilo proti nacistični propagandi. Njegova frizerska delavnica je bila javka in zbirališče, kamor sta zahajala tudi Rado Iršič in Miloš Zidanšek. Tri pomočnike so gestapovci poslali v taborišče smrti, leta 1943 pa so zaprli tudi njega. Po vojni se je takoj marljivo vključil v družbenopolitično dejavnost. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

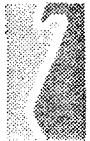

20 let

Žična

Slovenske žičnane

tovarna žičnih izdelkov 63001 celje ipavčeva 20 pp 44 jugoslavija

telefon 063 25 830
telegram žična celje
telex 33 550 yu žična

- Pocinkano in plastificirano žično platno
- Vibracijska in druga sita iz črne, pocikane, patentirane, rjeodporne, kisloodporne in ognjeodporne žice
- Transportni trakovi iz vseh vrst žice za vse panoge industrije
- »Ideal« vzmetni vložki; »Val« vzmeti
- Peresni trak; pohištvne vzmeti
- Šarnirji in sponke za pohištvno vzmetenje
- Varjene armaturne mreže
- Žične košare za regulacijo rek in zaščito cest

biro 71 domžale

PROJEKTIRANJE
IN URBANIZEM

61230
DOMŽALE

PRIDOBIVANJE
UREJANJE
IN ODDAJANJE
STAVBNIH
ZEMLJIŠČ

LJUBLJANSKA
CESTA 110 A

STANOVANJSKO
GOSPODARSTVO

POŠTNI
PREDAL 56

ENGINEERING

ŽIRO RAČUN
50120-601-303
Telefon 72 924

»Monter«

kleparstvo — ključavničarstvo — strešno izolaterstvo
61000 LJUBLJANA, Celovška cesta 180b, p. p. 42-VII

Obiščite naše trgovine — poslovalnice, kjer boste solidno postreženi

Savinja
trgovsko podjetje. mozirje

KARTONAŽNA TOVARNA LJUBLJANA

TOZD

izdeluje predmete iz plastične mase

TEKSTILNA TOVARNA

»OKROGLICA«

TELEX 34 384 YU TEKSTO — TELEFON: N. C. (065) 72 518, 72 544 — VODJA KOM.
SEKTORJA 72 587 — NABAVA-PRODAJA 72 594 — ŽEL. POSTAJA VOLČJA DRAGA

ŽIRO RAČUN 52000-601-10168 PRI SDK NOVA GORICA

65293 VOLČJA DRAGA

izdelujemo: kuhinjske tiskane brisače, prevleke za sedeže avtomobilov vseh vrst, tehnični tekstil, blazine —
vzglavne in dekorativne

GORENJSKI SEJEM KRANJ

PIERA • MESSE • FAIR • KRANJ Slovenia — Yugoslavia
84001 KRANJ CESTA SVANETA ZAGARJA 37
TELEFON 01-88 21-20 BREZJAV BEČKA KRANJ RAČUN PRI SDK 8400-88-1081

XVII. NOVOLETNI SEJEM 16.—26. DECEMBRA

Sejem ima značaj prodaje blaga široke potrošnje, prilagojene praznovanju novega leta. Vsak dan obišče sejem dedek Mraz s spremstvom, ki izvaja odlomke iz otroških igrice. Poleg tega je tudi drugače poskrbljeno za razvedrilo, zlasti najmlajših obiskovalcev.

SVETLOBNO
ZASTIRALO

PROIZVODNO PODJETJE
Olga Meglič
G220 PTUJ VOSNIAKOVA UL. 6
Tel.: 052 77-281, 77-235, 77-234, telex: 33163 Agp.

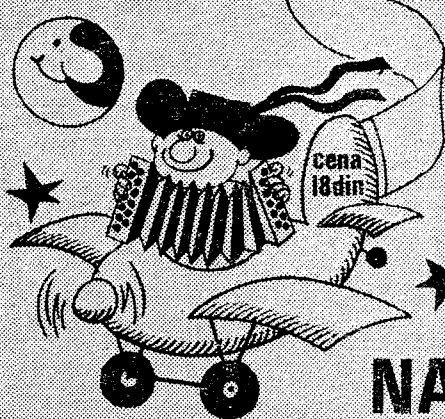
NOVOST

Svetlobno zastiralo za zatemnitev proizvedeno za potrebe civilne zaštite predpisane z Zakonom o ljudski obrambi Uradni list SR Slovenije štev. 23/76 in Navodilom za zatemnjevanje od RSLO SR Slovenija od 1. novembra 1975. Svetlobno zastiralo je proizvedeno iz namenske folije z nanešenim lepilnim slojem, ki se ne stara in je zaradi tega večkrat uporabno.

Za nadaljnje informacije se obračajte na naslov.

KOLEDAR
VREME
HUMOR

PAULHOVA PRATIKA
1977

NASVETI
ZANIMIVOSTI
UGANKE

PAULHOVA PRATIKA 1977

S T R O J N A I N D U S T R I J A
63311 ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

TELEFON: 71-074, 71-075 IN 71-770
 TELEGRAM: SIP ŠEMPETER
 TELEX: 33-562 YU SIP
 ŽELEZNIŠKA POSTAJA: ŽALEC
 ŽIRO RAČUN: 50750-601-19179 PRI SDK ŽALEC

- Proizvaja: samonakladalne prikolice Pirat 15, Pionir 17, Senator 22
- Obračalnike in zgrabljalnike: Favorit 160, 160 TV, 220; Maraton 140 B, Sokol 140; VO Strela, VO-2, VO-4
- Kosilnice za hribovite in ravninske predele
- Kombinator M-200, Rotacijske kos, OM-165, Trosilnike in nakladalnike hlevskega gnoja, Krpan 30 H, Krpan 30 V, Težak 8

Kmetujte sodobno s sodobnimi stroji SIP Šempeter

HOJA

predelava lesa

Ljubljana

langusova 8

TOZD galanterija Podpeč, telefon 74 801
 — lesena galanterija, obešalniki, pohištveni sistem »hopov«
 TOZD pohištvo Polhov Gradec, telefon 75 701, 75 706
 — hotelska oprema po naročilu, pohištveni sistem »abc«
 TOZD stavbno mizarstvo, Koprška c., Ljubljana, telefon 61 571, 61 359
 — okna, vrata, senčila
 TOZD tesarstvo, Izanska c. 18, Ljubljana, telefon 21 167, 23 360
 — lepljeni nosilci za vse razpone do 100 m, tesarski izdelki, montažni objekti
 TOZD velox, Koprška c., Ljubljana, telefon 61 571, 61 359
 — velox izdelki: gradbene plošče, stropni in stenski elementi
 — rezan les listavcev in iglavcev
 TOZD žaga Škofljica, telefon 76 275
 TOZD žaga Rob na Dolenjskem, telefon 781 027
 — rezan les listavcev in iglavcev
 iz svojega proizvodnega programa vam nudimo:
 rezan les listavcev in iglavcev — tesarske izdelke — lepljene strešne nosilce za vse razpone do 100 m — vikend hišice — stavbno pohištvo
 — notranjo hotelsko opremo po naročilu — sestavljivo pohištvo sistem ABC — leseno galanterijo, pohištveni sistem HOPO, obešalniki — velox gradbene plošče.

VSE INFORMACIJE:
 »HOJA«, predelava lesa, Langusova 6, 61000 Ljubljana,
 telefon 62 671, 62 695, 62 694; telex 31 150 yu hoja

Mercator import-export
 podjetje za trgovino — industrijo
 inženiring — gostinstvo in storitve
 Ljubljana, Aškerčeva 3 n. sub. o.

TOZD EMBA živilska industrija
 Ljubljana, Slovenčeva 21 b. o.

EMBA — živilska industrija — Slovenčeva 21 — Ljubljana
 tel. 346-266, 346-273, 346-261, 346-288, telex 31-403 YU EMBA

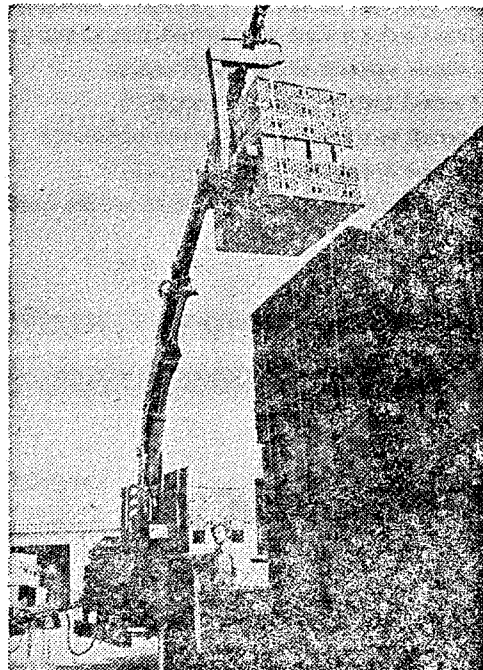
- najsodobnejša pražarna in mlevnica kave
- mlevnice začimb in sladkorja
- pakiranje vseh vrst čajev
- predelava in pakiranje živilskih izdelkov

NOVOST ZA GRADITELJE

Moderniziran
transportni sistem
opeke

DOBAVA TAKOJ

NOVO: Opekarna Košaki je pričela v »paketih« dobavljati opeko z lastnimi tovornjaki, opremljenimi z nakladalno-razkladalno napravo. Opeko naložijo in razložijo sami. Naročila sprejema in se priporoča

OPEKARNA KOŠAKI/MARIBOR

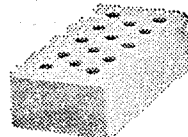
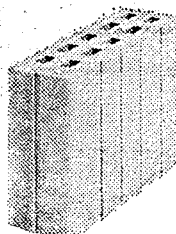
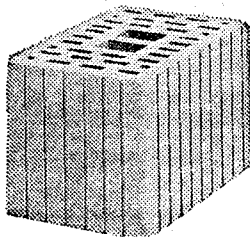
Proizvajamo:

Modularni blok velikosti 290 x 190 x 190 mm se uporablja za nosilne zidove.

Polovični modularni blok velikosti 290 x 90 x 190 mm se uporablja za predelne stene in za zidanje zidov debeline 40 cm v kombinaciji z modularnim blokom.

Klinker opeka
 Klinker opeka različnih barv je novost na našem tržišču. Ker ni opečnato rdeče barve, daje pri oblaganju zidov videz dovršene fasade.

Ima zelo dobre lastnosti: je odporna na mraz, ne vpliva vlage, odporna na razjedanje kisle ali bazične atmosfere, ima visoko statično trdnost, če je prašna se da fasada oprati s curkom vode kot avto, z leti se ne spreminja in je vedno kot nova, cena fasadne obloge ni bistveno večja od ometane fasade, daje pa vam 12 cm debelejši zid z veliko trdnostjo in izolacijsko sposobnostjo.

OPEKARNA KOŠAKI/MARIBOR

ŠENTILJSKA C. 116 / TEL.: H. C. 21-018, 21-081, 21-064 / DIREKTOR
 25-730 / KOMERCIJALA 24-907 / TEKOCI RAČUN PRI SDK 51800-601-10238

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publika-
cije, razglednice, prospekte in reklam-
ne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne kli-
šeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani
obrat za večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA · TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-833; CENTRALA 22-015; KOMERCIJALA 20-960
OBRATI: VIČ 22-633; BRGO 20-895; OPEKA 22-842; INŽENIR 21-894
TEKOČI RACUN PRI NO V LJUBLJANI ŠT. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

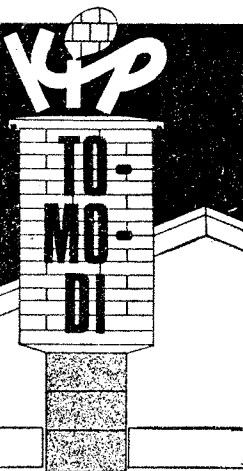
61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in strope ter ostali gradbeni
material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, beton-
ske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in
neglazirane keramične ploščice.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

Uporablja se za peči in kotle
od 4.000 do 100.000 Kcal/h

Informacije in strokovni nasveti:

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

61000 LJUBLJANA, Opekarska 13
Tel.: 22-113, 20-641
Telex: 31 420 YU KIP

TOPLI

MONTAŽNI DIMNIK

Z GIBLJIVO

KISLOODPORNO

OGNJESTALNO

ŠAMOTNO CEVJO

Borci, invalidi, rezervni vojaški starešine! Pri
gradnji svojega doma se posvetujte s strokov-
njaki Montažno industrijskega podjetja!

paloma®

žepni robci

sladkogorska

sladki vrh

ISKRA

INDUSTRIJA AVTOELEKTRIČNIH
IZDELKOV NOVA GORICA,
n. sol. o. NOVA GORICA

Sedež:

Šempeter pri Gorici, Vrtojbenska 62

Telefoni: n. c. 61 121, 61 122, 61 123, 61 124, 22 985, 23 240

Telex: YU ISANG 34 317

ISKRA – AVTOELEKTRIKA

zdrružuje naslednje temeljne organizacije združenega dela:

Tovarna malih zaganjalnikov Nova Gorica, n. sub. o. Nova Gorica

Tovarna velikih zaganjalnikov Nova Gorica, n. sub. o. Nova Gorica

Tovarna generatorjev in elektronike Nova Gorica, n. sub. o. Nova Gorica

Tovarna vžigalnih tuljav in druge opreme Bovec, n. sub. o. Bovec

Tovarna žarnic Ljubljana, n. sub. o. Ljubljana

AET — Tovarna avtoelektro in elektro izdelkov ter visokokvalitetne keramiko
Tolmin, n. sub. o. Tolmin

Tovarna delovnih sredstev Nova Gorica, n. sub. o. Nova Gorica

ISKRA – AVTOELEKTRIKA

proizvaja in priporoča svoje izdelke, ki zagotavljajo zanesljivo delovanje
vaših motornih vozil:

dinamo, male zaganjalnike, velike zaganjalnike, alternatorje, magnetne vži-
galnike, vžigalne tuljave, napetostne regulatorje, avtomobilsko elektroniko,
vse vrste avto žarnic ter druga svetlobna telesa, visokokvalitetno keramiko,
ogrevalne svečke in industrijski remont izdelkov.

ISKRA – AVTOELEKTRIKA

ŽELI VSEM VOZNIKOM VARNO IN PRIJETNO VOŽNJO

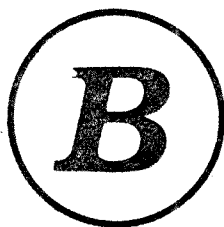

Komunalno podjetje Vič

Ljubljana, Tomažičeva c. 10

telefon 61-279, 61-286, 61-288 – uprava, tehnični sektor
direktor 61-780, p. p. 416
betonarna Ljubljana, Viška 58 – telefon 61-328

- gradi in vzdržuje ceste
- gradi mostove, kanalizacije,
druge objekte
- ureja mestna zemljišča
- opravlja strojne storitve po
konkurenčnih cenah
- izdeluje in prodaja betonske izdelke
- proizvaja in prodaja apno
- daje strokovno-tehnična navodila

ZDRUŽENA PODJETJA FUŽINAR

TOVARNA POLJEDELSKEGA ORODJA
BATUJE p.o.

65262 ČRNIČE — BRZOJAV: TOVARNA BATUJE

TELEFON: NOVA GORICA 66-020 — TELEX: 34376 YU BATUJE — ŽELEZNIŠKA POSTAJA: PRVAČINA

Ob 100-letnici podjetja pristrčno čestitamo vsem delavcem, poslovnim prijateljem in vsem, ki so kakorkoli živeli in delali z nami, se veselili naših uspehov in nam kot poslovni partnerji pomagali soustvarjati naš lepši jutrišnji dan.

NOVOST - ELITNA KONFEKCIJA

LJUBLJANA, Čopova 9

obrat KONFEKCIJA, LJUBLJANA, Trg MDB 11

izdeluje žensko modno konfekcijo.

**Železniško
gospodarstvo
Ljubljana**

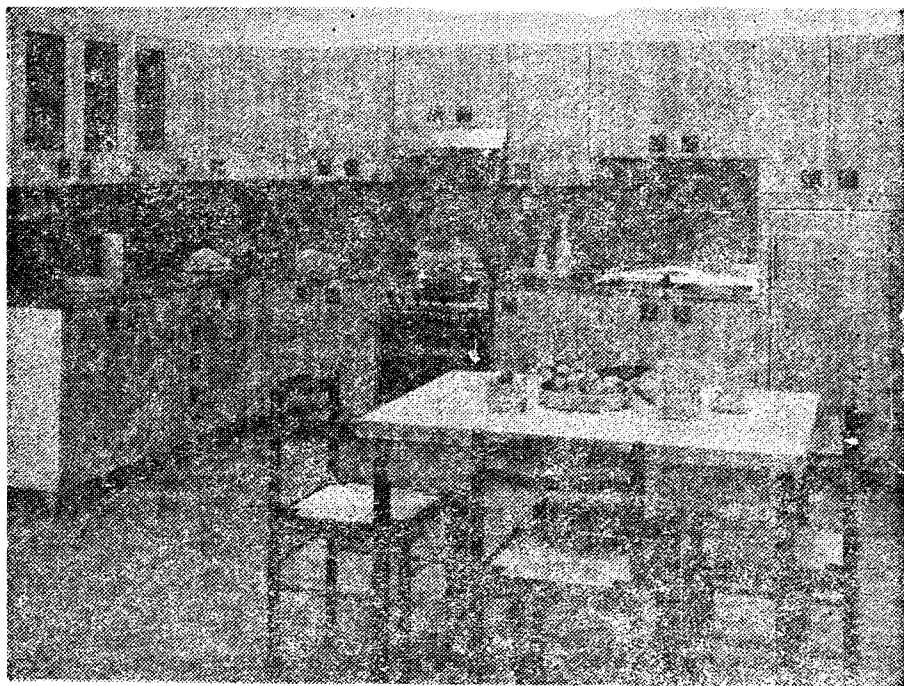
NOČNI SKOK

JESENICE
KLANJ
LJUBLJANA
SEŽANA
KOPER
ŠENTILJ
CELJE
MARIBOR
PRAGERSKO
ZIDANI MOST
ZAGREB

BEOGRAD

Blago, ki ga danes oddate za prevoz, vam čez noč
prepeljemo do namembne postaje in ga naslednji dan
v dopoldanskih urah izročimo prejemniku.

danes prevzeto - jutri izročeno blago

KUHINJA TANJA

Naša kuhinja ustvarja udobnost, svetlobo in toplino - nov ambient za nov način življenja.
Zato je kuhinja, ki si jo najbolj želite.
Enostavnost oblik in racionalnost komponibilnih elementov dajejo kuhinji svetlobo, eleganco in
sodoben videz.
Vgrajeni gospodinjstki aparati omogočajo gospodinjji dober razpored časa.

TOVARNA POHIŠTVA

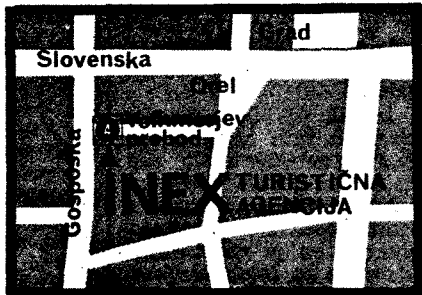
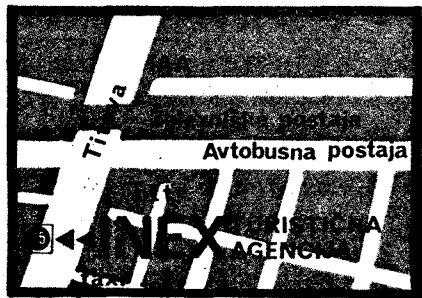
AJDOVŠČINA - JUGOSLAVIJA - TELEFON 065-73010/73011 - TELES: 34340

KAM POTUJEMO (KDAJ), KAKO, PO ČEM IN ZAKAJ?

Predstavljamo vam turistično agencijo

Turistična agencija INEX iz Ljubljane je poslovna enota v okviru ljubljanskega Intertransporta, sicer mlada delovna organizacija, ki samostojno posluje od 1. aprila letos. Pohvali pa se lahko z izrednimi delovnimi uspehi. Ime INEX se je prvič pojavilo v Ljubljani januarja leta 1972, ko sta združila svojo turistično dejavnost beograjski Interexport (INEX) in Slavnik iz Kopra. Leta 1973 sta se podjetji ločili. Ljubljanska agencija se je predstavila z imenom INEX TURIST, marca letos pa se je ločila od beograjskega podjetja in začela opravljati svojo turistično dejavnost pod današnjim imenom. Turistična agencija INEX ima dve poslovalnici; ena je v Ljubljani, kjer je zaposlenih deset uslužbencev in druga v Mariboru, kjer dela sedem ljudi. Vsem skupaj je uspelo letos urediti 170 letalskih aranžmajev, kar pomeni, da so prepeljali približno 16.000 potnikov.

● Kam na izlet in kako?

Bilo je obdobje pred deset ali več leti, ko je imel doberšen del turističnih izletov bolj nakupovalni kot turistični namen. Ljudje so, kot nam pripovedujejo turistični delavci, namenjali del bivanja v tujini obveznemu nakupovanju tistega, česar v Jugoslaviji ni bilo mogoče kupiti ali pa je bilo predrago. Pozneje je omenjena nakupovalna mrzlica pojenjala, čeprav se je občasno pojavljala, a predvsem pri tistih, ki so bili prvič na izletu izven naše domovine. Ljudje so se začeli vse bolj zanimati za turistične in gospodarske posebnosti dežel in krajev, ki so jih obiskovali.

...Naša dejavnost je osredotočena na izvoz domačih turistov v inozemstvo, čeprav namenjamo veliko pozornost tudi turizmu v domovini, smo beležili besede Mirana Napokoj, šefa turistične agencije INEX Ljubljana. »Letos smo imeli več takimi imenovanih verižnih poletov; v domovini so bili osredotočeni na Split, Zadar, Dubrovnik oziroma Tivat, v tujini pa v Tunis, Atene in Istanbul. Seveda se vsako leto ponavlja »moda« potovanja v to ali ono deželo. V letu 1976 je bilo moderno potovati v Tunis. Vseh 51 poletov v to deželo je bilo polno zasedeno. Približno tako zanimanje je bilo tudi za potovanje v Istanbul.«

V vsakem primeru lahko prepotujete z INEXOM iz Ljubljane lep kos sveta. Lahko si ogledate egiptovsko deželo ob Nilu (Kairo, Memfis, Luxor), Dolino kraljev, grobnice Tutankamona, Stosa I. in Amenofisa II, v aprilu in maju lahko potujete v Grčijo, lahko se udeležite izleta v Sovjetsko zvezo. Inex ima za potovanje v to deželo pripravljena dva programa. Dva programa sta tudi za potovanje v Prago, pa v Francijo in Carigrad. Tu so za številne turiste nepozabni ogledi slavne mošeje Hagie Sophie, Topkapı saraja in Modre mošeje. Z avtobusom vas celo popeljejo na azijsko stran Bosporja.

Od sredine aprila pa do konca oktobra lahko preživljate z Inexom počitnice v Tuniziji, v tej zanimivi afriški deželi, v Hammametskem zalivu. Tod so nepregledne peščene plaže, obdane z zelenjem palm in oljk.

Seveda se lahko odločite tudi za nekoliko bližja potovanja po Avstriji, Švici in Italiji. Inex vas popelje tudi z ladjo po lepi modri Donavi, morda na Kanarske otoke...

...Da, res smo odpeljali več ljudi na izlete in počitnice v tujino kot pa tujih turistov na naša tla. Vidite, to pa je naša

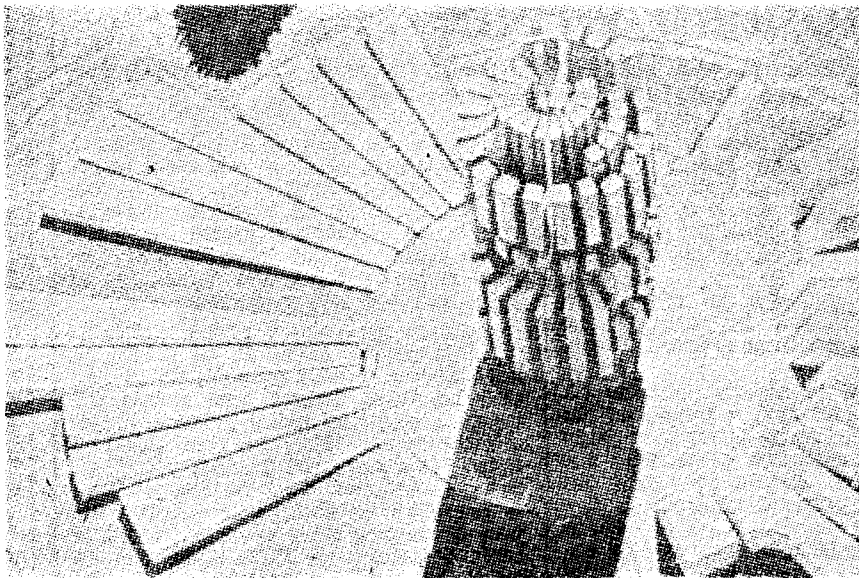
boleča točka, področje na katerem še nismo ujeli koraka z nekaterimi ostalimi turističnimi agencijami. Prav v tem pa se zazrcali tudi dejstvo, da smo še mlada potovalna agencija. Na to področje dela bomo morali še trdo zaorati.

Sleheri izlet v tujino je odkrivanje novega dela sveta in nenavsezadnje primerjava naše sredine z njim. Je tudi prispevek k medsebojnemu spoznavanju narodov Evrope in sveta.

Toda pri INEXU niso pozabili na pogosto spoznanje, da se tudi mi, znotraj naše domovine, včasih kar premalo poznamo. Tako so v njihovem turističnem programu uspešno prisotna potovanja po Jugoslaviji. In kdorkoli se vedno znova odpravlja na popotovanja po lastni domovini, ugotovi, da jo premalo pozna, da se naši kraji in pokrajine hitro spreminjajo, da je mogoče najti vsako leto veliko novega, marsikaj, kar človeka preseneti, razveseli.

Mladina in zaključene skupine se pogosto odločajo za Inexove izlete (6-dnevne) po najbolj zanimivih in pomembnih krajih Hrvatske ter Bosne in Hercegovine.

Izredno obiskan cilj domačih, vse bolj pa tudi tujih izletnikov, je postala Kozara in njena okolica ter vsa Bosanska Krajina. Kozara privlači izletnike kot spomenik narodnoosvobodilnemu boju in kot naravni park s prekrasnimi gozdovi, kjer na pomlad dehtijo cvetoče lipe. To so kraji, ki bodo ostali nepozabni v naši polpretekli zgodovini. Poleg Kozare obiščejo izletniki še Prijedor in Banjaluko ter nekdanje zloglasno taborišče v Jasenovcu, zgodovinsko mestoce Jajce in starodavni Ključ, borbeni Bihać in legendarni Drvar...

Tudi izlete v Dubrovnik bi veljalo omeniti in s tem v zvezi obiske Lovčena, Boke Kotorske in še vrsto krajev, ki so svetovno znane izletniške in še posebno počitniške točke.

x x x

Letalska popotovanja po domovini in krajih sveta so postala običajen način potovanja tistih, ki želijo priti na cilj hitro, udobno. Pri tem pa ostaja pokrajina pod nami tuja — neznana. Prav zaradi tega so se pri Inexu odločili, da pripravijo izlet po novi železniški progi med Beogradom in Barom. Z novo železniško progo na tej relaciji nismo pridobili samo koristno prometno povezavo, temveč tudi novo turistično privlačnost. Skoraj četrtna 476 kilometrov dolge proge je speljana skozi 254 predorov in preko 234 mostov.

● Kdo na izlet in po čem?

...Razumljivo je, da izletnikom ni vseeno, kako so organizirana potovanja, pravi Miran Napokoj. »S tem v zvezi naj omenim, da je večina naših sodelavcev v turistični agenciji obogatena z izkušnjami in daljšim delovnim stažem. Lahko trdim, da so naši vodiči za svoje delo usposobljeni in so v večini primerov tudi naši uslužbenci. Naše načelo je, da moramo slehernega gosta zadovoljiti v tolikšni meri, da se bo v prihodnje ponovno odločil za naš aranžma. Razumljivo je, da je med domačimi turističnimi agencijami prisotna konkurenca, a o škodljivih konkurenčnih posegih ne bi mogli govoriti. V sleherni agenciji se zavajajo, da je mogoče uspevati le s kvalitetno opravljenim delom — z dobro izpeljanimi potovanji.

Cena izletov? Šest dni Egipta stane cca 5.000 din, tri dni Grčije stane 2.220 dinarjev, osem dni Sovjetske zveze 3.400 ali 3.550 dinarjev, tri dni v Turčiji stane 2.100 dinarjev, osem dni v Tuniziji 2.780 ali 3.570 dinarjev, štiri dni Kozare in izletov v okolico stane 1.200 dinarjev...

Zavedamo se, da je cena izletov pogosto odločilen moment pri odločanju posameznikov za obisk tega ali onega kraja. Verjemite mi, da si prizadevamo, da bi bili stroški naših storitev čim manjši, da pa le-ti v nobenem primeru ne bi vplivali na kvaliteto naših uslug.

● Partizanski turizem pri INEXU

Tudi šef turistične agencije INEX iz Ljubljane meni, da je bil takimenovani »partizanski turizem« v preteklosti precej zanemaren, da pa ima vse možnosti, da bi polno zaživel. Z uresničitvijo koncepta partizanskega turizma bi omogočili zelo širokemu krogu ljudi, udeležencem NOB in vsem tistim, ki jih zanima najslavnejši del

naše zgodovine, obiske krajev in prizorišč znanih iz našega narodnoosvobodilnega boja. Navsezadnje bi bil tu tudi prispevek k razvijanju naših revolucionarnih tradicij. Pri INEXU partizanski turizem sicer ne bo nekaj povsem novega, saj so v tej agenciji že v minulem obdobju usmerjali precejšnje število izletov v kraje, znane iz NOB. Seveda pa so bile to enkratne akcije, dokaj hitro pripravljene in so zajele le majhen del naših turistov (tudi skromen del udeležencev NOB!).

Ko načrtujejo pri INEXU partizanski turizem, imajo v mislih tudi nekatere obiske prizorišč pomembnih dogodkov iz druge svetovne vojne izven naše domovine. V vsakem primeru pa bodo dali prednost obiskom v naši domovini.

...V okviru »partizanskega turizma« se bomo potrudili ponuditi najnižje možne cene, pri čemer računamo tudi na razumevanje naših partnerjev, s katerimi sodelujemo. Prepričani pa smo, da bi lahko pri tem uspešno sodelovali tudi z vašim časnikom TV-15, je ob zaključku našega pogovora poudaril tovariš Mirko Napokoj.

Zdi se, da bo ob tako načrtovanem delovnem programu turistične agencije INEX na njihovih izletih tudi vse več naših bralcev. SIT

TRADICIJA IN NAPREDEK

Pomoč vojakov pa ni omejena na organizirane akcije: Ob vseh stiskah in nesrečah so prav vojaki tisti ki ljudem prvi prihitijo na pomoč!

V prvih povojnih letih intenzivne obnove opuščene domovine so dali ogromen prispevek tudi pripadniki JLA. V šestih letih delovnih akcijah so skupaj z delovnimi ljudmi in mladino pomagali graditi objekte družbenega standarda. Ko danes po tridesetih letih izgradnje in razvoja naletimo na masovno sodelovanje vojakov v raznih delovnih akcijah, je to samo dokaz, da se tradicije Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, ki se ni borila samo za narodovo svobodo, ampak je z njim rama ob rami gradila tudi to, kar danes imamo, uspešno nadaljujejo.

Tudi letošnje leto je bilo na področju delovnih akcij, v katerih so sodelovali vojaki, zelo plodno. Njihovega dela najbrž ne bo nikoli mogoče natančno ovrednotiti, lahko pa z gotovostjo trdimo, da bi mnogi kraji brez njihove pomoči danes ne bili to, kar so. Posebno nerazvita področja so z izgradnjo osnovne infrastrukture veliko pridobila in lahko računajo na hitrejši razvoj v prihodnje.

Verjetno bomo storili veliko krivico tistim enotam in vojakom, ki jih v tem kratkem zapisu ne bomo omenili, ki pa so s svojim trudom in prizadevanji veliko pripomogli k boljšemu življenju naših ljudi. Vendar nam prostor tega ne dovoljuje.

Zato naj opišemo samo nekatere akcije v naši republiki, ki smo jih podrobneje spoznali.

Voda je posebno za prebivalce Krasa velikega pomena. V poletnih mesecih so namreč popolnoma odvisni od vode, ki jim jo dovajajo v cisternah. Zato je razumljiva odločitev prebivalcev Lokev in Prelože, da bodo zgradili svoj vodovod, ki bi za vedno rešil problem preskrbe s pitno vodo. Okoli 850 stanovalcev v 280 hišah se je že leta 1972 odločilo za samoprispevek in se zavezalo, da bodo prostovoljno delali. Dela so se začela, vendar so kmalu spoznali, da sami ne bodo mogli položiti štiri in pol kilometra cevi od Divače, ki ji jih spoji s centralnim vodovodom proti Sežani.

Enota tovariša Leopolda Rožanca, ki je priskočila na pomoč, je izkopala kanal za cevi celo mesec dni pred ro-

kom. Vojaki so delali tudi popoldne. Delo je bilo zelo težko. Uporabljali so samo krampe, lopate, razstrelivo in roke. Uporaba mehanizacije je bila zaradi neugodnega terena nemogoča. Kljub temu so svojo nalogo pred rokom opravili.

»Če bi delali sami, ne bi končali še deset let,« je rekel Andrej Mevlja, predsednik krajevne skupnosti Lokev-Prelože.

Geza Farkaš, komandant mladinske delovne akcije »Domanjševci«, v kateri so v velikem številu sodelovali tudi vojaki, je povedal, da se bo ta akcija nadaljevala še prihodnje leto. Njen namen je razširiti, urediti in utrditi cesto, ki povezuje nekatere kraje z narodnostno mešanim prebivalstvom ob jugoslovansko-madžarski meji. Dolžna celotne trase med Domanjševci in Hoštem znaša skoraj deset kilometrov, letos pa so usposobili za promet odsek do Berkovec, dolg štiri kilometre.

Brigado »Štefan Kovač-Marko« so sestavljali mladinci iz pomurskih občin in Domžal ter vojaki enote tovariša Vasilija Milinkovića, ki so se z brigadirji zliji v celoto. Cesta je tako občutek bratstva in enotnosti pri skoraj sto udeležencih akcije še poglobila, na mestu pa, kjer je še pred meseci peljala blatna, skoraj gozdna pot, se bo-

hoči šest metrov široka trasa nove ceste.

Tudi na drugem koncu Slovenije, na Dolenjskem, smo naleteli na vojake, ki so gradili cesto. Gre za cesto od Draganjih sel do Vavte vasi, ki je dolga skoraj pet kilometrov. Slabo vreme in težak teren sta jih močno ovirala pri delu, ki pa je bilo kljub temu v roku končano. Pomagali so jim okoliški mladinci. Kljub temu, da je cesta ostala gramozna, ker je bilo za asfalt premalo denarja, so prebivalci zadovoljni, saj je dovolj široka in utrjena, da omogoča hitro povezavo s sosednjimi vasi.

Za vojaki, ki jih je vodil tovariš Radovan Tkalec, so tudi sicer veliki uspehi: cesta Poganci—Stranska vas in odsek ceste za Rajnovšče z dvema betonskima mostičkoma, pa rekordna 13-dnevna izgradnja mostu preko Krke v Donjem polju, ki ga je voda odnesla... Na te dosežke so lahko upravičeno ponosni, saj se zavedajo, da na ta način pomagajo razvijati te zaostale kraje, hkrati pa je to zanje obuka, ki je porok za dobro borbena pripravljenost.

Graničarji iz karavle, ki nosi ime narodnega heroja Alfonza Šarha, so nam s ponosom kazali žice enajst kilometrov dolgega daljnovoda visoke

napetosti, ki so se svetile v poletnem soncu. Bil je plod tudi njihovega dela in na ta način so pomagali elektrificirati Remšnik in druge kraje na Kozjaku, ki do takrat elektrike niso poznali.

Tudi graničarji iz sosednje karavle »Dušan Kveder-Tomaž nič ne zaostaja. Čeprav je tovariš Ivan Skrinjarič že krepko zakoračil v tretje desetletje svojega življenja, ga to ne moti, da ne bi z veliko vnemo delal s svojimi varovanci na karavli in z vaško mladino na Kapli. Je celo sekretar osnovne organizacije Zveze socialistične mladine v tem kraju in je s svojimi izkušnjami aktiviral mlade, ki so letos zgradili več kot dva kilometra dolg vodovod ter popravili cesto in zgradili solsko igrišče.

To je samo nekaj akcij, ki nam dokazujejo, kako pomemben dejavnik razvoja je JLA. Na vseh koncih Slovenije so vojaki dali in še dajejo svoje prispevke k boljšemu življenju krajanov. Omenimo naj še bovške vojake, ki so pomagali elektrificirati partizansko vas Gorenja Trebuša in čistiti s snegom zasuto postajo kaninske žičnice, pa vojake iz Kobarida in njihovo pomoč pri igradnji igrišč in Livških Ravnah, nadalje enoto iz Vipave, ki je prav tako urejala igrišča in ne nazadnje delovne akcije »Kožbana 76«, v kateri so sodelovali tudi goriški graničarji...

Pomoč vojakov pa ni omejena samo na organizirane akcije: Ob vseh stiskah in nesrečah so prav vojaki tisti, ki ljudem prvi pritečejo na pomoč!

Vojska izhaja iz ljudstva, ga brani, dela zanj in je z njim zlita v neločljivo celoto. Letošnje delovne akcije to ponovno dokazujejo. Njihova vrednost ni samo v večjem materialnem bogastvu, ampak predvsem v zavesti ljudi, da je vojska vedno pripravljena priskočiti jim na pomoč, kakor tudi v razvijanju tradicij NOV ter bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, ki se na ta način krepi.

EDMOND ŽIŽMOND

**RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ**

Antonijini spomini

Med partizani je bilo tudi več mojih sorodnikov: Rado, Anton, Jernej, brat Franc Geržel in moj mož Franc Čelhar

V Skočjan, kjer stanuje tovarišica Antonija Čelhar, sem moral večkrat, preden sem jo spoznal. Čelharjevi imajo košček zemlje in vedno je treba kaj postoriti na polju. Končno pa je bil moj obisk le uspešen in spoznal sem prijazno Antonijo.

Tovarišica Antonija je nekaj časa nemo zrla v daljavo in potem je, ne da bi jo za to ponovno zaprosil, začela pripovedovati.

»Najbolj mi je ostal v spominu lik matere. Stanovali smo v Senožčah in po smrti očeta Franca Geržela je padlo vse breme na materina pleča. Bilo nas je sedem otrok. Garala je v hiši, na polju, skratka povsod, samo da je preživela družino. Živelci smo skromno in pri štirinajstih letih sem morala iti delat. Služila sem pri nekem učitelju. Pomagala sem pri vseh opravilih v hiši in za delo sem prejela le majhen zaslužek. Do leta 1935 sem morala zamenjati še celo vrsto gospodarjev, pri katerih sem služila. Živela sem zelo skromno in večkrat sem bila lačna kot sita. Leta 1935 sem odšla v Gradiško pri Gorici in postala služkinja pri nekem zdravniku. Tam sem delala do leta 1942 in v tem obdobju sem že dobro spoznala nasprotja, ki so bila med Italijani in zavednimi Slovenci. Vedela sem za zlo, ki ga nosi fašizem... in vedela sem, da je za domovino vredno žrtvovati tudi življenje.«

»Se spominjate kakšnega dogodka iz teh dni?« sem vprašal.

»Da, v začetku leta 1942 sem spoznala ljudi, ki so delali za partizane in tudi sama sem želela kaj pomagati. Tako sem zavednim Slovincem iz Renč, ki so prodajali na naši tržnici, nesla daljnogled, ki sem ga našla v gospodarjevi hiši. Vedela sem, da bo partizanom še kako prav prišel! Organiziranost Renčanov je bila že takrat znana in pri njih se je zbiralo obutev, obleke, hrano in drug material za naše borbe.«

»Viharni dnevi so me prisilili, da sem morala spet na pot. Oktobra leta 1942 sem si poiskala novo zaposlitev pri nekem tržaškem zobozdravniku. Kmalu so me aretirali. Moja sestrčna Tatjana Čehovin je bila namreč učiteljica na Kozjem v Brkinih. Kmalu je zapustila poučevanje, ker je bil pritisk

Italijanov vse večji in je odšla k partizanom. V neki akciji je bila ubita in pri njej so našli naslove sorodnikov... Tudi mojega. Šele po številnih prepričevanjih, da s sestrično nisem imela nobenih stikov, so me izpustili. Toda gospodar, pri katerem sem delala, me ni hotel več sprejeti v službo.

Pa sem se vrnila v rodne Senožče. Moja velika želja, da bi delala za narodnoosvobodilno gibanje, se je leta 1943 izpolnila. Takrat sem dobila nalogo, da odnesem nekaj paketov našim internirancem. Najprej sem odšla v Cairo Montenote pri Torinu, potem pa še v Frossinone. Tam so me aretirali in pripeljali na policijo in potem v zapor. V zaporu sem spoznala več Slovencev. Spominim se Milke Kaluža iz Senožč, ki je bila v zaporu še pred mojim prihodom. V zaporu v Frossinoneju sem bila en mesec, potem pa so me prepeljali v Trst. Zaprli so me k »jezuitom«. V teh zaporih sem spoznala vso grozo in vse trpljenje zavednih Slovencev. Tepli so nas in mučili na razne načine. Tudi sama sem prestala mnoge muke in številne udarce neusmiljenih krvnikov. Najhuje pa je bilo, ko sem morala gledati mučenje tovarišev na neki železni mizi... Stene mučilnice so bile prekrite s strnjeno krvjo.«

Tovarišica Čelharjeva se je zazrla v tla.

»Iz tržaških zaporov se spominjam Drage Meden, Pavle Krebelj in neke ženske iz Rižane. Še več sem jih spoznala na dnevnih sprehodih, pa sem pozabila njihova imena. Po mesecu dni so me izpustili. Od mene niso zvedeli ničesar in spet sem se vrnila v Senožče, kjer sem še z večjim zanosom pomagala v narodnoosvobodilnem gibanju. Kljub temu, da so Italijani večkrat pripravili akcije, nas niso uspeli razkrinkati, saj so bili vsi domačini zavedni in med nami ni bilo izdajalca.

Tako sva se s tovarišico Čelharjevo blizila koncu pogovora. Čeprav je bila njena pripoved redkobesedna, mi je povedala marsikaj, kar si velja zapomniti — predvsem, koliko gorja je bilo treba prestati za to našo svobodo.

SLAVKO HREN

... 29. novembra so vsi cilbani v SFRI prejeli pionirske simbole. Tudi na naši šoli Tatja Rupena smo prejeli veliko cilbanov in pionirsko organizacijo. Veliko veselje nam je bilo, ker smo slizali prjeto peje Gentjerskega okleta. In kra- them koncertu smo navdušeno pleskali. Želim vsem mladim pionirjem, da .. bi dobro opravljali svoje dolžnosti.

TV-15 ZA MLADINO

Srečanje mladih peres

Gostitelj mladih dopisnikov je bil letos Maribor, prijazno mesto v osrčju Kozjaka in Pohorja

Ze več kakor leto dni je minilo od srečanja mladih dopisnikov v Trzinu. Kako lepo je bilo! Toliko zanimivih reči smo videli, pa še prijetno smo kramljali z našo tovarišico Mileno in tovarišem Silvom Terškom, glavnim in odgovornim urednikom TV 15. Sklenili smo nova prijateljstva in kar prehitro sta minila prelepa dneva v tem gorenskem mestecu. »Oh, kako dolgo bo leto do prihodnjega srečanja,« je takrat zaskrb-

nas tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Na okusno kosilo smo odšli v študentske domove, kjer smo se v veliki gneči kar porazgubili. Naenkrat nismo bili več skupaj in ponovno smo se videli šele zvečer, na razstavi šolskih glasil v mariborski pionirski knjižnici na Rotovškem trgu. Pa še takrat nismo bili vsi. Zanimivo si je bilo ogledovati stvaritve najmlajših širom po Sloveniji. Všeč so mi bila tudi glasila dvojezičnih

smo se tako hitro posloveli in naši obrazi so postali kar žalostni. Tudi Lilijani nikakor ni šlo v račun tako rano slovo, kajne Lili? Zelo poredko se vidavamo, pa še takrat se ne moremo dobro pogovoriti. Upamo, da bo prihodnjič bolje. Še za to je bilo premalo časa, da bi se dopisniki med seboj spoznali. Tako smo bili v glavnem skupaj le »stari novinarski mački«, kakor nas je imenoval tovariš Silvo... Pa bi se rada opravičila vsem drugim sodelavkam in sodelavcem »TV 15«, s katerimi se nismo utegnili dobro spoznati. Povedala bi jim rada to, da njihove prispevke rada prebiram in da se bomo prihodnje leto prav gotovo spet srečali.

Tako je minil drugi dan srečanja in žalostno smo ugotavljali, da nas od slovesa loči le še nedeljsko dopoldne.

»Veliko berite in nikoli ne bodite preveč zadovoljni s svojimi stvaritvami, če želite postati dobri časniki!«

V nedeljo zjutraj smo se zbrali v unionski dvorani, kjer je bil zaključek srečanja. Tam se mi je končno ponudila priložnost, da sem spoznala vsaj eno novo sodelavko naše strani, temnolaso Vlasto iz Mirna pri Novi Gorici. Obisku je zadnji razred osnovne šole in rada piše. Ko sem jo povprašala, zakaj piše, se je nasmehnila in skomignila z rameni: »Zakaj? Mh... Tako pač. Navadila sem se...« Pisateljica Nada Gaborovič ter glavni in odgovorni urednik Večera Janez Švajncar ml. sta podelila nagrado za najboljša šolska glasila, ki so jih prejeli: »Izrazje« iz Osnovne šole Hrastnik, »Trate« iz Osnovne šole Cvetko Golar v Škofji Loki, »Mladost pod Pohorjem« iz Osnovne šole Vuzenica, »Otroci svobode« iz mariborske osnovne šole, ki nosijo ime bratov Palančičev in »Naša misel« iz ljubljanskega zavoda za slepo in slabovidno mladino. Tovariš Švajncar nam je spregovoril še nekaj besed v slovo, med drugim tudi o časnikarskem poklicu, ki je zelo lep in pester, a tudi težak in odgovoren, kot je povedal. »Veliko berite in nikoli ne bodite preveč zadovoljni s svojimi stvaritvami, če želite postati dobri časniki!« je poudaril. Dobro smo si zapomnili te njegove besede, pa jih bomo skušali tudi urešničevati!

Tomaž se je pošalil, da imamo redakcijski sestanek »TV 15 za mladi-
no«

»Tevejevci« smo odšli skupaj na kosilo, potem pa smo se pogovarjali. Tomaž se je pošalil, da imamo redakcijski sestanek »TV 15 za mladinov«. No, to bi skoraj držalo, saj smo v glavnem govorili o svojem pisanju. Zvedela sem še, da Fanika vodi dopisniški krožek na Osnovni šoli v Cerkljah, da je Tomaž redni sodelavec koprške izdaje Dela in da je Slavko urednik oddaje na koprskem radiu Tribuna mladih. O tem in še o marsičem je tekla beseda. Jeseni-

čanka Branka, ki je bila tokrat prvič na srečanju, je povedala, da je doslej že večkrat sodelovala na raznih natečajih. Obljubila pa je še, da bo začela vestno pisati v naš TV 15. Saj boš držala obljubo, Branka? Tudi naša Lilijana je pridna. Je že stara znanca našega časnika, piše pa tudi za razne natečaje, kjer so jo že nagradili. In Cvetka? V Pionirskem listu marsikdaj preberem kakšno njeno pesmico ali spis, pa tudi v TV 15.

Ob koncu še želja: Da bi se »tevejevci« enkrat srečali v našem uredništvu (brez zamere!), v uredništvu TV 15!

In kakšno je naše mnenje o srečanju? Bilo je kar lepo, toda lahko bi bilo še bolje. Pionirji bi se nam ob prihodu v šolo ali v Uniohu lahko predstavili s kakšno točko, morda bi zapel kakšen zborček ali pa bi kdo kaj recitiral, prebral svoj spis. Da, v tem smo si bili tudi edini! Da ne govorim o prostem času, ki smo ga imeli na pretek, a brez programa...

Prijetnega kramljanja pred odhodom

Albinca Hočevar-Mali

Z veseljem sem sprejela novico, da sem objavljena na osmo srečanje pionirjev-dopisnikov Slovenije. Preživela sem tri nepozabne dneve, spoznala sem Silva Terška, glavnega in odgovornega urednika TV 15 in tovarišico Mileno, zelo pa me je pretreslo srečanje s tovarišico Albinco Hočevar-Mali... Med vojno so ji sovražniki na lice vrezali peterokrako zvezdo. Zelo lepo nam je povedala, kako naj pišemo pogovore z borci. Med vojno so bili pionirji junaki borbe, sedaj pa so lahko junaki dela. Naši sovražniki so bili takrat okupatorji, danes so naši sovražniki tisti, ki so proti naši državni ureditvi, samoupravljanju. Proti takim se moramo odločno borovati!

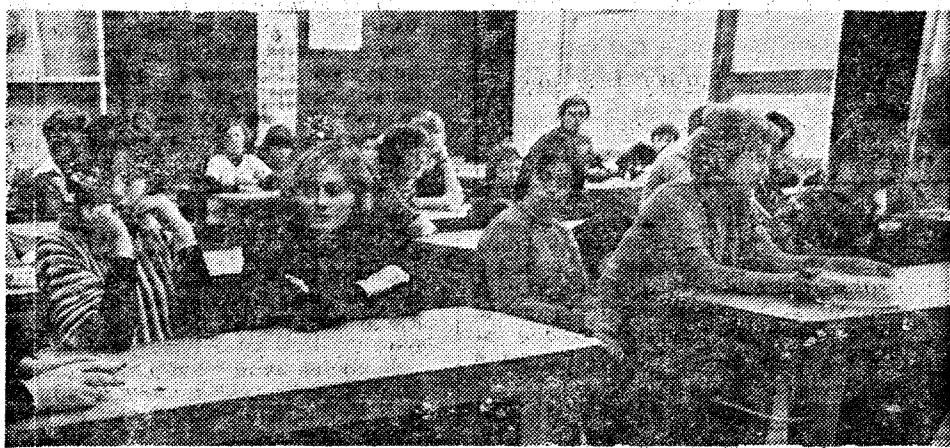
To so besede, ki jih je povedala Albinca Hočevar-Mali, narodni heroj.

SILVANA BLAŽIČ

je bilo žal kmalu konec. Morali smo pohiteti na kolodvor, saj sta avtobus in vlak že čakala. Stiski rok, malce bolj žalostni obrazi kot ob prihodu, kje pa kje še kakšna solzica... Saj veste, tako je pač ob slovesu. O, pa saj bo kmalu spet leto naokrog. Do takrat pa bomo pridno pisali v časopise in drug drugemu. Morda se bomo pa videli že prej. Zato ob koncu še želja: Da bi se »tevejevci« enkrat srečali v našem (brez zamere!) uredništvu, uredništvu TV 15!

Mogoče pa le ne bo ostalo samo pri želji.

LUČKA LESNIK

Gostitelj mladih je bil letos Maribor, prijazno mesto v osrčju Kozjaka in Pohorja
Foto: BORUT LEKŠE

ljeno vzdihnila »tevejevka«, gimnazijka Fanika. Pa smo le dočakali, pa smo se le spet srečali...

Gostitelj mladih dopisnikov je bil letos Maribor, prijazno mesto v osrčju Kozjaka in Pohorja; bilo je na pretek, ko smo se zbrali pred Osnovno šolo »Franc Rozman-Stane« in ko so nas že ob prihodu razveselili z Grabeljskovo knjigo Peter in njegov konj ter s prospekti gostiteljskega mesta.

»Končno, Fanika! Vidiš, pa je le minilo to dolgo leto!«

Med gručo mladih nadobudnežev sem iskala znane obraze in končno zagledala Petra iz Lesičnega, prvošolca celjske gimnazije. Pogovarjala sva se o »naših«, kot radi imenujemo mlade »tevejevce« in tovarišico Mileno, o šoli in še o marsičem. Naj še povem, da je Peter del svojih počitnic preživel na Ohridu kot nagrajenec mladinske televizij-

sol. Podpisali smo se v knjigo vtisov. S Faniko, Tomažem in njunima gostiteljema smo še malo postopali po mestu. Brez smeha seveda ni šlo, saj smo bili skupaj vendar sami mladi! Osmošolec Blaž, Fanikin gostitelj, se je nenehno šalil. In ko jo je vikal, se smehu res nismo mogli upreti. Na veliko smo jedli sladkarije, da me je kar trebuh bolel. Ampak saj ne vem, če od sladkarij ali smeha!

Noč je že legla nad mesto, pa smo jo mahnila vsak na svojo stran. Prvi dan je bil torej za nami, za ene bolj, za druge spet manj prijeten. Saj je bilo vse v redu, samo marsikdo se je pritoževal, da je bil slabo izkoriščen. Toda dolgčas vseeno nikomur ni bilo, saj se je s prijaznimi gostitelji bilo tako prijetno pomenkovati in zabavati.

Da, naši gostitelji so bili res prijazni, v tem so si bili vsi edini!

V soboto smo se »tevejevci« srečali na delovnem pomenku

Sobota. Hladen dan, posebno še Primorcem, ki na to niso preveč navajeni. Nekaj stopinj nad ničlo res ni preveč udobna temperatura.

Ze zgodaj dopoldne smo se zbrali pred mariborsko tiskarno, veliko belo stavbo ob robu mesta. Vsi smo bili radovedni, kaj se skriva za mogočnimi zidovi. Čakali smo in končno so se odprla velika vrata. Po skupinah smo si ogledovali delo v posameznih prostorih. Ojaj, koliko novega smo videli! Po ogledu tiskarne smo bili prosti vse do zgodnjega popoldneva, ko so bili pogovori z uredniki posameznih časnikov.

Popoldne smo se Peter, Lilijana, Tomaž, Fanika, Slavko, Cvetka, Lučka, Vlasta, Branka, Borut, Silvana, Sabina, Lidija... tedaj zbrali okrog Silva Terška, glavnega in odgovornega urednika TV 15, naše Milene in mentorjev. Pogovoru je prisostvoval tudi predstavnik »Dječjih novih« iz Gornjega Milanovca, pa narodni heroj Albinca Hočevar-Mali ter tovarišica Tončka. Pogovor je bil zanimiv in koristen, saj je tovariš Silvo v svojem govoru nanizal vrsto napotkov, ki nam bodo rabili pri ustvarjanju. Osmošolec Borut Lekše iz Novega mesta in Tomaž pa sta pridno fotografirala. Še knjižno darilo v zahvalo za naše sodelovanje v »TV 15 za mladinov« in pogovora je bilo konec.

Ze smo hoteli vstati, ko sta tovarišici Albinca in Tončka začeli prepevati »V temnem gozdu ob tabornem ognju pesem tiho junaki pojo...«. Priključili smo se jima in skupaj smo odpele to lepo partizansko pesem...

Kar žalostni smo bili, ko se je naš pogovor tako hitro končal. Pa kaj! Čas nas venomer priganja, tako je pač. Mi pa smo imeli tako lepe načrte. Slavko je ves čas govoril, da hoče v slaščičarno. S seboj smo hoteli povabiti tudi tovarišico Mileno, a ni utegnila. Ze se ji je mudilo nazaj v belo Ljubljano. Težko

Koristna srečanja

Udeležila sem se osmega srečanja pionirjev-dopisnikov, ki je bilo letos v Mariboru, prijetnem mestecu ob Dravi. Mene je povabilo uredništvo »TV 15!« Na srečanje me bo spominjalo knjižno darilo. Mislim, da so to koristna srečanja in korak k zblizanju mladih iz raznih krajev Slovenije.

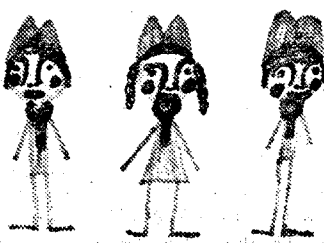
VLASTA MOZETIČ

ske oddaje Pisani svet. To si je resnično zaslužil, saj njegovi sestavki res niso kar tako, kajne? Potem sem zagledala Cvetko. »O, zdravo!« sem veselo pozdravila prijateljico iz Prekmurja, ki se nama je kmalu pridružila. Ze od lanskega srečanja se nisva videli, pa sva bili snidenja toliko bolj veseli. Le dopisovali sva si in Cvetka me je pobarala: »Lučka, a si dobila moje zadnje pismo?« Da, upravičeno se je lahko takole vprašala, saj ji še zdaj nisem odpisala. Pa oprost, Cvetka! Veš, za take stvari sem včasih res bolj lena! Tako le smo klepetali in naenkrat zagledali Faniko. »Živijo!« nam je že od daleč zaklicala vsa vesela. »Končno, Fanika! Vidiš, pa je le minilo to dolgo leto!« sem ji rekla. Nasmehnila se je. Komaj smo se dobro pozdravili, že se nam je pridružil Slavko, potem pa še Tomaž. »Sva se že bala, da vas ne najdeva,« sta kar v en glas dejala gimnazijca iz Kopra, zvesta dopisnika našega časnika in še drugih listov. In spet smo kramljali. Vse smo si hoteli povedati na mah, da morda ne bi česa pozabili ali da ne bi zmanjkalo časa.

Da, naši gostitelji so bili res prijazni, v tem smo si bili vsi edini!

Vsem udeležencem srečanja, letos že osmega zapovrstjo, je zaželel dobrodošlico ravnatelj Osnovne šole »Franc Rozman-Stane« tovariš Ule, pozdravili pa so

KRAMLJANJE

26. 11. BOM

POSTAL PIONIR.

VAŠ MATEJ

Za nami je dan republike, ki se je rodila zadnje novembrske dni pred trintridesetimi leti. Rodila se je sredi vojne vihre, se kalila v trpljenju, pa je morda prav zato tako lepa, ponosna in močna... Dan republike

smo proslavljali prav vsi, s pripadnostjo in z hvaležnostjo za vse, kar nam nudi! Tudi za mirno spanje in polno skledo na mizi. Najbolj pristržno pa so se ji oddolžili cicibani vse Jugoslavije, ki so devetindvajsetega novembra postali pionirji in ji prav na ta dan obljubili zvestobo.

Eden izmed njih je tudi mali Matej Okorn, učenec prvega razreda osnovne šole Prežihovega Vrancea iz Ljubljane, ki nam je poslal pisemce in risbico.

Lepo pozdravljena!

Domovina, dragi Matej, si lepšega darila za svoj rojstni dan ni mogla zaželeli?

Morda nekoliko pozno, pa vendar čutim dolžnost, da se v kramljanju zahvalim tudi Mojci Mesec, tabornici Selškega oddaja, ki je poslala sestavek o spominski slovesnosti v Dražgošah. »Nikoli ne bom pozabila slovesnosti v počastitev prenosa posmrtnih ostankov padlih borcev v kostnico novega spomenika in verjemite mi, da so v kulturnem programu povedane besede marsikomu zavabile solze v oči«

Tudi tvoje besede, draga Mojca, naj bodo darilo domovini ob njenem prazniku.

Milena

TV-15 ZA MLADINO

»Naš oče, umrl je že pred začetkom vojne leta 1933, nam je vedno govoril, da pomagajmo vsakemu, ki je v stiski. Če sosed, s katerim smo v sporu, napade tujec, moramo pomagati sosedu, ne tujcu. Ta nauk smo si otroci zapomnili. In ko se je začela vojna, so se kaj kmalu pri nas oglasili prvi partizani. Naša hiša je namreč stala na samem, ob robu gozda in kot taka je bila idealno pribežališče za vse številnejše partizane.

Imeli pa smo sosedo, ki se je kmalu zapisal beli gardi. S sestro sva mu večkrat pokazali kakšno pošto ali povedali, da delava to in ono za partizane. »Ej, dekleti, to se ne bo dobro končalo,« naju je svaril. Potem se je odselil, v Ig, konec vojne pa v Argentino.

Partizanom, ki so se od vsega začetka oglašali pri nas, smo spočetka dajali hrano, jim preskrbeli obleko in podobno. Potem pa se je v vasi organiziral vaški odbor in obe sestro sva postali članici tega odbora. Potem pa še AFŽ in še nekaj organizacij. Seveda ni bilo naše sodelovanje le prehranbeno, če smem tako reči, ampak je bilo treba organizirati ljudi, zbirati obleko širom našega območja, prenašati obvestila in postoriti še marsikatero odgovorno nalogo.

Ko se je naš »beli« sosed odselil na Ig, so nas začeli preganjati belogardisti. Italijani, s temi smo še nekako shajali. Prišli so do hiše, povprašali za partizane, zahtevali hrano ali pa kaj pokradli in odšli. Nič kolikokrat se je dogodilo, da so partizani ušli skozi zadnja vrata, ko so pri prednjih že vstopili Italijani.

Z belčki pa ni bilo tako. Če bi jim prišli v pesti, bi bilo po nas. Zato se je bilo treba skrivati pred belo gardo. Seveda pa je naša hiša, za katero so belčki vedeli, da je partizanska javka, kmalu pogorela. Potem pa so zagorele še okoliške vasi; druga za drugo. V Želimljah smo si uredili drugo prebivališče. Jedli smo v skupni kuhinji s 150 sotrpini, katerim so tudi požgali domove. Pa ni smo dolgo vzdržali. Vrnili smo se domov in si iz desk zbili zasilno streho nad glavo in nadaljevali z delom.

Bile so hajke, ofenzive! Napada-

PODOBE NAŠIH LJUDI

Teh njenih 60 let

Pred šestdesetimi leti se je v Suši pod Golem rodila kot deveti otrok deklica, ki so ji dali ime Rozalija. Dandanes je seveda že babica, ki dan za dnem skrbi za številno družino, predvsem pa za svoje vnučke; kot vse babice.

Ko sem se tistega ponedeljka oglasil pri Ferjanovih, je bila njihova babica kar malo huda.

»Ja veste, takihle pogovorov pa nisem nič kaj vesela. Saj vam nimam kaj povedati. So drugi naredili mnogo več kot jaz, pa o njih nič ne piše v časopisih!«

Potem pa sva le sedla za kuhinjsko mizo in Ferjanova babica je pričela pripovedovati zgodbo svojega življenja.

li so Italijani, bela garda, Nemci. Toda nas niso nikoli dobili. V gozdu smo imeli pripravljene bunkerje. Vendar smo se le redkokdaj zatekli v ta skrivališča. Ponavadi smo ostali na prostem, v gozdu, se prebijali z ostalimi terenci od vasi do vasi, padali iz zasede v zasedo. Nekoč smo se po deset in nekaj dneh prebili do vasi, v kateri nikoli ni bilo sovražnika. Ponoči smo prišli do hiše, za katero smo vedeli, da je partizanska. Eden naših terencev je pravkar hotel potrkati na vrata, ko je v sadovnjaku zažarela cigareta. Lahko si predstavljate, kako smo izginili iz vasi. Bila je namreč polna Nemcev.

Leta 1943 sem bila sprejeta v komunistično partijo. Takrat si moral dokazati, da si vreden tega priznanja. Dandanes pa marsikdo stopa v vrste komunistov samo zato, da bi dosegel ali vsaj misli, da bo dosegel, kakšno napredovanje ali utrdil svoj položaj. V tistih časih naše borbe za take med nami ni bilo prostora, saj si bil kot komunist vedno v prvih vrstah in si moral opravljati najtežje in najbolj odgovorne naloge.

Potem pa na terenu ni bilo več

mogoče vzdržati. Pritisk bele garde je postal prevelik. In smo odšle med partizane. Poslali so nas naravnost v Rog, v bolnišnico. Tam smo preživeli skupaj s številnimi ranjenci nekaj hajk. Mama in sestra sta nato z ranjenci odšli v Dalmacijo, jaz pa s

Rozalija Ferjan

skupino ranjencev v Bari.

Potem pa je končno prišla svoboda. Poročila sem se, prišli so otroci, štirje, pa služba. Najprej pri Gramexu, potem pri Vedrogu. Pa sva z možem, čeprav je imel le skromno železničarsko plačo, začela graditi pred dvajsetimi leti tole hišo. Dvanajst nas sedaj živi v njej, počasi pa se otroci selijo; na svoje.

Sedaj? Sedaj varujem vnučke, pa še dva sosedova otročka. Kam pa naj dajo zaposleni starši otroke tukaj pri nas, v Lavrici. Jasli sploh nimamo, za »sredinčke« pa tudi ni dovolj prostora v vrtcu. Pa babice pomagamo po svojih močeh.

Saj nam je kar lepo, nič nam ne manjka. Pogrešam pa tistega pravega, iskrenega tovarišstva, kakršnega smo bili vajeni v tistih hudih časih. Vse kar si imel, si delil s tovariši. Vse si naredil najprej za tovariše, na koncu pa res, prav na koncu, če je še kaj ostalo, tudi zase. Danes tega ni več. Vse preveč so ljudje zaposleni s samim seboj! Verjetno so pač taki časi!

Težko je bilo takrat. Mnogi, tisti brez prave volje, brez jasno začrtanega cilja, so odnehali. Spominjam se številnih znancev, prijateljev, ki se niso mogli opredeliti. Na ono, recimo ji bela stran, niso hoteli, ker so neke v srcu čutili, da to ni prav. K nam pa tudi niso hoteli, saj so vedeli, da bo treba tvegati ne le kmetije, živino in ostalih dobrin, ampak tudi življenje. Mnogi od njih so končali v internaciji.

Meni in našim kaj takega nikdar ni padlo niti na kraj pameti. Čeprav smo vedeli, da nas bodo, če nas dobijo v roke belčki, ne samo pobili, ampak tudi neusmiljeno mučili. Pa smo vztrajali do konca.

Vsa naša družina je preživela vojno viхро. Danes so na kmetiji ostali dve sestri in starejši brat, drugi pa smo se raztepli po Ljubljani in širši okolici.

Tako je torej preteklo 60 let Ferjanove Rozalije. Ostala je taka kot je bila pred vojno viхро: preprosta, skromna, polna skrbi za svoje najbližje in vsakega pomoči potrebnega človeka. Taka, kot je bila ogromna večina tistih, ki so se borili in izbojevali našo svobodo.

MARKO PIRJEVEC

JOŽE VIDIC

(III)

SKOJEVCI

naslednjega dne popoldne je bil pri Konjiču na Javorniku sestanek, ki ga je vodil Vencelj Perko. Na sestanku so starejši ljudje izrazili pomisleke, da vojne ne bo tako hitro konec, mladina pa je odločno zahtevala, da gre v boj. Mladinci so namreč verjeli, da bo Rdeča armada hitro strla fašistični pohod po Evropi. Ker pa je Jugoslavija zadnje dni marca 1941 podpisala pakt s Sovjetsko zvezo, so mnogi upali, da bo Rusija takoj stopila v vojno na strani Jugoslavije.

Jeseniška mladina je pod vodstvom komunistov in skojevcev korakala z rdečo zastavo skozi Jesenice proti železniški postaji. Prostovoljci, ki so hoteli braniti domovino, so se odpeljali proti Novemu mestu. Tam so doživeli razsulo stare Jugoslavije. Ferdo in še nekaj tovarišev je nadaljevalo pot do Karlovca, kajti prepričani so bili, da se na jugu države vojaki še vedno bijejo z Nemci in Italijani. V Karlovcu so zagledali prve ustaše in nemške vojake. Ferdo se je izmučen peš vrnil domov in skoraj jokajoč potožil materi: »Taka morala, toliko fantov, na kupe orožja, pa so nas oficirji in ministri prodali.«

Prvi mesec po okupaciji se je Ferdo svobodno gibal po Jesenicah. Nekaj časa je delal v železarni. Do napada Nemčije na Sovjetsko zvezo je nemška tajna policija skrbno zbirala podatke o komunistih, toda večino so pustili na svobodi. Kakor hitro pa je Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, so se začele aretacije. Triindvajsetega junija 1941. leta so gestapovci potrkali na vrata pri Korenovih. »Ni ga doma,« je dejala mama, sinu pa hitro sporočila, naj ne hodi domov, ker ga išče nemška policija. Od tistega dne naprej Ferdo ni več spal doma. V hišo je prišel še enkrat, kar podnevi. Mama in sestra sta mu pomagali napolniti nahrbtnik.

»Mama, brez semena ni klasja. Vem, da me čakajo hudi dnevi. Mi se bomo žrtvovali za boljše življenje prihodnjih

rodov,« je Ferdo ob slovesu tolažil mamo. Prav v tistem trenutku so se v spodnji veži spet zaslišali policaji. Ferdo je stekel po stopnicah navzgor in tam počakal, da so gestapovci odšli.

Gestapovci so po tem dogodku dan za dnem hodili h Korenovim spraševati, kje je sin. Sestra Dana je gestapovcem natvezla, da je Ferdo najbrž odšel na delo v Nemčijo. Seveda ji tega niso verjeli, a vedeli le niso, kje je. Druschke, šef jeseniških gestapovcev, je Korenovim postavil ultimatum: če ga do tega dne ne bo, vas bomo izselili. Rok je potekel. Druschke je napovedal nov ultimatum, a Ferdo se ni oglasil.

V drugi polovici julija je Ferdo sporočil domačim, da jih čaka ob cesti na Poljanah. Na sestanek je šla cela družina, pa čeprav je bilo zelo nevarno. S Ferdom so se srečali v gozdu na Poljanah. To je bilo njihovo zadnje srečanje. Sestra Dana pravi, da je to srečanje napravilo nanjo nepozaben vtis: »Bil je v kratkih hlačah, za pasom pa je imel bombo in pištolo na bobenček.« Partizanske kape ali druge oznake sploh še ni imel. »Kako je doma?« jih je spraševal ob stisku rok. »Vsak dan te iščejo gestapovci. Ne hodi domov, ker je nevarno zaradi agentov iz zasede.«

Komaj so govorili deset minut, že je po cesti z Jesenic pridrdral gestapovski avto in se ustavil na cesti prav naproti grmovju, kjer so bili Korenovi. Ferdo je skočil v gozd, domačim pa je ob slovesu rekel: »Brez skrbi, živega me ne dobijo.«

Izkazalo se je, da je gestapovski avto po naključju ustavil na cesti, menda je šofer nekaj popraviljal. Ko je odpehjal dalje, so domačini klicali Ferda nazaj, a ta je bil že visoko v hribu.

Ne gre pa prezreti čudne navade jeseniških skojevcev predvojne generacije. Zelo radi so se shajali po raznih gostilnah. Gostilniška »bolezen« jih je

spremljala celo nekaj časa med okupacijo. Gostilne pri Lasanu, Zvabu, Konjiču in druge so bila znana shajališča napredne mladine. Po sestankih so ponavadi peli in pili. Ferdo in Pavel Koren sta bila odlična pevca, oba pa sta tudi igrala na kitaro. Ne mislim, da so bile gostilne kraj za pijančevanje, pač pa so se v javnih lokalih najlažje srečevali.

Peta kolona je skrbno zbirala imena skojevcev. Agentom ni bilo težko po gostilnah priti v stik z napredno mladino. Posledice so nam znane: dve skojevski organizaciji, ena na Javorniku, druga v Podmežakli, sta bili decembra 1941 uničeni. Že prvo leto vojne so padli ali umrli nasilne smrti skoraj vsi vidnejši jeseniški skojevci, posamezni predvojni skojevci pa so takoj v začetku vojne pretrgali vse stike s skojevsko organizacijo. Jeseniška mladina se je bojevala, ker je želela lepše življenje. Do napada Nemčije na Sovjetsko zvezo so gestapovci kolikor toliko pustili komuniste pri miru, glavne aretacije pa so se začele (in to ne samo na Jesenicah) na dan napada Nemčije na Sovjetsko zvezo, 22. junija 1941. Ferda Korena, sekretarja jeseniških skojevcev, so imeli namen aretirati 23. junija, to je drugi dan po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo.

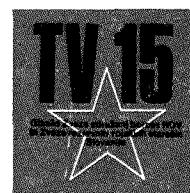
Zadnje dni maja 1941. leta je bil v Ratibovcu med Potoki in Mostami ustanovljen vojno-revolucionarni komite jeseniškega okrožja. Na prvem sestanku komiteja je bil navzoč narodni heroj Lojze Kebeš Stefan. V komite so bili imenovani Polde Stražišar z Jesenic, Alojz Hrovat iz Begunj, Ivan Bertoncelj iz Dobrave pri Kropi in Jože Ažman iz Nomnja, vodstvo komiteja pa je bilo zaupano Jožetu Gregorčiču. Prve jeseniške komuniste so Nemci aretirali že maja, med njimi Vencelj Perka in Viktorja Kejžarja, sekretarja jeseniškega okrožnega komiteja KP. Na drugem sestanku vojno-revolucionarnega komiteja, junija na Dobravi pri Kropi, so opozorili, da se morajo vsi kompromitirani komunisti umakniti v ilegalo (podatki iz knjige Jeklo in ljudje, sestavek Franca Konobljana-Slovenka: Jeseniška dolina leta 1941). Ferdo Koren je izpolnil ukaz partije in je takoj po tem navodilu odšel v partizane.

Zadnje dni julija 1941 sta se Ferdo Koren in Stana Roman pozno ponoči vračala z Blejske Dobrave prek Kočne na Obranco s polnimi nahrbtniki hrane, ki sta jo dobila pri Bačarju, Kersniku,

Matjanu in Selanu na Dobravi. Zaradi utrujenosti in teme sta se spotoma zavalila še v rosne kupe sena. Tedaj pa sta zagledala nekoliko nejasne obrise visoke postave, moškega z brki, ki se je oziral proti vrhu Mežaklje. Takrat še nista vedela, da je to vohun, ki bo odkril taborišče na Obranci. Ferdo je o tem dogodku poročal v taborišču.

V noči od 31. julija na 1. avgust je skupina borcev Cankarjeve čete z Obrance šla minirati železniški in cestni most v Moste pri Zirovnici. Akcija je bila le delno uspešna. V akciji so bili med drugimi Stane Bokal, Stane Kersnik, Jože Stražišar, Ivan Vovk, Franc Potočnik in Roman Stana. V taborišču pa so ostali Ferdo Koren, Viktor Arzenšek, Jože Finžgar, Franc Guzelj, Franc Božič, Viktor in Polde Stražišar, Malčič in Mici ter še nekateri. Še preden se je skupina vrnila, so Nemci napadli taborišče in pri tem ubili Ferda Korena in Viktorja Arzenška. Skupina, ki se je vračal iz Most, je hitro priskočila na pomoč in iz dveh strani napadla Nemce, ki pa so se takoj umaknili proti Poljanam

se nadaljuje

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUZIC, ANDREJ SKALERIC,
MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVSEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelk »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SOK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in kliseji: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35